

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kommunekonomiprogrammet för 2022 Hösten 2021

Kommunärenden

Finansministeriets publikationer – 2021:64

Finansministeriets publikationer 2021:64

Kommunekonomiprogrammet för år 2022

Hösten 2021

Finansministeriet

Finansministeriet Helsingfors 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikationsarkivet
Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Finansministeriet

© 2021 författarna och finansministeriet

ISBN pdf: 978-952-367-893-4

ISSN pdf: 1797-9714

Ombrytning: Statsrådets förvaltningsenhet, Publikationsverksamheten

Helsingfors 2021

Kommunekonomiprogrammet för 2022

Finansministeriets publikationer 2021:64		Tema	Kommunärenden
Utgivare	Finansministeriet		
Författare	Finansministeriet, kommun- och regionförvaltningsavdelningen		
Språk	Finska	Sidantal	84
Referat	<p>Kommunekonomiprogrammet för hösten 2021 har utarbetats i samband med budgetpropositionen för 2022. Programmet preciserar det kommunekonomiprogram för 2022–2025 som publicerades våren 2021. Den kommunala ekonomins tillstånd och effekterna av regeringens åtgärder på den kommunala ekonomin beskrivs i programmet utifrån den nyaste information som finns tillgänglig. I programmet har effekterna av regeringens åtgärder utvärderats till de delar det finns regeringsbeslut om åtgärderna och deras effekter är kända.</p> <p>Kommunekonomiprogrammet fördjupar den bedömning av kommunernas ekonomi som ingår i budgetberedningen. Syftet med kommunekonomiprogrammet är att bedöma läget för den kommunala ekonomin samt kommunernas förutsättningar att klara av att ordna basservice i enlighet med finansieringen och de åtgärder som anges i budgetpropositionen. I programmet prioriteras granskningen av den kommunala ekonomins utvecklingsperspektiv och statens åtgärder. Effekterna av åtgärderna har bedömts utifrån kommunalekonomin som helhet, enligt kommunstorleksgrupp och med avseende på genomförandet av finansieringsprincipen. Finansministeriets ekonomiska avdelning har berett den utvecklingsprognos för den kommunala ekonomin som presenteras i kommunekonomiprogrammet i enlighet med begreppen i kommunernas bokföring.</p> <p>Kommunekonomiprogrammet har beretts vid ett av finansministeriet utnämnt sekretariat som har representanter från dels alla centrala ministerier som bereder sådan lagstiftning om kommunernas uppgifter och åtgärder som påverkar den kommunala ekonomin, dels Kommunförbundet. Förhandlingarna mellan staten och kommunerna har förts vid delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning, samt vid den ekonomisektion som utför det beredande arbetet. Regeringen har behandlat kommunekonomiprogrammet i samband med förhandlingarna om statens budgetproposition för 2022.</p>		
Nyckelord	kommunalekonomi, statsbidrag till kommunerna, kommunernas uppgifter, kommunernas skatteinkomster, kommunärenden, kommuner, kommunernas inkomster, kommunernas utgifter, kommunkoncerner		
ISBN PDF	978-952-367-893-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-893-4		

Kuntatalousohjelma vuodelle 2022, Syksy 2021

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:64		Teema	Kunta-asiat
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Tekijä/t	Valtiovarainministeriö, kunta- ja aluehallinto-osasto		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	84
Tiivistelmä	<p>Syksyn 2021 kuntatalousohjelma on laadittu valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen yhteydessä. Laadittu ohjelma tarkentaa keväällä 2021 julkaistua, vuosia 2022–2025 koskevaa kuntatalousohjelmaa. Kuntatalouden tilaa ja hallituksen toimenpiteiden vaikutuksia kuntien talouteen kuvataan ohjelmassa uusimman käytössä olevan tiedon pohjalta. Hallituksen toimenpiteiden vaikutuksia on arvioitu ohjelmassa niiltä osin kuin toimenpiteistä on olemassa hallituksen päätökset ja toimenpiteiden vaikutukset ovat tiedossa.</p> <p>Kuntatalousohjelma syventää talousarviovalmistelun kuntataloutta koskevaa arviointia. Kuntatalousohjelman tarkoituksena on arvioida kuntatalouden tilaa sekä kuntien mahdollisuuksia selvitä peruspalvelujen järjestämisestä valtion talousarvioesityksen mukaisella rahoituksella ja päätetyillä toimenpiteillä. Kuntatalousohjelman painopiste on kuntatalouden kehitysnäkymien ja valtion toimenpiteiden tarkastelussa. Toimenpiteiden vaikutuksia on arvioitu koko kuntatalouden lisäksi kuntakoryhmittäin sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta. Valtiovarainministeriön kansantalousosasto on valmistellut kuntatalouden kehitysarvion, joka esitetään kuntatalousohjelmassa kuntien kirjanpidon käsittein.</p> <p>Kuntatalousohjelma on valmisteltu valtiovarainministeriön nimeämässä sihteeristössä, jossa ovat mukana kaikki keskeiset kuntien tehtävälainsäädäntöä ja kuntatalouteen vaikuttavia valtion toimenpiteitä valmistelevat ministeriöt sekä Suomen Kuntaliitto. Valtion ja kuntien välinen neuvottelu on käyty Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa sekä sille valmistelutyötä tekevässä talousjaostossa. Hallitus on käsitellyt kuntatalousohjelman valtion vuoden 2022 talousarvioesitystä koskevissa neuvotteluissa.</p>		
Asiasanat	kunta-asiat, kunnat, kuntien tulot, kuntien menot, kuntakonsernit, kuntatalous, kuntien valtionavut, kuntien tehtävät		
ISBN PDF	978-952-367-893-4	ISSN PDF	1797-9714
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-893-4		

Local Government Finances Programme for 2021

Publications of the Ministry of Finance 2021:64	Subject	Local Government Affairs
Publisher	Ministry of Finance	
Author(s)	Ministry of Finance, Department for Local Government and Regional Administration	
Language	Pages	Finnish 84

Abstract

The Local Government Finances Programme for 2022 was drawn up in autumn 2021 in connection with preparation of the Government's budget proposal for 2022. The Programme elaborates on the information in the Local Government Finances Programme 2022–2025, published in spring 2021. The current state of local government finances and the impact of the Government's measures on local government finances are set out in the Programme on the basis of the latest information available. The impact of the Government's measures has been estimated in so far as there are government decisions on the measures and the effects are known.

The Local Government Finances Programme adds depth to the review of local government finances in the budget preparations. The purpose of the Local Government Finances Programme is to assess the current state of local government finances and the scope for municipalities to successfully arrange basic public services with the funding provided under the budget proposal and based on the measures decided by the Government. The Local Government Finances Programme focuses particularly on examining central government measures and the development outlook for local government finances. Impact assessments have been made from the viewpoint of local government finances as a whole, municipalities grouped by size category, and implementation of the principle of adequate financial resources. The Economics Department of the Ministry of Finance has drafted a trend projection for local government finances, which in this Programme is presented in local government accounting terms.

The Local Government Finances Programme was drafted by a secretariat appointed by the Ministry of Finance consisting of all the key ministries involved in the preparation of central government measures affecting local government finances and in the drafting of legislation on local government functions, as well as the Association of Finnish Local and Regional Authorities. Negotiations between central and local government were held in the Advisory Committee on Local Government Finances and Administration and in a finance subcommittee conducting preparatory work for the Committee. The Government discussed the Local Government Finances Programme in the negotiations on the budget proposal for 2022.

Keywords

local government finances, central government transfers to local government, local government duties, local government tax revenue, local government affairs, local government, local government revenue, local government expenditure, local authority corporation

ISBN PDF	978-952-367-893-4	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-893-4>

Innehåll

Referat	7
Inledning	16
1 Lägesbild av den kommunala ekonomin hösten 2021	17
2 Kommunekonomin i statens budgetproposition för år 2022	29
2.1 Statsbidrag till kommunerna	29
2.2 Effekterna av statens åtgärder på kommunekonomin	31
2.3 Effekten på den kommunala ekonomin av ändringar i beskattningsgrunderna och betalningsgrunderna	35
3 Statliga åtgärder som gäller kommunerna efter förvaltningsområde	38
4 Utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin och trycket på att anpassa ekonomin	63
4.1 Utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin.....	65
4.2 Trycket på att anpassa ekonomin, enligt kommungrupp.....	72
Bilaga 1. Den totalekonomiska utvecklingen och vissa bakgrundsantaganden	83
Bilaga 2. Kommunernas och samkommunernas utgifter 2019–2025, miljarder euro, enligt verkliga priser	84

REFERAT

De senaste två åren har varit mycket exceptionella inom den kommunala ekonomin. Från den rekordsvaga situationen år 2019 landade kommunekonomin, mätt med ekonomiska siffror, i en tämligen bra situation år 2020. Fjolårets goda resultat påverkades i synnerhet av det stöd som staten anvisat till kommunerna, vilket klart översteg de ekonomiska förluster som coronaepidemin orsakade för kommunekonomin år 2020. Coronasituationen påverkar kommunernas verksamhet och ekonomi ännu i år, och även de statliga stödåtgärderna fortsätter, även om de är betydligt mindre än i fjol.

Då coronakrisen kastar en skugga över den ekonomiska utvecklingen står kommunerna inför en historiskt stor förändring. Ansvaret för social- och hälsovårdstjänsterna och räddningsväsendet överförs vid ingången av 2023 till välfärdsområdena. Ändringen har stora konsekvenser för kommunernas uppgifter och ekonomi.

Regeringen beslutade vid sin halvtidsöversyn på våren 2021 att gå vidare med beredningen av en överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna. I anknytning till överföringen skapas en finansieringsmodell, som sporrar kommunerna att utveckla sin verksamhet så att den blir sysselsättningsfrämjande och att reformen på så sätt bidrar till att uppnå 7 000–10 000 nya sysselsatta. Beredningen syftar till att utvidga kommunens ansvar för kostnaderna för grunddelen av utkomstskyddet för arbetslösa. Dessutom skulle kopplingen mellan utkomstskyddet för arbetslösa och aktiveringen av arbetslösa till service undanröjas. Avsikten är att överföringen av uppgifter görs under år 2024.

Det största problemet inom kommunekonomin har redan länge varit den strukturella obalansen i inkomst- och utgiftsutvecklingen. Kommunernas utgiftstryck lättar i och med social- och hälsovårdsreformen, då utgifterna för befolkningens åldrande överförs från kommunerna till välfärdsområdena. Å andra sidan kommer förändringen i befolkningens åldersstruktur och den förväntade långsamma ekonomiska tillväxten på medellång sikt även i fortsättningen att visa sig som en dämpad ökning av skatteintäkterna i kommunerna. Kommunernas ekonomiska utveckling differentieras dessutom ytterligare av olikheterna i befolkningsutveckling och migration.

År 2020 stärktes den kommunala ekonomin av omfattande statliga stödåtgärder

I höstens kommunekonomiprogram granskas den faktiska utvecklingen inom kommunekonomin utifrån de preliminära bokslutsuppgifter som Statistikcentralen publicerar i slutet av maj. Ändringarna i de bokslutsprognoser som publicerats i februari och den lägesbild som presenteras i vårens kommunekonomiprogram är små. Så som beskrivs i kommunekonomiprogrammet för våren 2021, var år 2020 ett mycket exceptionellt år i kommunekonomin. Coronaepidemin påverkade på många sätt kommunernas verksamhet och ekonomi. För att trygga basservicen och utjämna effekterna av coronaepidemin stödde staten kommunsektorn med ett omfattande stödpaket, som till slut klart översteg de ekonomiska kostnaderna och inkomstbortfallen för kommunekonomin på grund av epidemin.

Det sammanlagda årsbidraget för kommunekonomin fördubblades år 2020 till omkring 4,7 miljarder euro, i vilket förbättringen av de uppskattade uppgifterna för februari är cirka 100 miljoner euro. Årsbidraget räckte till för att klart täcka avskrivningarna och i praktiken även nettoinvesteringarna, vilket är relativt exceptionellt. Nivån på nettoinvesteringarna i kommunekonomin var hög i likhet med föregående år, men ökningen av lånebeloppet var klart måttligare än året innan. Däremot var uppgången i de likvida medlen stark, vilket i stor utsträckning förklaras av resultatet med överskott. Den ekonomiska situationen förbättrades i alla kommunstorleksgrupper. Antalet kommuner med negativt årsbidrag var det lägsta under hela 2000-talet, då årsbidraget var negativt i endast två kommuner.

I likhet med primärkommunerna var kommunkoncernernas bokslut mycket starka. Årsbidraget ökade med nästan 2,5 miljarder euro till totalt cirka 6,9 miljarder euro, tillräckligt för att täcka avskrivningar med cirka 2,2 miljarder euro. Årsbidraget var negativt i endast en kommunkoncern. Kommunkoncernernas ackumulerade överskott i balansräkningen ökade med över 2 miljarder euro till nästan 14,7 miljarder euro. Totalt uppgick det ackumulerade underskottet till 68 miljoner euro för 35 kommunkoncerner. Dessa koncerner var huvudsakligen små koncerner med färre än 10 000 invånare.

Kriterierna för utvärderingsförfarandet uppfylldes i fyra kommunkoncerner, två kommuner och sex samkommuner. Utvärderingsförfarandet inleddes på basis av koncernbokslutsuppgifterna för åren 2019 och 2020 i kommunerna Konnevesi, Pertunmaa och Rääkkylä och på basis av det ackumulerade underskottet i balansräkningen i Haapajärvi kommun.

Urplock av åtgärder som påverkar kommunerna i budgetpropositionen för år 2022

Största delen av de utvidgningar av kommunernas uppgifter och skyldigheter som ingår i regeringsprogrammet har genomförts redan tidigare år. Kostnaderna för dessa och statsandelstilläggen stiger årligen. En del av uppgiftsökningarna och kostnaderna överförs dock till välfärdsområdena när de inleder sin verksamhet 2023. Med hänsyn till neutralise-

ringen av justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna år 2022 försvagar de statliga åtgärderna kommunekonomin med omkring 1,2 miljarder euro år 2022 jämfört med år 2021.

För småbarnspedagogiken utvecklas en struktur med stöd i tre steg. Avsikten är att lagändringen gällande detta träder i kraft från och med ingången av augusti 2022. För stödet för småbarnspedagogiken föreslås år 2022 ett anslag på sammanlagt 15 miljoner euro, av vilket 6,25 miljoner euro utgörs av en ökning av statsandelarna och 8,75 miljoner euro av statsunderstöd till stöd för genomförandet.

I syfte att säkerställa den undervisning och handledning som de studerande inom yrkesutbildningen behöver anvisas år 2022 för anställning av lärare och handledare 70 miljoner euro. Det beräknas att cirka 52 miljoner euro av detta belopp riktas till den kommunala ekonomin.

Under åren 2022–2024 genomförs ett försök med att revidera grunderna för bestämmande av utbildningsersättningen för läroavtalsutbildning i syfte att stödja ungas utbildning och sysselsättning. För försöket anvisas 5 miljoner euro år 2022, varav uppskattningsvis cirka 3,7 miljoner euro anvisas för den kommunala ekonomin.

Elev- och studerandevårdstjänsterna stärks inom den grundläggande utbildningen och på andra stadiet genom en reglering av den bindande dimensioneringen inom elevvården. Till åtgärden riktas år 2022 sammanlagt 20 miljoner euro, varav 8,4 miljoner euro i statsandel för basservicen och 11,6 miljoner euro i statsunderstöd. Dimensioneringen träder i kraft gradvis så att dimensioneringen för kuratorerna träder i kraft från och med januari 2022 och för psykologerna år 2023. Från och med år 2023 överförs ansvaret för anordnandet av elev- och studerandevårdens tjänster och finansieringen av dessa till välfärdsområdena.

Inom det fria bildningsarbetet föreslås ett tillägg på 5 miljoner euro till integrationsutbildning för invandrare från och med 2022. Tillägget betalas till anordnare av fritt bildningsarbete i form av statsandelar, varav uppskattningsvis 1,5 miljoner euro riktas till kommunerna.

För personaldimensioneringen av socialarbetare inom barnskyddet anvisas 4,8 miljoner euro.

Från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens finansieras till kommunsektorn år 2022 cirka 134 miljoner euro, varav 124 miljoner euro anvisas för att stärka tillgången till social- och hälsovårdstjänster. För reformen av det fortsatta lärandet föreslås 4 miljoner euro, för att stödja navigatorverksamhetens tvärssektoriella karaktär 3,2 miljoner euro och för understöd för att avstå från oljeuppvärmning av kommunala fastigheter 2,5 miljoner euro.

Med ikraftträdandet av lagstiftningen om reformen av social- och hälsovården införs flera nya skyldigheter för kommunerna såväl innan organiseringsuppgifterna överförs till välfärdsområdena åren 2021–2022 som därefter från och med år 2023. Genomförandelagen för reformen förpliktar kommunerna att bland annat delta i beredningen av genomförandet av reformen och i tillhandahållandet av behövlig handräckning. Kostnaderna med anledning av skyldigheten har beaktats i statsandelen för kommunernas basservice med ett tillägg på 2 miljoner euro år 2022. Dessutom har 47 miljoner euro reserverats för ersättningar för beredningskostnader för välfärdsområdena, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen. Reformen kommer också att medföra IKT-kostnadsändringar för kommunerna, men man planerar att besluta om ersättningar för dessa till kommunerna i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna för åren 2023–2026 på våren 2022.

I förvärvsinkomstskattegrunderna görs år 2022 en indexjustering som motsvarar förändringen i förtjänstnivåindexet. Gränserna i euro för den progressiva inkomstskatteskalen höjs, maximibeloppet för grundavdraget i kommunalbeskattningen höjs och arbetsinkomstavdraget ökas. Förändringarna beräknas minska intäkterna från kommunalskatten med totalt 209 miljoner euro år 2022.

Hushållsavdraget höjs åren 2022 och 2023 i fråga om hushålls-, omsorgs- och vårdarbete. Dessutom höjs hushållsavdraget åren 2022–2027 för dem som avstår frånoljeuppvärmning i syfte att stödja ändringar av uppvärmningssättet. Förändringarna i hushållsavdraget beräknas minska intäkterna från kommunalskatten med 17 miljoner euro år 2022.

De förluster av skatteintäkter som orsakas för kommunerna av de ändringar av skattegrunderna som staten beslutat om ersätts till fullt belopp.

Coronastöden försvinner, men de utvidgade uppgifterna och indexförhöjningarna ökar statsandelarna år 2022

Kommunernas statsunderstöd (kalkylerade statsandelar, statsunderstöd och ersättningar för skatteförluster) är sammanlagt 13,1 miljarder euro i budgetpropositionen för år 2022, vilket är cirka 900 miljoner euro mindre än i den ordinarie budgeten för år 2021. Nedgången beror främst på att de tidsbundna coronastöd som budgeterats för år 2021 försvinner.

År 2022 anvisas knappt 8 miljarder euro till statsandelen för kommunal basservice och den ökar med omkring 290 miljoner euro jämfört med föregående års ordinarie budget. Vid en jämförelse med föregående år ska det dock beaktas att nivån på statsandelen för basservice 2021 höjdes av engångsbeloppet på 300 miljarder euro till följd av coronaepidemin och att tillägget försvinner år 2022.

Statsandelsnivån höjs av den separata höjningen av statsandelen på 246 miljoner euro vilken regeringen beslutat om vid ramförhandlingen på våren 2021 och med en indexförhöjning (2,5 procent), vilken uppgår till cirka 188 miljoner euro. Dessutom ökas statsandelsnivån av kommunernas nya och utvidgade uppgifter, som ökar statsandelen med nästan 120 miljoner euro under året. De som ekonomiskt sett är viktigaste av dessa är ändringen av lagen om äldreomsorg (43,7 miljoner euro), reformen av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (28,0 miljoner euro), utvidgningen av eftervården inom barnskyddet (12 miljoner euro), utvidgningen av screeningprogrammet (10 miljoner euro) samt förstärkningen av elev- och studerandevården (8,4 miljoner euro).

Inverkan av justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna år 2022 är 564 miljoner euro. Regeringen beslutade dock i samband med ramförhandlingen på våren 2021 att statsandelseffekten av justeringen av kostnadsfördelningen inte ska beaktas på grund av att kommunekonomin har fått kraftigt stöd år 2020 och stödet fortsätter år 2021, och dessutom kompenseras kommunernas för direkta kostnader med anledning av corona.

Av statsandelen för basservicen överförs 10 miljoner euro till kommunernas sammanslagningsunderstöd enligt prövning och 10 miljoner euro till incitamentssystemet för digitalisering i kommunerna. För höjningen av statsandelen enligt prövning reserveras 10 miljoner euro.

De ersättningar som betalas till kommunerna för de ändringar av skattegrunderna vilka staten beslutat om uppgår totalt till cirka 2,6 miljarder euro och är nästan 300 miljoner euro högre än i den ordinarie budgeten för år 2021.

Av statsandelarna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde hänförs sig uppskattningsvis 1,1 miljarder euro till kommunekonomin, och de ökar med omkring 58 miljoner euro från året innan. Indexförhöjningen ökar kommunernas statsandelar med cirka 18 miljoner euro. Justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna och justeringen av kostnadsnivån ökar å sin tur statsandelen med 17,6 miljoner euro, och kommunernas andel av detta belopp uppskattas vara 12,7 miljoner euro.

Ekonomi har återhämtat sig snabbt från coronaepidemin och återhämtningen fortsätter år 2022

Sedan våren har ekonomi återhämtat sig snabbt från coronaepidemin och i synnerhet sysselsättningen har förbättrats snabbt. Den ekonomiska återhämtningen kommer att fortsätta under hösten, särskilt inom de sektorer som fortfarande påverkats av begränsningsåtgärderna. Enligt prognosen av finansministeriets ekonomiavdelning beräknas bruttonationalprodukten öka med 3,3 procent år 2021. Tillväxten fortsätter nästa år uppbackad av expor-

ten, eftersom återhämtningen i den utvecklade världen och framför allt i euroområdet fortsätter att vara stark. Totalproduktionen väntas öka med 2,9 procent år 2022. Den försämrade sjukdomssituationen förväntas inte begränsa den ekonomiska återhämtningen. Sjukdomsutvecklingen, virusmutationer och vaccinationsframmarschen är osäkerheter som är förknippade med prognosen. På medellång sikt kommer den ekonomiska tillväxten att avta och ligga i närheten av den potentiella tillväxten, omkring en procent per år.

År 2022 väntas bli svårt i kommunekonomin

År 2021 har på grund av coronaepidemin fortfarande varit exceptionellt i kommunekonomin. Behandlingen och bekämpningen av coronasituationen, bland annat genom begränsningsåtgärder, har bromsat återgången till normal verksamhet, och det har varit nödvändigt att på nytt flytta fram många icke-brådskande vårdåtgärder inom hälso- och sjukvården på grund av den akuta behandlingen av coronakrisen. Som helhet har kommunalekonomins utsikter för detta år dock inte förändrats så mycket jämfört med den uppskattning som gjordes i kommunekonomiprogrammet förra våren, utan kommunekonomins årsbidrag och kassaflödet från verksamheten och investeringarna uppskattas ligga nära nivån år 2020. Det faktum att år 2020 enligt bokslutsuppgifterna var något bättre i kommunekonomin än i bokslutsprognoserna återspeglas på år 2021. Skatteintäcksprognosen för innevarande år är cirka 200 miljoner euro bättre än prognosen på våren på grund av en gynnsammare ekonomisk utveckling än vad som tidigare beräknats, även om man i prognosen på ett proaktivt sätt tagit hänsyn till den justering av utdelningen vilken görs på hösten och sänker kommunernas kommunalskatteintäkter. Bakgrunden till ändringen av utdelningen är en högre sysselsättning, en högre lönesumma och i synnerhet en högre ökning av kapitalinkomsterna än vad som tidigare förutsetts.

Enligt utvecklingsprognosen för kommunekonomin verkar år 2022 vara svårt i kommunekonomin, då utgifterna ökar snabbare än inkomsterna. De extra kostnaderna på grund av coronaepidemin beräknas försvinna gradvis, men även statliga stödåtgärder, såsom den höjda utdelningen av samfundsskatten och statsandelstilläggen, försvinner. Enligt beräkningarna planar ökningen av omkostnaderna ut till 3 procent 2022. Det är dock sannolikt att coronasituationen även nästa år kommer att medföra en del extra kostnader inom hälso- och sjukvården. Dessa kostnader har inkluderats i utvecklingsprognosen för kommunekonomin till ett belopp på 600 miljoner euro.

I utvecklingsprognosen har man tagit hänsyn till såväl finansieringen från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens för att åtgärda den vård-, rehabiliterings- och serviceskuld som uppstått under coronakrisen som motsvarande kostnader för år 2022. Utöver coronans direkta och indirekta konsekvenser ökar driftkostnaderna i kommunekonomin dessutom

på grund av att social- och hälsovårdsutgifterna ökar på grund av befolkningens åldrande, de utvidgningar av uppgifterna som regeringen har beslutat om samt prisstegringen. Kommunernas kostnadsnivå beräknas öka med 2,5 procent nästa år.

Kollektiv- och tjänstekollektivavtalen inom kommunsektorn går ut i slutet av februari 2022. Personalkostnaderna utgör den största kostnadsposten inom kommunsektorn. Därför har löneuppgörelserna för kommunsektorn stor betydelse för hur den kommunala ekonomin utvecklas. I utvecklingsspåret har man förmodat att förtjänstutvecklingen inom kommunsektorn följer den prognostiserade förtjänstutvecklingen för hela samhällsekonomin åren 2022–2025. Spänningen på arbetsmarknaden märks redan inom kommunsektorn, och det råder brist på arbetskraft inom många sektorer och yrkesgrupper.

Kommunekonomin verksamhetsbidrag väntas försvagas kraftigt, eftersom omkostnaderna ökar och verksamhetsinkomsterna dessutom beräknas sjunka med mer än 5 procent. Nedgången i omkostnaderna beror bland annat på att coronaunderstöden och många tidsbegränsade åtgärder upphör. I utvecklingsprognosen har det dock gjorts ett tekniskt antagande att cirka 600 miljoner euro av statsunderstödet på 1,6 miljarder euro som ingår i budgeten för år 2021 för kostnaderna med anledning av covid-19-krisen kommer att överföras till nästa år.

Ökningen av kommunernas skatteintäkter avtar till knappt en procent år 2022. En bidragande orsak till den långsammare ökningen är att den temporära höjningen av kommunernas utdelning av samfundsskatten upphör. Också fastighetsskatteintäkterna sjunker från året innan, då fastighetsskatteredovisningarna ökades av en systemförändring av engångskaraktär. Däremot ökar statsandelarna med cirka 6 procent till följd av bland annat de i regeringsprogrammet fastställda utvidgade uppgifterna, förhöjningen av nivån på statsandelen samt indexjusteringen.

Årsbidraget i kommunekonomin sjunker betydligt i tryckberäkningen jämfört med innevarande år, men det räcker för att täcka avskrivningar och nedskrivningar. Den snabbaste tillväxtfasen för investeringar i kommunekonomin beräknas ha upphört, men investeringsnivån förblir hög under hela prognosperioden. Kassaflödet från verksamheten och investeringarna blir cirka 1,5 miljarder euro negativt år 2022.

År 2023 kommer kommunernas kostnader för verksamheten att minska till följd av social- och hälsovårdsreformen och ungefär hälften av driftsekonomiutgifterna överförs till välfärdsområdena. Kommunernas statsandelar, kompensationer för skatteintäktsförluster och skatteintäkter minskas på riksnivå till ett motsvarande belopp som de överförda kostnaderna. Det finns skäl att notera att kalkylerna i anslutning till social- och hälsovårdsreformen fortfarande är preliminära och kommer att uppdateras i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna 2023–2026 på våren 2022.

Från och med 2023 härrör största delen av kommunernas kostnader från anordnande av småbarnspedagogik och utbildning. Den nedgång i fertiliteten som fortsatt under hela 2010-talet är på väg att minska behovet av service inom småbarnspedagogiken och utbildningen. I beräkningarna i utvecklingsprognosen är minskningen av servicebehovet dock något lindrigare eftersom alla kommuner inte har möjlighet att dra nytta av den kalkylmässiga besparingspotentialen, eller åtminstone inte speciellt fort.

Kassaflödet från verksamheten och investeringarna i kommunekonomin uppskattas med ovan beskrivna förmodanden förbli negativt, med undantag för år 2023. Social- och hälsovårdsreformens fulla effekt på kommunernas skatteintäkter syns inte ännu år 2023 då kommunerna fortfarande får kommunal- och samfundsskatteinkomster med en högre skattesats och utdelning från tidigare skatteår. Under åren 2024–2025 är kassaflödet från verksamheten och investeringarna över 700 miljoner euro negativt.

Av de upptagna lånen överförs uppskattningsvis 4,6 miljarder euro bort från den kommunala ekonomin i samband med social- och hälsovårdsreformen. Efter detta fortsätter lånestocken i den kommunala ekonomin att växa betydligt långsammare än under det senaste årtiondet i genomsnitt. Med social- och hälsovårdsreformen överförs de snabbast växande utgifterna, som hänför sig till den åldrande befolkningen, bort från den kommunala ekonomin, vilket minskar kommunernas utgiftstryck och därigenom också trycket på att höja skattesatserna. Däremot försvinner inte obalansen mellan kommunens inkomster och utgifter, och därför behövs det fortsättningsvis reformer som förbättrar produktiviteten och effektiviteten i den kommunala ekonomin. Inom det personalintensiva kommunala området är också lönelösningarna av stor betydelse.

Det finns skäl att observera att den kommunala ekonomins utvecklingsprognos görs upp som en beräkning av trycket som inte innehåller förmodanden om förändringar i kommunernas skatteprocentsatser eller om andra kommunala egna beslutsbaserade åtgärder för de kommande åren. I förhållande till vårens kommunekonomiprogram finns det inga större förändringar i ovanstående prognos. Coronavirussituationen och eventuella nya virusmutationer ökar dock också osäkerheten i prognosen över kommunekonomin.

Trycket på en ekonomisk anpassning är på uppgång i nästan alla kommunstorleksgrupper

Enligt kommunallagen ska kommunekonomiprogrammet innehålla en bedömning av förändringarna i kommunernas strukturella saldo både med beaktande av utvecklingen i hela landet och enligt kommungrupp. Balansen i kommunernas finansiering beskrivs i programmet med hjälp av begreppet verksamhetens och investeringarnas kassaflöde. Enklare uttryckt beskriver detta nyckeltal det negativa trycket på att öka lånestocken eller höja skattesatsen och den positiva kalkylerade möjligheten till bl.a. låneamorteringar eller sänkningar av skattesatsen.

På basis av den kommunspecifika beräkningen av trycket varierar kassaflödet från verksamheten och investeringarna (den s.k. finansiella balansen) betydligt under de närmaste åren efter kommunstorleksgrupp. Under åren 2022–2025 är kassaflödet från verksamheten och investeringarna i huvudsak negativt i alla kommunstorleksgrupper. Ett undantag till detta är år 2023, då den finansiella balansen avsevärt förbättras genom att kommunernas skatteintäkter, trots social- och hälsovårdsreformen, redovisas år 2023, delvis på grundval av den situation som rådde året innan. Den sämsta situationen vad gäller finansiell balans är år 2022, vilket förklaras av den tydliga ökningen av verksamhetsbidraget, det vill säga nettoutgifterna, den blygsamma utvecklingen för skatteintäkterna och upphörandet av statens coronaunderstöd.

Det genomsnittliga trycket på höjning av kommunalskatten är 2022–2025 högre i kommuner med större invånarantal än i mindre kommuner. Det största trycket på höjning av kommunalskatten riktar sig utifrån beräkningen till kommunstorleksgruppen med 20 000–40 000 invånare. I slutet av ramperioden finns det dock enligt beräkningen skatteförhöjningstryck i alla kommunstorleksgrupper och åren 2024–2025 ökar trycket i synnerhet i små kommuner med mindre än 2 000 invånare. Det ökade trycket hos de stora kommunerna förklarar för sin del av den höga investeringsnivån. Till exempel granskat enligt enbart årsbidraget är situationen för kommungruppen med mer än 100 000 invånare starkast under hela granskningsperioden. Förändringarna i kassaflödet från verksamheten och investeringarna återspeglas naturligtvis också i förändringarna i kommunernas lånebeholdning. Lånestocken beräknas öka mest i kommunstorleksgrupper med mer än 10 000 invånare, medan det största tillväxttrycket riktar sig mot kommuner med 20 000–40 000 invånare.

Antalet kommuner med negativt årsbidrag varierar i avsevärd grad åren 2022–2025. År 2021 beräknas antalet kommuner med negativt årsbidrag förbli mycket lågt, men situationen försämras klart år 2022, då antalet kommuner med negativt årsbidrag uppskattas vara över 20. År 2023 stärks kommunekonomin klart på grund av social- och hälsovårdsreformen och redovisningen av skatteintäkterna och även antalet kommuner med negativt årsbidrag minskar. Åren 2024–2025 försämras dock kommunekonomin utveckling igen, och antalet kommuner med ett negativt årsbidrag beräknas vara något under 15 under de sista åren av ramperioden. Liksom tidigare år är kommunerna med negativt årsbidrag i huvudsak små kommuner med färre än 5 000 invånare.

Enligt tryckberäkningen kommer omkring 1–3 kommuner till utvärderingsförfarandet för kommuner med en särskilt svår ekonomisk ställning år 2022 på basis av det ackumulerade underskottet i koncernens balansräkning. Antalet kommuner som kommer att omfattas av utvärderingsförfarandet bedöms ligga på samma nivå åren 2023–2025.

INLEDNING

Kommunekonomiprogrammet har utarbetats i samband med beredningen av budgetpropositionen (BUP) för år 2022. Programmet preciserar det kommunekonomiprogram för 2022–2025 som publicerades våren 2021. Kommunekonomin tillstånd och effekterna av regeringens åtgärder på kommunernas och samkommunernas ekonomi beskrivs i programmet utifrån den nyaste information som finns tillgänglig. I programmet har man bedömt effekterna av regeringens åtgärder till den del det finns regeringsbeslut om åtgärderna och effekterna är kända.

Kommunekonomiprogrammet fördjupar den bedömning av den kommunala ekonomin som görs i samband med budgetberedningen. Syftet med kommunekonomiprogrammet är att bedöma den kommunala ekonomins tillstånd och kommunernas möjligheter att klara av att ordna basservicen i enlighet med den finansiering som anges i propositionen om statsbudgeten och de åtgärder som beslutats.

Kommunekonomiprogrammet fokuserar på granskningen av utvecklingsutsikterna för kommunalekonomin samt de statliga åtgärderna. Effekterna av åtgärderna har bedömts utifrån kommunekonomin som helhet, enligt kommunstorleksgrupp och med avseende på genomförandet av finansieringsprincipen. Finansministeriets ekonomiska avdelning har berett utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin, som beskrivs i kommunekonomiprogrammet med de begrepp som används i kommunernas bokföring.

Kommunekonomiprogrammet har beretts av ett sekretariat som utsetts av finansministeriet. Sekretariatet har representation från samtliga relevanta ministerier som bereder lagstiftning om kommunernas uppgifter och statliga åtgärder som påverkar den kommunala ekonomin, samt från Finlands Kommunförbund. Förhandlingarna mellan staten och kommunerna har förts i Delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning, samt i ekonomisektionen som bereder ärenden åt delegationen. Regeringen har behandlat kommunekonomiprogrammet i samband med budgetförhandlingarna (budgetmangling) som gällde år 2022.

Kommunekonomiprogrammet har offentliggjorts på finansministeriets webbplats på www.vm.fi/kuntatalousohjelma.

1 Lägesbild av den kommunala ekonomin hösten 2021

Den kommunala ekonomin behandlas i kommunekonomiprogrammet med de begrepp som används inom kommunernas räkenskaper. I granskningen av kommunekonomiprogrammet beaktas ekonomin i Fastlandsfinlands kommuner, samkommuner och kommunkoncerner. Kommunekonomin tillstånd bedöms på basis av de preliminära bokslutsuppgifter för år 2020 vilka Statistikcentralen publicerat 28.5.2021¹. Statistikcentralen publicerade i september 2021 de slutliga bokslutsuppgifterna för kommunerna, samkommunerna och kommunkoncernerna. De preliminära bokslutsuppgifterna i avsnittet är mycket väl jämförbara med de slutliga bokslutsuppgifterna på nationell nivå.

Lägesbild över kommunekonomin har behandlats utförligt också i vårens 2021 kommunekonomiprogram och i ²finansministeriets promemoria om bokslutsuppgifterna för år 2020 för kommunkoncerner, kommuner och samkommuner i Fastlandsfinland, vilken publicerades separat i juni 2021³.

Centrala punkter och observationer

- År 2020 var på grund av coronaepidemin ett mycket exceptionellt år även ur kommunekonomin synvinkel. I samband med coronaepidemin stödde staten kommunsektorn med ett avsevärt stödpaket, som till slut klart översteg de ekonomiska förlusterna för kommunekonomin. Merparten av stöden anvisades som statsandelar för basservicen, då statsandelarna ökade med upp till cirka 28 procent från 2019.
- Kommunernas skatteintäkter ökade mer än väntat och omkostnaderna mindre än väntat. Ökningen av skatteintäkterna påverkades också av den tidsbestämda höjningen av kommunernas andel av samfundsskatten med 10 procentenheter, vilken ingick i stödpaketet för coronaepidemin.

1 Statistikcentralen. Uppgifterna om de preliminära boksluten visar en klar förstärkning av kommunekonomin år 2020 (28.5.2021).

2 Kommunekonomiprogrammet 2022–2025, våren 2021

3 VM/muistio, Manner-Suomen kuntakonsernien, kuntien ja kuntayhtymien ennakkolliset tilinpäätökset vuodelta 2020.

- Det sammanlagda årsbidraget för kommunekonomin (kommuner och samkommuner totalt) fördubblades från året innan till omkring 4,7 miljarder euro, i vilket förbättringen av de uppskattade uppgifterna för februari är cirka 100 miljoner euro. Årsbidraget räckte för att klart täcka avskrivningarna och i praktiken även nettoinvesteringarna, vilket är ganska exceptionellt. Den ekonomiska situationen förbättrades i stor utsträckning i olika typer av kommuner. Antalet kommuner med negativt årsbidrag, enbart två, var det minsta under hela 2000-talet.
- Även om nivån på nettoinvesteringarna i kommunekonomin var hög i likhet med föregående år, var ökningen av lånebeloppet klart måttligare än året innan. Däremot var ökningen av likvida medel stark (1,6 miljarder euro) med en ökning på cirka 150 miljoner euro större än ökningen av lånebeloppet.
- Samkommunernas årsbidrag förstärktes något, men räkenskapsperiodens resultat landade cirka 35 miljoner euro på minus. Även om antalet samkommuner med ackumulerat underskott i balansräkningen var nästan detsamma som året innan, ökade samkommunernas sammanlagda underskott med upp till 85 miljoner euro till ett belopp av 185 miljoner euro.
- Samkommunernas lånebelopp ökade klart från året innan. Detta förklaras av en hög investeringsnivå som översteg årsbidraget med cirka 760 miljoner euro (årsbidrag – nettoinvesteringar).
- Kommunkoncernas bokslut var i synnerhet i fråga om inkomstfinansieringen mycket starka liksom hos primärkommuner. Årsbidraget ökade med nästan 2,5 miljarder euro till totalt cirka 6,9 miljarder euro, tillräckligt för att täcka avskrivningar med cirka 2,2 miljarder euro. Årsbidraget var negativt i endast en kommunkoncern.
- Kommunkoncernas ackumulerade överskott i balansräkningen ökade med över 2 miljarder euro till nästan 14,7 miljarder euro. På basis av bokslutsuppgifterna uppvisade 35 koncerner underskott i balansräkningen, sammanlagt 68 miljoner euro. Dessa koncerner är huvudsakligen små koncerner med färre än 10 000 invånare. Utvecklingen för kommunkoncernas lånebelopp var något måttligare än året innan, även om utvecklingstrenden fortsättningsvis kommer att peka uppåt bland annat för att investeringarna i allt större utsträckning kommer att överföras för att genomföras annanstans än i primärkommunerna. Å andra sidan blir de olika leasing- och hyresmodellerna också allt vanligare, vilket innebär att investeringarna i stället för en ökning i lånestocken visar sig som ökade omkostnader.
- Kriterierna för utvärderingsförfarandet uppfylldes i fyra kommunkoncerner, två kommuner och sex samkommuner. Finansministeriet har fattat beslut om att inleda utvärderingsförfarandet i fyra kommuner.

Kommunekonomin stärktes avsevärt år 2020

Såsom framgår av de bokslutsutvärderingsuppgifter⁴ för kommuner och samkommuner vilka publicerades i februari 2021 var situationen inom kommunekonomin år 2020 exceptionellt stark, i synnerhet ur en synvinkel som gäller den interna finansieringen. Med kommuneekonomi avses i detta sammanhang kommunernas och samkommunernas sammanräknade ekonomiska uppgifter. Den tydliga förbättringen berodde till stor del på den exceptionella situation som uppstod till följd av coronaepidemin. Staten riktade ett avsevärt ekonomiskt stödpaket på cirka 3 miljarder euro till kommunsektorn, och trots den svaga konjunkturutvecklingen var ökningen av kommunernas skatteintäkter till slut bättre än väntat. Trots att coronaepidemin orsakade extra kostnader, förblev ökningen av omkostnaderna i sin helhet relativt måttlig, då det till exempel var nödvändigt att skjuta upp den elektiva vården inom hälso- och sjukvården till en senare tidpunkt. Med tanke på coronaepidemins totala inverkan på kommunens kostnader och inkomster kan man uppskatta att det statliga stödpaketet klart översteg de ekonomiska kostnaderna och förlusterna till följd av coronaepidemin år 2020.

Det årsbidrag som beskriver den sammanlagda inkomstfinansieringen för kommunekonomin, fördubblades från året innan och var omkring 4,7 miljarder euro positivt, med en ökning på omkring 2,4 miljarder euro fram till år 2019. Årsbidraget räckte med bred marginal till att täcka avskrivningarna och nettoinvesteringarna nästan helt och hållet, trots att deras belopp ökade med omkring 700 miljoner euro. Tack vare det starka årsbidraget var också räkenskapsperiodens resultat exceptionellt starkt, eftersom resultatet ökade med hela 2 miljarder euro från året innan och var ungefär 1,7 miljarder euro positivt.

Så som konstaterats ovan är bakgrunden till det förbättrade årsbidraget en måttlig ökning av nettoutgifterna, det vill säga nettoutgifterna (2,7 %), en bättre ökning av skatteintäkterna än väntat (4 %) och framför allt en betydande ökning av statsandelarna (28 %) i samband med coronastöd paketet. En betydande del av statens stöd paket för kommunsektorn, cirka 1,5 miljarder euro, allokerades via statsandelarna för basservice.

När det gäller verksamhetsbidraget var ökningen av enbart omkostnadernas andel 1,7 procent jämfört med året innan. Verksamhetsintäkterna ökade med enbart 0,4 procent, vilket till stor del förklaras av den minskade serviceverksamheten och efterfrågan till följd av coronaepidemin och begränsningsåtgärderna.

⁴ Statistikcentralen publicerade den 10 september 2021 de slutliga bokslutsuppgifterna för kommunerna, samkommunerna och kommunkoncernerna. Uppgifterna motsvarar på nationell nivå mycket väl de preliminära bokslutsuppgifter som publicerats i maj 2021. I fråga om enskilda kommuner, samkommuner och kommunkoncerner kan det dock finnas små skillnader i de slutliga bokslutsuppgifterna i förhållande till de preliminära uppgifterna.

Ökningen av skatteinkomsterna förklaras av den tillfälliga ökningen av kommunernas samfundsskatteinkomster med 10 procentenheter på grund av coronaepidemin samt av en bättre utveckling av förvärvsinkomsterna än väntat. Fastighetsskatteintäkterna sjönk däremot lindrigt, vilket berodde på övergången till ett flexibelt slutförande av fastighetsskatten och ett nytt datasystem. På grund av detta övergick cirka 200 miljoner euro av fastighetsskatteintäkterna för år 2020 till att redovisas först år 2021. Den genomsnittliga kommunalskatteprocenten steg med 0,06 procentenheter till 19,96 procent.

Tabell 1. Kommunekonomin (kommunerna och samkommunerna) 2018–2020 och förändringen 2019–2020, miljarder euro.

	2018 bokslut	2019 bokslut	2020 bokslut	Förändring 2019–2020, miljarder euro	Förändring 2019–2020, procent
Verksamhetsbidrag	-28,4	-29,7	-30,5	-0,8	2,7
Skatteinkomster	22,3	22,9	23,8	0,9	4,0
Statsandelar för driftsekonomin	8,5	8,6	11,0	2,4	28,0
Skattefinansiering totalt	30,8	31,6	34,8	3,2	10,2
Finansieringsposter, netto	0,3	0,5	0,5	-0,0	-7,4
Årsbidrag	2,7	2,3	4,7	2,4	104,0
Avskrivningar och nedskrivningar	2,8	2,9	3,1	0,2	6,1
Årsbidrag – avskrivningar	-0,1	-0,6	1,6	2,2	
Räkenskapsperiodens resultat	0,1	-0,3	1,7	2,0	
Nettoinvesteringar	-3,8	-4,0	-4,7	-0,7	17,5
Årsbidrag – nettoinvesteringar	-1,1	-1,7	0,0	1,7	
Lånestock	19,4	21,9	23,4	1,5	6,7
Likvida medel	6,0	6,3	7,9	1,6	25,5
Skattesats, vägd	19,87	19,90	19,96		0,06 %-enh.

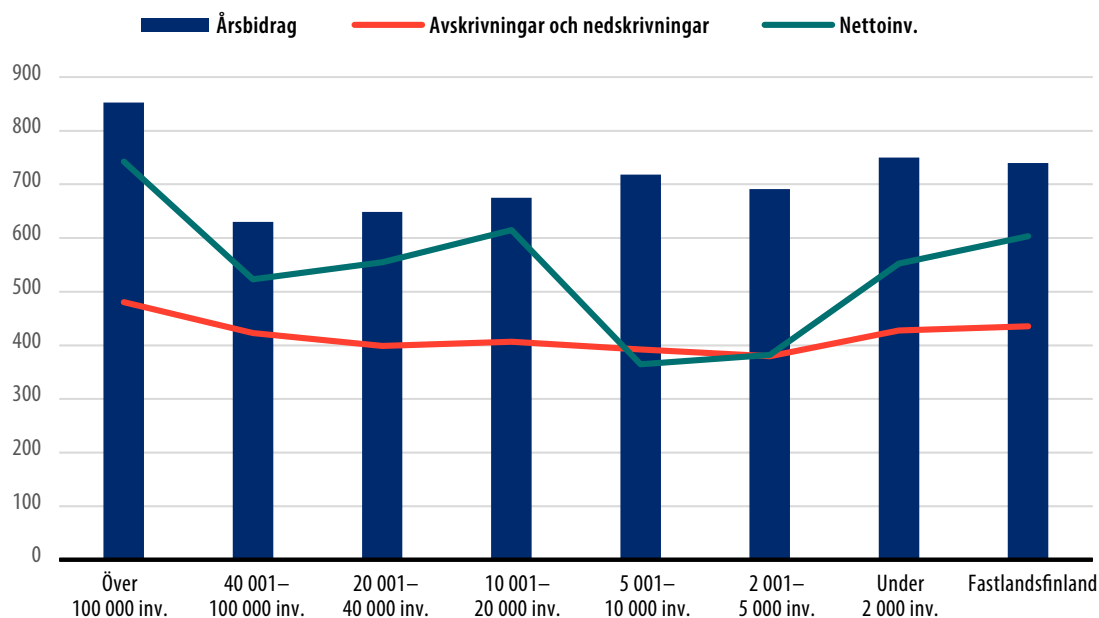
Trots det starka resultatet ökade lånestocken inom kommunekonomin (med avdrag för lån inom kommuner och samkommuner) med 6,7 procent, det vill säga med omkring 1,5 miljarder euro. Ökningen var dock klart måttligare än år 2019, då ökningen var nästan 13 procent. Däremot ökade de likvida medlen med hela dryga 25 procent, det vill säga omkring 1,6 miljarder euro, medan ökningen året innan bara var omkring 300 miljoner euro.

Nettoinvesteringarna ökade med omkring 700 miljoner euro till totalt 4,7 miljarder euro, medan ökningen året innan bara var omkring 200 miljoner euro. En del av den relativt stora ökningen förklaras dock av minskningen av investeringsinkomsterna efter den höga nivån 2019. Kommunernas andel av nettoinvesteringarna var omkring 3,3 miljarder euro och samkommunernas andel omkring 1,4 miljarder euro.

Den ekonomiska situationen förbättrades i stor utsträckning i alla kommungrupper

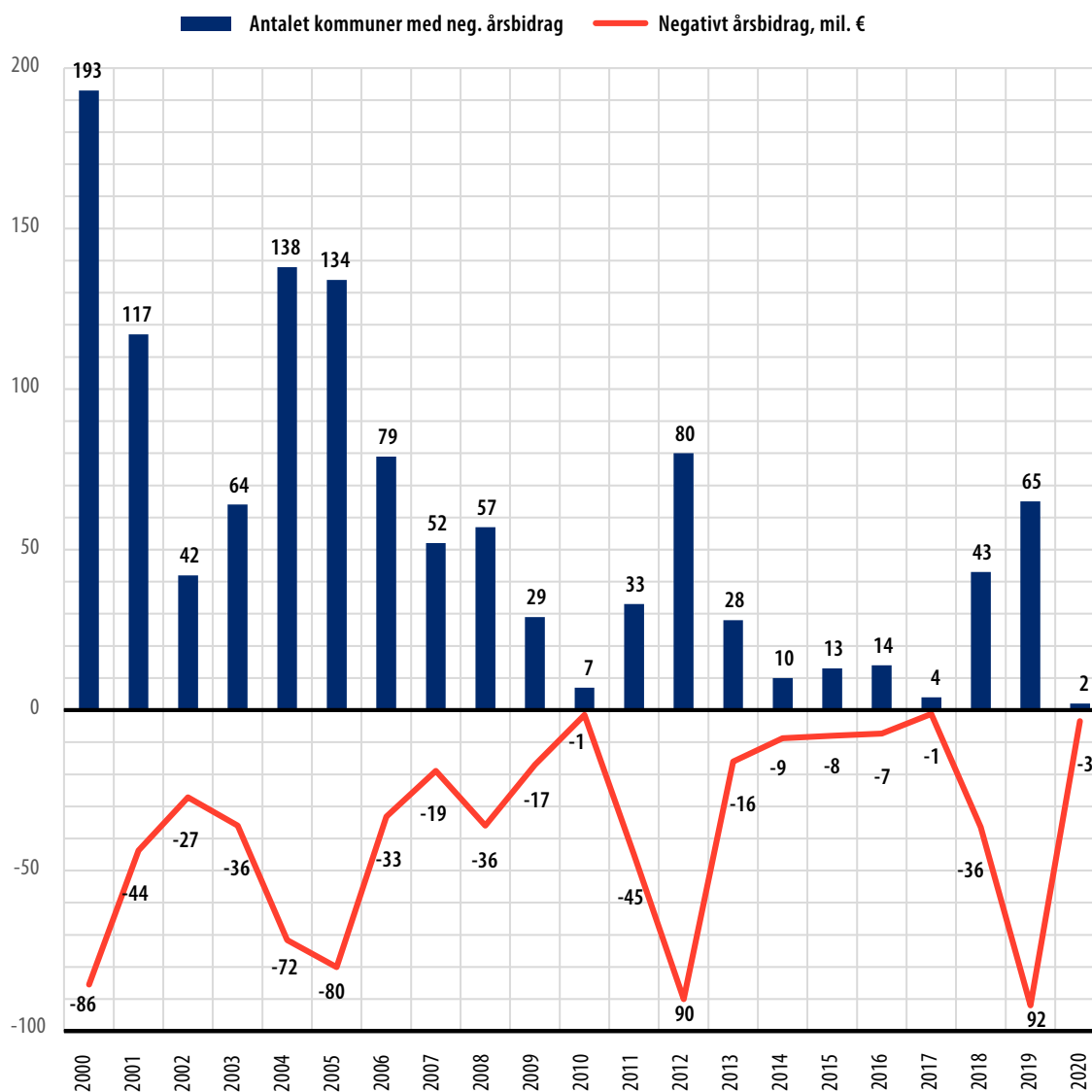
En granskning av enskilda kommuners och olika kommungruppers situation visar att ekonomin, vad gäller intern finansiering, stärktes i huvudsak i alla kommuner. Årsbidraget räckte till för att täcka både avskrivningar och nettoinvesteringar i alla kommunstorleksgrupper. Bland landskapen låg årsbidraget under avskrivningsnivån enbart i Kajaland. Årsbidraget räckte inte till för att täcka nettoinvesteringarna i Kajaland, Södra Karelen eller Norra Österbotten. Årsbidraget förstärktes mest i små kommuner med färre än 2 000 invånare, medan ökningen i stora kommuner med mer än 100 000 invånare var svagast. Samtidigt var nivån på årsbidraget dock i likhet med tidigare år starkast i kommungruppen med mer än 100 000 invånare. Den kraftigare ökningen av årsbidraget i små kommuner jämfört med andra kommuner, förklaras av den negativa förändringen i verksamhetsbidraget, det vill säga att kommunerna med färre än 2 000 invånare var den enda gruppen där nettoutgifterna sjönk från året innan, vilket kan tyda på att coronaepidemin också orsakade besparingar i synnerhet för mindre kommuner.

Figur 1. Tillräcklig intern finansiering enligt kommunstorlek år 2020, €/invånare.

Antalet kommuner med negativt årsbidrag var det lägsta under hela 2000-talet, då antalet kommuner med negativt årstäckning år 2020 bara var två, medan antalet till exempel år 2019 uppgick till 65. Dessa kommuner var Rääkkylä och Sotkamo, vars sammanräknade negativa årsbidrag uppgick till -3,4 miljoner euro. Det totala beloppet på de negativa årsbidragen i de 65 kommunerna ifjol uppgick till -92 miljoner euro, vilket var det svagaste beloppet under hela 2000-talet.

Figur 2. Kommuner med negativ årstäckning och negativ årstäckning åren 2000–2020, antalet kommuner och miljoner euro.

Kommunernas lånestock ökade med drygt 600 miljoner euro och översteg knappt 19 miljarder euro. Samtidigt måste man dock notera att ökningen av lånestocken var ungefär en tredjedel av ökningen året innan. Däremot ökade beloppet på likvida medel betydligt, det vill säga nästan 1,4 miljarder euro, vilket i stor utsträckning förklaras med resultatet med överskott. Nettoskulden minskade följaktligen med omkring 800 miljoner euro till 12,6 miljarder euro.

Enligt den kommunallag som trädde i kraft 2015 ska kommunerna täcka det ackumulerade underskottet i balansräkningen för år 2015 på fyra år eller, om underskottet överstiger 500 euro/invånare, på sex år. Enligt boksluten för år 2020 finns det 28 kommuner med kumulerat underskott i balansräkningen, medan det året innan var klart fler, det vill säga 57. Också

det totala underskottet minskade från året innan, då det uppgick till totalt -85 miljoner euro år 2020, medan beloppet ännu år 2019 var -252 miljoner euro. År 2018 fanns det 40 kommuner med underskott.

Samkommunernas underskott och lånebelopp ökar

Läget för samkommunerna skilde sig något från läget för kommunerna. Även om samkommunernas årsbidrag förstärktes med totalt cirka 40 miljoner euro från året innan, försämrades räkenskapsperiodens resultat med totalt cirka 20 miljoner euro och landade på ett negativt belopp på cirka 55 miljoner euro. Årsbidraget var negativt för 14 samkommuner (år 2019 fanns det 19 samkommuner med negativt årsbidrag). Resultatet för räkenskapsperioden var negativt för 38 samkommuner jämfört med 59 samkommuner med negativt resultat för föregående års räkenskapsperiod.

Det stärkta årsbidraget förklaras av att verksamhetsbidraget ökade med drygt 7 procent. Både ökningen av verksamhetsintäkter och omkostnader var klart måttligare än år 2019. Omkostnaderna ökade bara med cirka 2,4 procent och verksamhetsintäkterna med cirka 2,6 procent, medan ökningen av omkostnader var 7,8 procent och ökningen av verksamhetsintäkterna var 7,4 procent år 2019. Även samkommunerna fick understöd i anknytning till coronaepidemin. Utan till exempel statsunderstöden till sjukvårdsdistrikten på cirka 250 miljoner euro hade samkommunernas årsbidrag minskat med cirka 210 miljoner euro från året innan.

Tabell 2. Förändringen i ekonomin för samkommunerna i Fastlandsfinland åren 2018–2020, miljarder euro.

	2018 bokslut	2019 bokslut	2020 bokslut	Förändring 2019–2020, miljarder euro	Förändring 2019–2020, procent
Verksamhetsintäkter	15,41	16,55	16,98	0,43	2,6
Verksamhetskostnader	14,75	15,9	16,28	0,38	2,4
Verksamhetsbidrag	0,67	0,66	0,71	0,05	7,1
Årsbidrag	0,59	0,58	0,62	0,04	6,6
Avskrivningar och nedskrivningar	0,62	0,62	0,68	0,06	9,2
Årsbidrag – avskrivningar	-0,03	-0,04	-0,06	-0,02	
Räkenskapsperiodens resultat	0,03	-0,04	-0,06	-0,02	-69,7
Nettoinvesteringar	-1,04	-1,3	-1,38	0,08	6,5
Årsbidrag – nettoinvesteringar	-0,45	-0,71	-0,76	-0,05	
Lånestock	3,88	4,67	5,51	0,84	17,9

Samkommunernas investeringar har legat kvar på en hög nivå redan under flera år. År 2019 ökade dock samkommunernas investeringar exceptionellt kraftigt. År 2020 avtog tillväxten klart. År 2020 uppgick samkommunernas nettoinvesteringar till nästan 1,4 miljarder euro, vilket var en ökning med enbart 80 miljoner euro från året innan. Investeringarna har under de senaste åren avsevärt ökat samkommunernas lånestock. År 2020 ökade lånestocken med nästan 840 miljoner euro till totalt cirka 5,5 miljarder euro, vilket i huvudsak förklaras av att årsbidraget endast täckte omkring 45 procent av nettoinvesteringarna.

Under 2014–2017 minskade antalet samkommuner med underskott och underskottet i samkommunernas balansräkningar stadigt, men började öka igen 2018. Antalet samkommuner med underskott låg på samma nivå som året innan, det vill säga 20 samkommuner. Däremot ökade samkommunernas sammanräknade ackumulerade underskott med hela 85 miljoner euro till totalt 185 miljoner euro. Året innan hade 21 samkommuner underskott till ett belopp av sammanlagt något över 100 miljoner euro. Största delen av samkommunernas underskott förklaras av sjukvårdsdistriktens ackumulerade underskott. Antalet sjukvårdsdistrikt med underskott är tio och deras sammanräknade ackumulerade underskott är 173 miljoner euro.

Tabell 3. Samkommuner med underskott i balansräkningen åren 2013–2020 och beloppet på det ackumulerade underskottet, miljoner euro.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Samkommuner med underskott	39	34	28	22	16	19	21	20
Akkumulerat underskott totalt, miljoner euro	-217	-192	-130	-71	-35	-52	-100	-185

Förändringarna i samkommunernas ekonomi kan till stor del förklaras av förändringarna i sjukvårdsdistriktens ekonomi, eftersom sjukvårdsdistriktens andel av till exempel samkommunernas sammanräknade verksamhetsintäkter och omkostnader är ungefär hälften och över 60 procent av samkommunernas lånestock.

Till skillnad från sjukvårdsdistrikten var situationen relativt stark för utbildningssamkommunerna. Endast en utbildningssamkommun hade ett negativt årsbidrag. Årsbidraget ökade med 55 miljoner euro och var positivt till ett belopp på cirka 150 miljoner euro. Resultatet för räkenskapsperioden var totalt 48,2 miljoner euro positivt, inklusive en förbättring på cirka 20 miljoner euro jämfört med år 2019. Resultatet var negativt i sex av totalt 32 utbildningssamkommuner. I utbildningssamkommunernas balansräkning finns det ett ackumulerat överskott på totalt 507 miljoner euro. Endast en utbildningssamkommun har ett ackumulerat underskott i balansräkningen. Lånebeloppet ökade med knappt 16 miljoner euro från året innan till omkring 141 miljoner euro. Samkommunerna har klart färre lån än till exempel sjukvårdsdistrikten, vars lånebelopp är nästan 3,4 miljarder euro.

Kommunkoncernerna – den interna finansieringen stärktes och överskotten ökade

Kommunkoncernernas sammanlagda årsbidrag uppgick till cirka 6,9 miljarder euro, det vill säga 1 253 euro per invånare. Uppgången i jämförelse med 2019 var cirka 2,4 miljarder euro. Årsbidraget var negativt för enbart en koncern, medan antalet koncerner med negativt årsbidrag år 2019 uppgick till 21. På motsvarande sätt var årsbidraget år 2017 positivt för alla kommunkoncerner. Årsbidrag förbättrades klart i alla storleksgrupper. Mest förbättrades årsbidraget för gruppen med mindre än 2 000 invånare, även om det starkaste årsbidraget, vad gäller nivån, liksom för kommuner, för stora kommunkoncerner med mer än 100 000 invånare, medan årsbidraget för små koncerner med mindre än 2 000 invånare fortfarande var det svagaste trots en tydlig förbättring.

Kommunkoncernernas sammanlagda resultat för räkenskapsperioden förstärktes efter några års försämring. Resultatet steg från 0,34 miljarder euro till 2,33 miljarder euro. Med beaktande av över- eller underskotten under föregående räkenskapsperioder hade koncernerna år 2020 ett överskott i balansräkningen på omkring 14,7 miljarder euro (2 669 euro/invånare), i vilket ökningen från året innan var något över 2 miljarder euro. År 2020 var räkenskapsperiodens resultat negativt endast för 30 kommunkoncerner (218 koncerner år 2019, 186 år 2018 och 44 år 2017). På basis av bokslutsuppgifterna uppvisade 35 koncerner underskott i balansräkningen, sammanlagt ca 68,1 miljoner euro. De ovan nämnda kommunkoncernerna var till största delen kommuner med färre än 10 000 invånare och av dem hade 23 kommuner med färre än 5 000 invånare.

I slutet av år 2020 uppgick kommunkoncernernas lånestock till cirka 41,2 miljarder euro, det vill säga 7 481 euro per invånare. Lånestocken ökade med 2,1 miljarder euro, det vill säga med 5,4 procent från 2019. Ökningen av lånestocken var dock mindre än år 2019, då ökningen var omkring 8,5 procent. I euro ökade lånebeloppet mest i kommunstorleksgruppen med mer än 100 000 invånare, men procentuellt sett och per invånare togs mest nya lån i kommunstorleksgruppen med färre än 2 000 invånare. I koncernskuldsättningen syns det att betydande investeringar och verksamheter flyttas från primärkommunerna till koncernbolag, samkommuner och andra organisationer. Vid en granskning av den totala koncernskulden ska man också beakta att där ingår mycket betydande infrastrukturprojekt i stora städer, bland annat Västmetron och spårvägar, samt sjukvårdsdistriktens betydande byggprojekt.

Tabell 4. Förändringen i kommunkoncernernas ekonomi åren 2018–2020, miljarder euro.

	2018 bokslut	2019 bokslut	2020 bokslut	Förändring miljarder € 2019–2020	Förändring % 2019-2020
Verksamhetsbidrag	-26,92	-28,03	-28,85	0,82	2,9
Skatteinkomster	22,27	22,85	23,78	0,93	4,1
Statsandelar för driftsekonomin	9,61	9,78	12,22	2,44	24,9
Skattefinansiering totalt	31,89	32,63	36,00	3,37	10,3
Finansieringsposter, netto	0,23	-0,13	-0,25	0,12	92,3
Årsbidrag	4,74	4,48	6,89	2,41	53,8
Avskrivningar	4,28	4,47	4,68	0,21	4,7
Årsbidrag – avskrivningar	0,46	0,01	2,21	2,20	
Nettoinvesteringar	-6,24	-6,83	-7,27	0,44	6,4
Årsbidrag – nettoinvesteringar	-1,50	-2,35	-0,38	1,97	
Lånestock	35,99	39,05	41,17	2,12	5,4
Likvida medel	7,37	7,78	9,26	1,48	19,0
Akkumulerat över-/underskott i balansräkningen	12,55	12,67	14,69	2,02	15,9

Läget för utvärderingsförfarandet enligt boksluten för år 2020

Från och med år 2017 har det varit möjligt att kommunerna utifrån kommunkoncernernas ekonomiska nyckeltal tas med i utvärderingsförfarandet. På basis av koncernbokslutsuppgifterna för åren 2019 och 2020 finns det fyra kommuner som uppfyller nyckeltalen för utvärderingsförfarandet. Kyyjärvi kommun, som varit föremål för utvärderingsförfarandet år 2019, uppfyller fortfarande underskottskriteriet (underskott på över -500 euro/invånare och över -1 000 euro/invånare under flera år i följd). Konnevesi kommun från Mellersta Finland, Pertunmaa kommun från Södra Savolax och Rääkkylä kommun från Norra Karelen är nya kommuner som är på väg in i förfarandet.

Enligt kommunallagen gäller skyldigheten att täcka underskott inte enbart koncerner utan även kommuner. Enligt bokslutsuppgifterna för år 2020 har två kommuner fortfarande ett underskott som kumulerat i balansräkningen för år 2015, vilket borde ha täckts före utgången av år 2020. Dessa kommuner är Haapajärvi stad i Norra Österbotten och Raseborgs stad i Nyland.

Antalet kommuner som blir föremål för utvärderingsförfarandet har legat på en lägre nivå än väntat, eftersom det vid reformen av kommunallagen uppskattades att upp till 20 kommunkoncerner skulle ingå på basis av boksluten för åren 2012 och 2013. Enligt boksluten för 2013 och 2014 skulle cirka 13 kommuner och enligt boksluten för 2014 och 2015 åtta kommuner ha omfattats av förfarandet. Enligt bokslutsuppgifterna för åren 2016 och 2017 inleddes slutligen inga utvärderingsförfaranden. Situationen håller inte på att förändras, eftersom antalet kommuner med ett underskott på över 1 000 euro/invånare eller nära det fortfarande ligger på en låg nivå.

Finansministeriet har beslutat att inleda ett utvärderingsförfarande på basis av boksluten för år 2020 i fyra kommuner: Haapajärvi, Konnevesi, Pertunmaa och Rääkkylä.

Utvärderingsförfarandet tillämpas också på samkommuner. Om samkommunen inte har täckt underskottet i balansräkningen inom den utsatta tid som anges i 110 § 3 kommunallagen, kan finansministeriet efter att ha hört samkommunen och dess medlemskommuner förordna en oberoende utredningsman som har till uppgift att utarbeta ett förslag till avtal mellan samkommunen och medlemskommunerna för balansering av samkommunens ekonomi.

På basis av bokslutsuppgifterna för år 2020 hade sex samkommuner fortfarande ett kumulerat underskott i balansräkningen för år 2015. Dessa samkommuner borde på samma sätt som kommunerna ha täckt underskotten före utgången av 2020. De största underskotten i euro vilka inte täcks i slutet av år 2020 finns hos samkommunen för Norra Savolax sjukvårdsdistrikt (10,8 miljoner euro), samkommunen för Västerbottens sjukvårdsdistrikt (9,9 miljoner euro), samkommunen för Oulunkaari (1,4 miljoner euro) och samkommunen för Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt (0,8 miljoner euro). I fråga om social- och hälsovårdssamkommuner kan ikraftträdandet av social- och hälsovårdsreformen från och med år 2023 påverka behovet av att tillsätta en utredare när social- och hälsovårdsuppgifterna överförs till de framtida välfärdsområdena. Finansministeriet har beslutat att utvärderingsförfarandet inte ska inledas i någon samkommun på hösten 2021. Situationen följs dock noggrant och samkommunerna uppmanas att snarast möjligt täcka de ackumulerade underskotten. Behovet av ett utvärderingsförfarande ska omprövas om underskotten fortfarande inte täckts i boksluten för år 2021.

2 Kommunekonomin i statens budgetproposition för år 2022

2.1 Statsbidrag till kommunerna

Statsstödet till kommunerna är 13,1 miljarder euro år 2022, vilket är cirka 900 miljarder euro mindre än i den ordinarie budgeten för år 2021. Om man beaktar tilläggsbudgetarna för år 2021 är de föreslagna statsbidragen för år 2022 1,1 miljarder euro lägre än statsbidragen för år 2021. Minskningen beror huvudsakligen på att det för 2022 inte har budgeterats motsvarande tidsbundna coronastöd som för 2021. Till exempel har 1,6 miljarder euro reserverats för kostnaderna för hälsovården med anledning av coronavirussituationen för år 2021.

De kalkylerade statsandelarna utgör sammanlagt 9,1 miljarder euro, vilket är cirka 0,3 miljarder euro mer än i den ordinarie budgeten för 2021. I jämförelsen har man inte tagit hänsyn till tilläggsbudgetarna för år 2021.

Tabell 5. Statsunderstöd för kommunernas och samkommunernas driftsekonomi 2020–2022 (miljoner euro) och förändring BU 2021–BUP 2022, %

miljoner euro	Budget 2020	BU 2020 + TBU 2020	Budget 2021	BU 2021 + TBU 2021	Budget- förslag 2022	Förändring,	Förändring,
						procent BU 2021– BUP 2022	procent BU + TBU:n 2021–BUP 2022
Kalkylerade statsandelar	8 106	9 701	8 755	8 762	9 100	3,9	3,9
FM	7 074	8 652	7 698	7 700	7 985	3,7	3,7
UKM ¹⁾	1 032	1 049	1 057	1 062	1 115	5,5	5,0
varav samkommunernas andel är	1 041	1 478	1 522	1 526	1 544	1,4	1,2
Statens ersättning till kommunerna för förluster av skatteintäkter till följd av ändringar i skattegrunderna	2 269	2 383	2 360	2 362	2 652	12,4	12,3
Övriga statliga stöd							
JM sammanlagt	0	0	0	6	11	100,0	77,4
IM sammanlagt	0	0	0	1	0	0,0	-100,0
FM sammanlagt	40	420	20	20	30	50,0	47,1
UKM sammanlagt	238	382	286	312	264	-7,7	-15,4
JSM sammanlagt	4	6	4	4	4	0,0	-9,1
KM sammanlagt	42	208	42	55	45	7,1	-17,9
ANM sammanlagt	196	230	247	250	211	-14,6	-15,7
SHM sammanlagt	517	900	2 229	2 324	690	-69,0	-70,3
MM sammanlagt	61	97	61	57	57	-6,6	0,2
Övriga statsbidrag sammanlagt, miljoner euro	1 099	2 243	2 889	3 029	1 313	-54,5	-56,6
Statsbidrag sammanlagt, miljoner euro	11 474	14 326	14 004	14 153	13 065	-6,7	-7,7

1) Den kalkylerade andelen till kommunerna har uppskattats utifrån finansieringen (inklusive den privata) inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde som helhet.

Åtgärder som gäller kommunekonomin med faciliteten för återhämtning och resiliens

Från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens riktas cirka 134 miljoner euro till den kommunala ekonomin 2022. För år 2022 föreslås 124 miljoner euro till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. För utvidgningen av programmet för arbetsförmåga och IPS-modellen föreslås 3 miljoner euro, för mentalvårds- och arbetsförmågetjänster 2 miljoner euro och för genomförande av vårdgarantin samt för åtgärdande av serviceskulden inom social- och hälsovården till följd av coronavirusituationen 80 miljoner euro. Dessutom föreslås finansiering för genomförandet av vårdgarantin till ett belopp på 15 miljoner euro, för digitala innovationer som främjar vårdgarantin till ett belopp på 14 miljoner euro samt för kunskapsbasen till stöd för och den resultatbaserade styrningen av social- och hälsovårdens kostnadseffektivitet till ett belopp på 15 miljoner euro.

Som en del av målen för faciliteten för återhämtning och resiliens fördelas finansieringen för fortsatt lärande och dess digitaliseringsprogram till kommunekonomin till ett belopp på uppskattningsvis 4 miljoner euro år 2022.

Inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde föreslås för statsunderstöd för navigatorsverksamhet som beviljas till kommuner eller samkommuner 3,2 miljoner euro för år 2022, vilket finansieras från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens.

Inom miljöministeriets förvaltningsområde föreslås en finansiering på 2,5 miljoner euro från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens år 2022 för avstående från oljeuppvärmning av kommunala fastigheter.

Tabell 6. Finansiering från faciliteten för återhämtning och resiliens till kommunerna åren 2021–2022, miljoner euro.

Förvaltningsområde	Åtgärd	Finansiering 2021	Finansiering 2022
SHM	Förbättring av tillgången till social- och hälsovårdstjänster	39,0	124,0
UKM	Reform av det fortsatta lärandet	1,6	4,0
ANM	Stödjande av Navigatorernas sektorsövergripande kompetens	3,2	3,2
MM	Understöd till kommuner för slopande av oljeuppvärmning i kommunalt ägda fastigheter	0	2,5
	TOTALT	43,8	133,7

2.2 Effekterna av statens åtgärder på kommunekonomin

Statens åtgärder ökar nettoutgifterna för kommunerna år 2022 med cirka 60,1 miljoner euro jämfört med de beslut som budgeterats för innevarande år (den ordinarie budgeten och tilläggsbudgetar 1–3 totalt). År 2022 minskas kommunernas inkomster av de statliga åtgärderna med cirka 0,6 miljarder euro, vilket till stor del beror på att ökningen av utdelningen av samfundsskatten försvinner. När man därtill beaktar neutraliseringen av statsandelseffekten av justeringen av kostnadsfördelningen (564 miljoner euro), minskar de statliga åtgärderna kommunernas inkomster med sammanlagt cirka 1,1 miljarder euro. Statens åtgärder kommer därför att försvaga kommunekonomin med uppskattningsvis 1,2 miljarder euro år 2022. Vad gäller detta finns det dock skäl att notera att år 2021 varit föremål för exceptionella coronastöd av engångskaraktär, som nu upphör. I de ovan nämnda siffrorna har man inte beaktat statens understöd för utgifterna för hälsosäkerheten i coronavirussituationen år 2021.

Staten har i regel ökat kommunernas utgifter med cirka 1,2 miljarder euro på 2022 års nivå från början av valperioden. Besluten har ökat kommunernas intäkter med sammanlagt cirka 1,5 miljarder euro på 2022 års nivå. För nya och mera omfattande uppgifter får kommunerna 100 procents statsfinansiering.

Dessa siffror grundar sig på tabell 7 om effekterna av statliga åtgärder. Bedömningen är riktgivande och omfattar de viktigaste åtgärderna som påverkar kommunekonomin. I utgiftseffekterna i kommunekonomin har man inte beaktat kommunernas självfinansieringsandelar, som i typfallet hänför sig till statsunderstöd.

Tabell 7. Effekterna av statliga åtgärder på kommunernas och samkommunernas ekonomi, miljoner euro, förändring 2021–2022.

	Inkomster 2021	Inkomster 2022	Inkomster, förändring	Utgifter 2021	Utgifter 2022	Utgifter, förändring	Totalt
Förändringar i verksamheten och budgetbeslut (inkl. tilläggsbudgetar)							
Finansministeriets förvaltningsområde							
Neutralisering av justeringen av kostnadsfördelningen			0,0		-563,5	-563,5	-563,5
Förhöjning av statsandelens nivå år 2022			0,0		245,7	245,7	245,7
Utvidgning av screeningprogrammet (tarmcancer)		10,0	10,0		10,0	10,0	0,0
Stärkande av elev- och studerandevården		8,4	8,4		8,4	8,4	0,0
Stöd för småbarnspedagogiken		6,3	6,3		6,3	6,3	0,0
Personaldimensioneringen inom barnskyddet		4,8	4,8		4,8	4,8	0,0
Ersättning till kommunerna för skyldigheten att delta i beredningen av social- och hälsovårdsreformen		2,0	2,0		2,0	2,0	0,0
Ändring av sjukförsäkringslagen (bedömning av rehabiliteringsbehovet)		1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0
Utvidgning av rätten till eftervård inom barnskyddet	24,0	36,0	12,0	24,0	36,0	12,0	0,0
Bindande minimidimensionering (0,7) för omsorgspersonalen	52,8	96,5	43,7	52,8	96,5	43,7	0,0
Utvidgning av läroplikten	6,9	9,7	2,8	6,9	9,7	2,8	0,0
Reform av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården	17,9	45,0	27,1	17,9	45,0	27,1	0,0
Upphörande av tillägget till följd av coronaepidemin år 2021			0,0	280,0		-280,0	-280,0
Undanröjande av ökningen av statsandelen enligt prövning till följd av coronaepidemin år 2021			0,0	20,0		-20,0	-20,0
FM sammanlagt			118,1			-499,8	-617,8

	Inkomster 2021	Inkomster 2022	Inkomster, förändring	Utgifter 2021	Utgifter 2022	Utgifter, förändring	Totalt
UKM förvaltningsområde¹⁾							
Kostnadseffekterna av gymnasiereformen	3,6	7,7	4,1	3,6	7,7	4,1	0,0
Utvidgning av läroplikten	20,4	65,0	44,6	20,4	65,0	44,6	0,0
Stärkande av elev- och studerandevården inom den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet	10,0	11,6	1,6	10,0	11,6	1,6	0,0
Uppsökande ungdomsarbete	3,6	4,5	0,9	3,6	4,5	0,9	0,0
Anställning av lärare och handledare inom yrkesutbildningen	56,0	51,8	-4,2	56,0	51,8	-4,2	0,0
Ökning av antalet studieår inom närvarandebildningen som ett led i förberedelserna inför ändringen av dimensioneringen av vårdare	20,0	31,8	11,8	20,0	31,8	11,8	0,0
Reform av lagen om småbarnspedagogik (avskaffandet av engångsutgifter)	14,5		-14,5	14,5		-14,5	0,0
Stöd för genomförandet av reformen av småbarnspedagogiken		8,8	8,8		8,8	8,8	0,0
Snabbverkande åtgärder för att bemöta kompetensbristen	12,0		-12,0	12,0		-12,0	0,0
Programmet för kvalitet och jämlikhet inom den grundläggande utbildningen, bindande skolsamarbete (avskaffande av engångsstöd)	6,4		-6,4	6,4		-6,4	0,0
Statsandel för morgon- och eftermiddagsverksamhet som en del av programmet för kvalitet och jämlikhet inom den grundläggande utbildningen (avstående från engångsstöd)	2,0		-2,0	2,0		-2,0	0,0
Kvalitetsprogram för gymnasieutbildning	4,5	9,0	4,5	4,5	9,0	4,5	0,0
Avslutande av åtgärder till följd av coronaviruspandemin	72,2		-72,2	72,2		-72,2	0,0
Reformen av det kontinuerliga lärandet (RRF pelare 3)	1,6	4,0	2,4	1,6	4,0	2,4	0,0
Stärkande av integrationsutbildningen för invandrare	0,8	2,3	1,5	0,8	2,3	1,5	0,0
Programmet för utveckling av kvaliteten och jämlikheten inom småbarnspedagogiken (engångskaraktär)		30,0	30,0		30,0	30,0	0,0
Försök med att revidera grunderna för utbildningssättningen för läroavtalsutbildning		3,7	3,7		3,7	3,7	0,0
Överföring av verksamhet som finansieras med tippningsvinstmedel till verksamhet som finansieras med budgetmedel		6,6	6,6		6,6	6,6	0,0
UKM sammanlagt			9,3			9,3	0,0
KM förvaltningsområdet							
MBT-åtgärder, grundläggande farledshållning (inklusive promenader och cykling)	10,0	11,5	1,5	10,0	11,5	1,5	0,0
MBT-åtgärder, transportinfra-bidrag	67,7	39,7	-28,0	67,7	39,7	-28,0	0,0
Understöd som beviljas för främjande av promenader och cykling	29,0	3,5	-25,5	29,0	3,5	-25,5	0,0

1 I fråga om undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde är åtgärdernas inverkan på kommunernas och samkommunernas ekonomi uppskattningar.

	Inkomster 2021	Inkomster 2022	Inkomster, förändring	Utgifter 2021	Utgifter 2022	Utgifter, förändring	Totalt
Köp och utvecklande av tjänster inom den offentliga persontrafiken	12,8		-12,8	12,8		-12,8	0,0
KM sammanlagt			-64,8			-64,8	0,0
Arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde							
Förstärkning av navigatorverksamhetens tvärssektoriella karaktär (RRF-pelare 3)	3,2	3,2	0,0	3,2	3,2	0,0	0,0
Höjning av flyktingkvoten	2,2	4,4	2,2	2,2	4,4	2,2	0,0
Integration av personer som evakuerats från Afghanistan	0,0	2,4	2,4	0,0	2,4	2,4	0,0
Talent Hub	2,0	3,0	1,0	2,0	3,0	1,0	0,0
Avtalsbaserat samarbete mellan staten, städerna och regionerna	22,5	7,7	-14,8	22,5	7,7	-14,8	0,0
Frivillig utveckling av regionerna	8,0	6,3	-1,7	8,0	6,3	-1,7	0,0
Tillägget med anledning av höjningen av åldersgränsen för eftervård av minderåriga som kommit ensamma (21 -> 25)	2,6	5,0	2,4	2,6	5,0	2,4	0,0
Stöd till näringslivet och turismen i regionerna, städernas ekosystem	32,0	23,2	-8,8	32,0	23,8	-8,2	0,7
ANM sammanlagt			-17,3			-16,7	0,7
Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde							
Fortsättning av programmet för utveckling av barn- och familjetjänster	24,0	20,0	-4,0	24,0	20,0	-4,0	0,0
Stödtjänster för hemmaboende för frontveteraner	132,0	95,2	-36,8	132,0	95,2	-36,8	0,0
Nationella strategin för psykisk hälsa	20,0	30,0	10,0	20,0	30,0	10,0	0,0
Tillräckliga resurser för hemvård och utveckling av närstående vården	20,0	40,0	20,0	20,0	40,0	20,0	0,0
Utveckling av rehabiliteringen	4,0	3,0	-1,0	4,0	3,0	-1,0	0,0
Förbättringen av tillgången till basservice, bl.a. genom att skärpa vårdgarantin	60,0	40,0	-20,0	60,0	40,0	-20,0	0,0
Hälso- och sjukvård för papperslösa	2,0	3,0	1,0	2,0	3,0	1,0	0,0
Utveckling av servicestrukturen (psykisk hälsa och missbrukarvård)	39,0		-39,0	39,0		-39,0	0,0
Åtgärder som förbättrar tillgången till social- och hälsovårdstjänster (RRF-pelare 3)	39,0	124,0	85,0	39,0	124,0	85,0	0,0
Ett program för arbetsförmåga riktat till partiellt arbetsföra	5,4	5,5	0,1	5,4	5,5	0,1	0,0
SHM sammanlagt			15,3			15,3	0,0
Miljöministeriets förvaltningsområde							
Förbättring av livsmiljöstatus, Kommun-Helmi i Helmi-programmet	3,0		-3,0	3,0		-3,0	0,0
Genomförande av den klimatpolitiska planen på medellång sikt; påskyndande av klimatarbetet i kommunerna och regionerna	3,5		-3,5	3,5		-3,5	0,0

	Inkomster 2021	Inkomster 2022	Inkomster, förändring	Utgifter 2021	Utgifter 2022	Utgifter, förändring	Totalt
Utveckling och utvidgning av boenderådgivningen	0,0	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7	0,0
Understöd för slopande av oljeuppvärmningen i fastigheter i kommuner, församlingar och föreningar		2,5	2,5		2,5	2,5	0,0
Höjning av startbidraget för träbyggande i MBT-områden	5,0	5,9	0,9	5,0	5,9	0,9	0,0
MM sammanlagt			-0,4			-0,4	0,0
Förvaltningsområdena sammanlagt			60,1			-557,0	-617,2
Ändringar i beskattning och avgifter							
Slopandet av höjningen på 10 %-enheter av kommunernas utdelning av samfundsskatten för åren 2020 och 2021. Effekterna av minskningen av utdelningen syns med en fördröjning på så sätt att den ytterligare minskar statens samfundsskatter med 40 miljoner euro år 2022.				570,0	40,0	-530,0	-530,0
Minskning av avgiften för småbarnspedagogik (netto cirka 70 miljoner euro år 2022)				-30,0	-70,0	-40,0	-40,0
Kompensering för sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogik genom att höja kommunernas andel av samfundsskatten med 2 %-enheter.				102,0	120,0	18,0	18,0
Reform av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården, inkomstförlust				-17,0	-45,0	-28,0	-28,0
Ändringar i beskattning och avgifter sammanlagt			0,0			-580,0	-580,0
DE STATLIGA ÅTGÄRDERNAS EFFEKTER TOTALT			60,1			-1 137,0	-1 197,2

2.3 Effekten på den kommunala ekonomin av ändringar i beskattningsgrunderna och betalningsgrunderna

Kommunalskatt

I överensstämmelse med programmet för statsminister Marins regering föreslås det i beskattningsgrunderna för förvärvsinkomster en indexjustering som motsvarar ändringen i förtjänstnivåindex.

Hushållsavdraget höjs 2022 och 2023 i fråga om hushålls-, omsorgs- och vårdarbete. Dessutom höjs hushållsavdraget för dem som frångår oljeuppvärmning i syfte att stödja ändringar av uppvärmningssättet. Åtgärden är tidsbegränsad och gäller åren 2022–2027.

Beskattningsvärdet för utsläppsnåla tjänstebilar sänks med 85 euro i månaden åren 2022–2025. Utöver det minskas rätten till ränteavdrag för bostadslån i enlighet med regeringsprogrammet. Åren 2021–2023 minskas avdragsrätten med fem procentenheter per år så att avdragsgillheten för räntor på bostadslån helt slopas 2023. Underlättandet av betal-

ningsarrangemangen i beskattningen åren 2020 och 2021 överför kommunalskatten för dessa år till ett belopp på totalt omkring 49 miljoner euro till år 2022. Inverkan av ändringar i skattegrunderna på intäkterna av kommunalskatten framgår av tabell 8.

Samfundsskatt

När det gäller regleringen av ränteavdragsbegränsning föreslås en ändring av undantaget på grundval av balansavvägning och undantaget för infrastrukturprojekt. Ändringen i fråga om undantag som baserar sig på balansavvägning ökar statens intäkter från samfundsskatten med cirka 15 miljoner euro år 2022 och debiteringen av samfundsskatten med cirka 18 miljoner euro på årsnivå. Ändringen i fråga om undantag som gäller infrastrukturprojekt minskar statens intäkter från samfundsskatten med cirka 5 miljoner euro år 2022 och debiteringen av samfundsskatten med cirka 7 miljoner euro på årsnivå.

Dessutom föreslås en ändring av regeln om internprissättning. Ändringen ökar statens intäkter från samfundsskatten med ca 40 miljoner euro 2022 och debiteringen av samfundsskatten med cirka 75 miljoner euro på årsnivå. Dessutom föreslås en ytterligare minskning av forsknings- och utvecklingsverksamheten från början av år 2022 till 150 procent av utgifterna för forsknings-samarbete. Ändringen minskar statens intäkter från samfundsskatten med cirka 8 miljoner euro 2022 och debiteringen av samfundsskatten med cirka 11 miljoner euro på årsnivå. Åtgärden är tidsbegränsad och gäller åren 2022–2027.

I överensstämmelse med regeringsprogrammet kompenseras kommunerna enligt nettobelopp för de effekter på skatteintäkterna som ändringen i beskattningsgrunderna har. Kompensationen genomförs genom att utdelningen av samfundsskatten ändras så att skatteintäkten är neutral för kommunerna. Som en del av den helhet av åtgärder som vidtagits för att stödja kommunerna i samband med covid-19-epidemin höjdes kommunernas andel av intäkterna från samfundsskatten med 10 procentenheter för skatteåret 2021. På grund av periodiseringen av intäkterna från samfundsskatten beräknas ändringen ytterligare öka kommunernas redovisning av samfundsskatt med cirka 40 miljoner euro år 2022. Underlättandet av betalningsarrangemangen i beskattningen åren 2020 och 2021 överför kommunernas samfundsskatteinkomster för dessa år till ett belopp på totalt omkring 4 miljoner euro till år 2022. Enligt en preliminär uppskattning skulle kommunernas andel av samfundsskatten minskas med 0,43 procentenheter.

Fastighetsskatt

I enlighet med regeringsprogrammet fortsätter den pågående reformen av fastighetsskatten så att reformen till största del träder i kraft vid beskattningen av år 2023. Reformen flyttades fram med ett år. Underlättandet av betalningsarrangemangen i beskattningen åren 2020 och 2021 överför fastighetsskatteintäkter på uppskattningsvis 5 miljoner euro till år 2022.

Tabell 8. Inverkan av ändringar av skattegrunderna i anknytning till budgetpropositionen på kommunernas skatteinkomster år 2022, miljoner euro.

	miljoner euro
Indexjustering i beskattningsgrunderna för förvärsinkomster	-209
- <i>den progressiva inkomstskatteskalan</i>	-69
- <i>arbetsinkomstavdraget</i>	-93
- <i>grundavdraget</i>	-47
Begränsning av ränteavdraget för bostadslån	4
Ökning av anställningsförmånerna inom trafiken	-3
Ökad omfattning av hushållsavdraget	-17
TOTALT	-225

3 Statliga åtgärder som gäller kommunerna efter förvaltningsområde

I detta kapitel presenteras de åtgärder som ingår i statens budgetproposition. Betoningen i presentationen av åtgärderna ligger på regeringens nya riktlinjer och på de reformer som träder i kraft år 2022 samt på deras inverkan på den kommunala ekonomin. Flera av de åtgärder som tas upp i avsnittet har effekter på den kommunala ekonomin även under senare år. Effekterna av åtgärderna på den kommunala ekonomin efter 2022 har presenterats i kommuneekonomiprogrammet våren 2021.

Finansministeriet – åtgärder och deras effekter i kommunerna

Statsandel för kommunal basservice 2022

Statsandelen för kommunal basservice är år 2022 något under 8 miljarder euro. Statsandelarna ökar jämfört med den ordinarie budgeten för år 2021 med cirka 290 miljoner euro. Vid en jämförelse med föregående år ska det dock beaktas att statsandelen för basservice år 2021 höjdes med ett engångsbelopp på 300 miljarder euro till följd av coronaepidemin och att tillägget försvinner år 2022.

Ökningen av statsandelen år 2022 förklaras framför allt av den separata höjningen av statsandelen på 246 miljoner euro vilken regeringen beslutat om vid ramförhandlingen på våren 2021 och av indexökningen år 2022, vilken uppgår till cirka 188 miljoner euro. Därtill höjs statsandelsnivån av kommunernas nya och utvidgade uppgifter. De ekonomiskt sett viktigaste av dessa är ändringen av lagen om äldreomsorg (43,7 miljoner euro), reformen av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (28,0 miljoner euro), utvidgningen av eftervården inom barnskyddet (12 miljoner euro), utvidgningen av screeningprogrammet (10 miljoner euro) samt förstärkningen av elev- och studerandevården (8,4 miljoner euro). Sammanlagt ökar de ändrade uppgifterna statsandelarna med cirka 120 miljoner euro. De förändringar i invånarantalet och beräkningsfaktorerna som används vid beräkningen av statsandelen ökar statsandelen för sin del med omkring 54 miljoner euro.

Inverkan av justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna år 2022 är 564 miljoner euro. Regeringen beslutade dock i samband med ramförhandlingen på våren 2021 att statsandelseffekten av justeringen av kostnadsfördelningen inte ska beaktas på grund av att kommuneekonomin har fått kraftigt stöd år 2020 och stödet fortsätter år 2021, och dessutom kompenseras kommunernas för direkta kostnader med anledning av corona.

Statsandelens nivå sänks år 2022 i synnerhet av att de engångstillägg som betalats år 2021 försvinner och av att den ovan nämnda neutraliseringen av effekten av justeringen av fördelningen av kostnaderna mellan staten och kommunerna. Statsandelens nivå påverkas på ett sänkande sätt dessutom av bland annat förändringen i kommunernas betalningsandel för det grundläggande utkomststöd (-20 miljoner euro) och den frivilliga överföringen av statsandelarna till sammanslagningsunderstöd för kommunsammanslagningar (-10 miljoner euro). Nivån på statsandelen för basservice påverkas fortfarande av de avdrag som hänför sig till indexförhöjningarna för åren 2016, 2018 och 2019 (totalt -168,5 miljoner euro) och den minskning som hänför sig till konkurrenskraftsavtalet (-233,6 miljoner euro). Tabell 9 beskriver de viktigaste förändringarna som påverkar anslaget år 2022.

Tabell 9. De viktigaste förändringarna som påverkar anslaget år 2022

	Tillägg, miljoner euro	Avdrag, miljoner euro
Justering av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna år 2022	563,5	
Förhöjning av statsandelen från och med år 2022	245,7	
Indexhöjning	187,9	
Effekterna av ändringar i invånarantal och beräkningsfaktorer	54,2	
Ändringen av äldreomsorgslagen (minimidimensioneringen av omsorgspersonalen 0,7)	43,7	
Reform av klientavgiftslagen	28,0	
Utvidgning av eftervården inom barnskyddet	12,0	
Utvidgning av screeningprogrammet	10,0	
Stärkande av elev- och studerandevården	8,4	
Avdrag motsvarande justeringen av kostnadsfördelningen år 2022		-563,5
Bortfallet av engångshöjningen av statsandelen år 2021		-280,0
Bortfallet av tillägget för statsandelen enligt prövning 2021		-20,0
Ändring i kommunernas betalningsandel av utkomstskyddet		-19,8
Sammanslagningsunderstöd enligt prövning till kommuner (överföring till moment 28.90.31)		-10,0

De kalkylmässiga kostnaderna för statsandelarna för basservicen 2022 uppgår till sammanlagt 30,9 miljarder euro. Åldersstrukturens andel av dessa uppgår till 21,5 miljarder euro och sjuklighetens andel till 7,3 miljarder euro. Kommunernas självfinansieringsandel är 23,6 miljarder euro, det vill säga cirka 4 290 euro/invånare. Efter minskningen av självfinansieringsandelen är statsandelen för kommunal basservice cirka 7,3 miljarder euro. Statsandelens tilläggsandelar uppgår till cirka 373 miljoner euro och statsandelens utjämning på basis av skatteinkomster till cirka 791 miljoner euro. Utjämningstillägget för den statsandelsutjämning som baserar sig på skatteintäkterna uppgår till 1 477 miljoner euro och

utjämningsavdragen till -686 miljoner euro. Tabell 10 beskriver hur statsandelen för kommunal basservice för 2022 har bildats och hur beräkningsgrunderna har ändrats i förhållande till den ordinarie budgeten för år 2021.

Tabell 10. Hur statsandelen för basservice byggs upp år 2022, förhandsuppgifter

Kalkylmässiga kostnader	BU 2021, 1 000 euro	BUP 2022, 1 000 euro	Förändring, 1 000 euro
Åldersstruktur	19 266 272	21 527 770	2 261 498
Sjukdomsfrekvens	6 616 251	7 317 782	701 531
Arbetslöshet	515 589	567 659	52 070
Tvåspråkighet	103 351	114 276	10 925
Inslag av personer med ett främmande språk som modersmål	798 007	928 165	130 158
Befolkningstäthet	202 557	223 870	21 313
Karaktär av skärgård	14 721	16 207	1 486
Kommun med skärgårdsdel	9 725	10 680	955
Utbildning	174 679	197 246	22 567
Kalkylerade kostnader sammanlagt	27 701 152	30 903 655	3 202 503
Kommunernas finansieringsandel	20 590 250	23 613 470	3 023 220
Statsandel	7 110 903	7 290 184	179 281
Tilläggsdelar	349 368	372 912	23 544
Utjämning av statsandelen på basis av skatteinkomsterna	795 489	790 858	-4 631
Behovsprövad höjning av statsandelen	30 000	10 000	-20 000
Hemkommunsersättning för 6–15-åringar som saknar hemkommun (staten ersätter)	5 977	11 124	5 147
Privata utbildningsanordnare och universitet, mervärdesskatt	7 141	7 579	438
Ökningar och minskningar av statsandelen	-602 278	-501 157	101 121
Statsandelen för kommunal basservice, sammanlagt	7 696 600	7 981 500	284 900

Statsandelsprocent för basservice sjunker från 25,67 procent till 23,59 procent år 2022. I ändringen har man som tillägg beaktat 0,30 procentenheter i anknytning till genomförandet av de nya och utvidgade uppgifterna på så sätt att statsandelen är 100 procent och 0,80 procentenheter på grund av den separata statsandelsförhöjningen år 2022. I ändringen har man som avdrag beaktat 1,87 procentenheter i anknytning till neutraliseringen av justeringen av kostnadsfördelningen mellan kommunerna och staten år 2022 och 0,55 procentenheter i anknytning till avdragen i samband med indexförhöjningarna åren 2016, 2018 och 2019 och 0,76 procentenheter i anknytning till ändringen av avdraget i konkurrenskraftsavtalet från periodiska avdrag till permanenta avdrag.

VARFÖR OCH HUR ÄNDRAS STATSANDELSPROCENTEN FÖR BASSERVICEN?

Statsandelsprocenten för kommunernas basservice har sjunkit under de senaste åren. Vid övergången till det så kallade ettrörssystem som administreras av finansministeriet år 2010 var statsandelsprocenten 34,08. I budgeten för år 2022 var statsandelsprocenten 23,59 euro. Statsandelsprocenten har alltså sjunkit med omkring 10 procentenheter på drygt tio år. En snabb tolkning av minskningen av statsandelsprocenten kan ge ett intryck av att staten i allt högre grad har överfört ansvaret för finansieringen av servicen på kommunerna. Frågan är dock inte så svartvit, eftersom förändringen av statsandelsprocenten har påverkats av många faktorer och den årliga förändringen av statsandelsprocenten inte direkt redogör för en förändring av statsandelsnivån.

Bestämmelser om statsandelsprocenten meddelas årligen i lagen om statsandel för kommunal basservice. Utgångspunkten är föregående års procent. Därefter beaktas de uppgiftsförändringar för vilka den föreskrivna statsandelsprocenten är en annan än den gällande procenten. Enligt lagen om statsandelar för kommunal basservice är statsandelsprocenten för nya och utvidgade statsandelsuppgifter 100. Statsandelsprocenten höjs med andra ord för de nya och utvidgade uppgifterna i så hög grad, att förändringen i procent motsvarar den beräknade extra kostnaden för uppgiften för kommunerna. I statsandelsprocenten beaktas också den förändring som justeringen av kostnadsfördelningen mellan kommunerna och staten medför. Om kostnaden för den nya och utvidgade uppgiften har varit större för kommunerna än vad som ursprungligen beräknats, åtgärdas detta i efterhand genom en justering av kostnadsfördelningen.

I statsandelsprocenten beaktas också ökningar och minskningar av statsandelen av bestående natur. Så har man också förfarit i budgetpropositionen för år 2022, där nivån på statsandelsprocenten sänks av bland annat neutraliseringen av effekterna av justeringen av kostnadsfördelningen för år 2022 och avdraget i anknytning till konkurrenskraftsavtalet. Alla ökningar och minskningar av statsandelen beaktas dock inte i statsandelsprocenten, utan tidsbestämda och årligen varierande ökningar syns separat under statsandelsmomentet. Som exempel kan man nämna engångstilläggen till kommunernas statsandel 2020–2021 på grund av coronaepidemin, vilka inte inverkar på statsandelsprocenten, utan inverkar på statsandelens nivå som separata tillägg. På motsvarande sätt har till exempel den ovan nämnda minskningen i anknytning till konkurrenskraftsavtalet påverkat statsandelens nivå som en separat minskning från och med år 2017. Det faktum att det avdrag som

hänför sig till konkurrenskraftsavtalet beaktas i statsandelsprocenten 2022 och samtidigt tas bort från de separata avdragen påverkar alltså inte kommunernas statsandelsbelopp eller kommun-stat-finansieringsförhållandet, utan det är fråga om en teknisk förändring inom momentet i en situation där avdraget kan anses vara av bestående karaktär.

Utöver de ovan nämnda omständigheterna görs via statsandelsprocenten olika poster av bestående karaktär för utjämning eller neutralisering i de finansiella förbindelserna mellan kommunerna och staten. De kommer därför inte att försvaga eller stärka någondera partens finansiella ställning. Sådana har bland annat varit att kompensera kommunerna för minskningen av avgifterna för småbarnspedagogik och avdraget av kommunerna för avlägsnandet av kommunernas finansieringsandel för yrkeshögskolorna. Statsandelsprocenten har också påverkats av de ändringar som gjorts i själva statsandelssystemet. Till exempel reformen år 2015 där fokus för statsandelssystemet flyttades från utjämningen av kostnads-/behovsskillnaderna till utjämningen av inkomsterna minskade statsandelsprocenten med 2,88 procentenheter.

Statsandelsprocenten påverkas alltså av flera olika omständigheter, och ändringen av den berättar inte direkt om en förändring i statsandelsnivån eller om en förändring i det kommunal-statsfinansiella förhållandet i basservicen. I budgetpropositionen för år 2022 sjunker statsandelsprocenten för basservicen med 2,08 procentenheter. Detta verkar vara en stor förändring, men mer än hälften av minskningen av statsandelsprocenten förklaras av tekniska förändringar som inte minskar kommunernas statsandel från året innan. Dessutom minskar betydelsen av statsandelsprocenten av att man i enlighet med gällande lagstiftning anvisar en statsandel på 100 procent för nya eller utvidgade uppgifter och skyldigheter.

Kompensation för skatteförluster

Ersättningar för ändringar i skattegrunderna betalades till kommunerna åren 2010–2019 via statsandelsmomentet för basservice. Från och med år 2020 har ersättningar betalats ut från det särskilda momentet 28.90.35. År 2022 uppgår kompensationerna till cirka 2,6 miljarder euro. Detta moment är 292 miljoner euro högre än i den ordinarie budgeten för år 2021. Andelen för år 2022 av detta belopp är cirka 234 miljoner euro. År 2022 påverkas ersättningsnivån fortfarande av återkravet av den tillfälliga kompensation som betalats till följd av ändringar i betalningsarrangemagen i beskattningen år 2020. År 2021 uppgick återkravet till 88 miljoner euro och år 2022 uppgår det till 27 miljoner euro. Minskningen av återkravet höjer därför de kompensationsbelopp som ska betalas ut med 61 miljoner euro i förhållande till budgeten för år 2021.

Utveckling av kommunernas lokalinformation

Som en del av det av finansministeriet tillsatta tvååriga projektet för utveckling av kommunernas lokalinformation utarbetas före utgången av år 2021 en lägesbild över kommunernas byggnads- och verksamhetslokalbestånd. Lägesbilden skapas utgående från tillgänglig statistik och framför allt från verifierade uppgifter från de kommuner som frivilligt deltar i projektet. Projektets långsiktiga mål är att förbättra förvaltningen av kommunsektorns lokalhantering och minska investeringstrycket i anslutning till byggnadsbeståndet. Lokalkostnaderna utgör en betydande del av kostnaderna för de offentliga finanserna. Alla kostnadsminskande åtgärder i strukturerna bidrar till att lösa bristen på hållbarhet i de offentliga finanserna. För att förbättra den offentliga sektorns tjänster och produktivitet krävs aktuell, tillräckligt omfattande och högkvalitativ information både om de lokaler som den offentliga sektorn har tillgång till och om det nätverk av tjänster som de utgör.

Den undergrupp som styrgruppen för projektet för utveckling av kommunernas lokalinformation tillsatt uppgjorde under våren 2021 en utredning om möjligheterna att utveckla lagstiftningen i fråga om kommunernas lokalinformation. På basis av utredningen har styrgruppen slagit fast att ett förslag till utveckling av lagstiftningen kommer att tas fram under hösten 2021. Utgångspunkten för beredningen var att kommunerna skulle åläggas en skyldighet att ta fram uppgifter om lokaler och att ett lokaldatalager som produceras med enhetliga kriterier skulle bildas i och med skyldigheten att lämna uppgifter för kommunerna. Utgångspunkten för beredningen är att man avancerar i två skeden. I det första skedet bildas en lokaldatabas med statligt stöd senast från och med början av år 2024. Databasen skulle göra det möjligt att harmonisera lokalinformationen i den eftersträlvade utsträckningen. Under harmoniseringsarbetet är avsikten att uppgifterna hela tiden finnas tillgängliga även för kommunerna själva. För att förbättra kunskapsbasen reserveras preliminärt tid fram till slutet av år 2028. Detta skulle säkerställa att kommunerna får tillräckligt med tid för systemutvecklingsarbetet och att arbetet med att utveckla kunskapsbasen inte belastar kommunernas lokaladministrering samtidigt med genomförandet av social- och hälsovårdsreformen. Under år 2029 skulle överföringen av kommunernas lokalinformation i stor utsträckning kunna övergå till automatiserad dataöverföring och till det datalager som bildas på basis av den, i likhet med kommunernas ekonomiuppgifter. Statskontoret skulle sannolikt svara för överföringen av information och för bildandet av datalagret hos staten.

I arbetet med att sammanställa och harmonisera information följer man utvecklingen för miljöministeriets Ryhti-projekt och beaktar de behov och mål för informationsbestämningen som uppstår därigenom. Det slutliga förslaget från arbetsgruppen för beredningen av lagstiftningsförslaget ska beredas och överlämnas till finansministeriet på basis av dessa utgångspunkter före utgången av år 2021.

INRÄTTANDE AV VÄLFÄRDSOMRÅDEN OCH GENOMFÖRANDET AV REFORMEN AV SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDEN OCH RÄDDNINGSVÄSENDET

Riksdagen har i juni 2021 godkänt regeringens proposition (241/2020 rd) med förslag till lagstiftning om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet. De välfärdsområden som avses i 2 § i lagen om välfärdsområden (611/2021) inrättades som offentligrättsliga samfund den 1 juli 2021.

Statsfinansieringen och kompensationen för ändringskostnaderna i anknäring till välfärdsområdenas och HUS-sammanslutningens beredning beaktas i planerna för de offentliga finanserna och i statsbudgeten stegvis i takt med att kostnaderna preciseras under beredningen. Uppskattningarna av ändringskostnaderna har behandlats i konsekvensbedömningarna i regeringens proposition till reform.

Ansvaret för anordnandet av social- och hälsovårdens och räddningsväsendets uppgifter övergår till välfärdsområdena 1.1.2023. Enligt 37 § i lagen om välfärdsområdenas finansiering (617/2021) betalas dock hälften av betalningsraten för januari för finansieringen av välfärdsområdena för år 2023 till välfärdsområdet redan den 1 december 2022. I budgetförslaget ingår för detta ändamål en framställan om ett anslag på 880 miljoner euro under moment 28.89.31. Anslagsnivån baserar sig på den finansieringsnivå för välfärdsområdena för år 2023 vilken anges i planen för de offentliga finanserna för åren 2022–2025, på så sätt att anslaget motsvarar en halv månads andel av finansieringen för hela året. Anslagsnivån under momentet justeras vid behov i tilläggsbudgeten för 2022.

Ersättning av beredningskostnader för välfärdsområdena, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen

I 15 § i genomförandelagen (616/2021) finns det bestämmelser om finansiering av det tillfälliga beredningsorganet för välfärdsområdet och om finansieringen av välfärdsområdet och verksamheten före år 2023. Finansieringen av verksamheten åren 2021 och 2022 baserar sig på statsunderstöd som betalas ur statens medel. Enligt 15 § 3 mom. i införandelagen ska staten dessutom finansiera organen i den temporära HUS-beredningsgruppen och i HUS-sammanslutningen under 2021 och 2022.

I budgetpropositionen 2022 ingår ett anslagsförslag på 47,146 miljoner euro under moment 28.89.30 för välfärdsområdenas, HUS-sammanslutningens och Helsingfors stads beredning (för år 2021 uppgår motsvarande anslag till cirka 15 miljoner euro).

IKT-ändringskostnader för välfärdsområdena och kommunerna

I rambeslutet från våren 2021 ingår kostnader för IKT-förändringar som hänför sig till områdena på grund av inrättandet av välfärdsområden till ett belopp på cirka 390 miljoner euro för åren 2022–2025. Dessutom har riksdagen i juni 2021 godkänt en tredje tilläggsbudget för år 2021 där man har beslutat om ett anslag på 50 miljoner euro för IKT-ändringskostnaderna med anledning av reformen. I enlighet med dessa beslut skulle IKT-beredningsfinansiering i form av statsunderstöd fördelas till områdena till ett belopp på sammanlagt cirka 440 miljoner euro åren 2021–2025.

IKT-ändringskostnaderna budgeteras under moment 28.70.05 i statsbudgeten. I förslaget till statsbudget för år 2022 ingår ett förslag till anslag på 175,3 miljoner euro för momentet. Välfärdsområdenas och Helsingfors stads IKT-ändringskostnader och IKT-ändringskostnaderna för beredningen av HUS-sammanslutningen kompenseras med hjälp av statsunderstöd som beviljas baserat på projektplanerna.

Det har uppskattats att IKT-ändringskostnader uppkommer även för kommunerna, men det har hittills inte varit möjligt att bedöma dem med tillräcklig noggrannhet. I planen för de offentliga finanserna för åren 2022–2025 konstateras att de ändringskostnader som föranleds av anpassningen av kommunernas IKT-verksamhet behandlas i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna för åren 2023–2026 under våren 2022.

Kostnader för kommunerna för deltagande i genomförandet av reformen

Med ikraftträdandet av lagstiftningen om reformen införs flera nya kostnadsorsakande skyldigheter för kommunerna såväl innan organiseringsuppgifterna överförs till välfärdsområdena åren 2021–2022 som därefter från och med år 2023. Genomförandelagen (616/2021) förpliktar kommunerna att bland annat delta i beredningen av genomförandet av reformen och i tillhandahållandet av behövlig handräckning. I budgetpropositionen för år 2022 ingår en ökning med 2 miljoner euro till statsandelsmomentet för basservice i anknytning till skyldigheten att delta i beredningen av reformen.

Undervisnings- och kulturministeriet – åtgärder och deras effekter i kommunerna

Statsandelar inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

Stasandelshelheten inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde omfattar morgon- och eftermiddagsverksamhet, förskole- och grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, yrkesutbildning, grundläggande konstundervisning, fritt bildningsarbete (medborgarinstitut, folkhögskolor, sommaruniversitet, studiecenter, idrottsutbildningscenter), utövande konst (teater, orkestrar), museer samt kommunal biblioteks- och kulturverksamhet, ungdomsarbete och idrottsväsendet. Dessa verksamhetsformer har var och en egna bestämmelser om fastställandet av statsandelen, priser per enhet och andra kalkylmässiga faktorer. Det finns bestämmelser om fastställandet av statsandelen i lagarna om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) och om finansiering av fritt bildningsarbete (832/1998).

Indexhöjningen av statsandelen för de delar av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen som finansieras separat, för gymnasieutbildningen, det fria bildningsarbetet, den grundläggande konstundervisningen samt museer, teatrar och orkestrar är 2,5 procent, och den ökning av statsandelen som detta föranleder är sammanlagt ca 24,8 miljoner euro 2022. Av detta beräknas 17,9 miljoner euro riktas till den kommunala ekonomin. Indexförhöjningen av finansieringen till yrkesutbildningen är däremot 22,1 miljoner euro, av vilket uppskattningsvis 16,4 miljoner euro tilldelas den kommunala ekonomin.

Justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna och av kostnadsnivån höjer statsandelen med 17,6 miljoner euro, av vilket kommunernas andel beräknas vara 12,7 miljoner euro.

Det antal handledningstimmar som används som kalkylmässig grund för statsandelen för morgon- och eftermiddagsverksamhet sänks med 134 000 timmar då den engångsfinansiering på 2 miljoner euro som anvisats för ökning av verksamhetens volym upphör.

Anslagsnivån för statsfinansieringen för gymnasieutbildning höjs av de 4,1 miljoner euro som reserverats för genomförandet av gymnasiereformen och av ökningen på cirka 18 miljoner för utvidgningen av läroplikten, vilka nästan i sin helhet hänför sig till kommunerna. Vid dimensioneringen av statsandelen har man dessutom berett sig på extra behov som orsakas av det ökande antalet studeranden med ett anslag på 4,9 miljoner euro.

Reformen av statsandelssystemet för utövande konst ökar i enlighet med regeringsprogrammet statsandelarna för utövande konst och statsunderstöden för utvecklande av det fria yrkesfältet med sammanlagt 8,5 miljoner euro år 2022.

Programmet för utveckling av kvaliteten och jämlikheten inom småbarnspedagogiken

I överensstämmelse med regeringsprogrammet ska ett åtgärdsprogram genomföras i syfte att öka kvaliteten, jämlikheten och deltagandet inom småbarnspedagogiken under åren 2020–2022. För programmet för utveckling av kvaliteten och jämlikheten inom småbarnspedagogiken anvisas 80 miljoner euro år 2022. Som en del av åtgärdsprogrammet kommer man bland annat att stödja genomförandet av modellen med stöd i tre steg i småbarnspedagogiken och skapa ett led från rådgivningsbyrån till småbarnspedagogiken. Försöket med tvåårig förskoleundervisning inleds hösten 2021. Merkostnaderna och bortfallet av avgiftsintäkter på grund av försöket ersätts till kommunerna genom statsunderstöd. År 2022 ska anordnarna av småbarnspedagogik tilldelas 20–30 miljoner euro genom understöd för bland annat jämlikhetsfrämjande och kvalitetshöjande åtgärder samt utveckling av stöd och inkludering. Enligt preliminära beräkningar är självfinansieringsandelen 20 procent.

I enlighet med regeringsprogrammet byggs det upp en ändamålsenlig stödstruktur med tre steg inom småbarnspedagogiken. Ändringen av lagen om småbarnspedagogik skulle träda i kraft från ingången av augusti 2022. Till stöd för småbarnspedagogiken föreslås 15 miljoner euro år 2022 så att kommunerna under det år då lagen träder i kraft skulle få 6,25 miljoner euro i statsandelar och 8,75 miljoner euro i statsunderstöd för att stödja lagens ikraftträdande.

Programmet för utveckling av kvaliteten och jämlikheten inom den grundläggande utbildningen

Regeringen genomför ett program för kvalitets- och jämlikhetsarbete inom den grundläggande utbildningen i syfte att förbättra inlärningsresultaten och minska ojämlikheten 2020–2022. För programmet anslås 60 miljoner euro 2022. Programmet ska stärka den utbildningsmässiga jämlikheten, stödja lärarbetet och stärka kvaliteten på den grundläggande utbildningen. Projekteten syftar till att ingripa i differentieringen av inlärningsresultaten, stärka stödet för lärandet och utbildningens kvalitet samt stödja flexibla och individuella övergångar under de första åren. År 2022 ska anordnarna av förskoleundervisning och grundläggande utbildning tilldelas cirka 55–60 miljoner euro genom understöd för bland annat jämlikhetsfrämjande och kvalitetshöjande åtgärder samt utveckling av stöd och inkludering. Enligt preliminära beräkningar är självfinansieringsandelen 20 procent.

Möjlighet för alla att delta i hobbyer i samband med skoldagen

För främjande av hobbymöjligheterna i samband med skoldagen anvisas 14,5 miljoner euro för 2022. I den nya modellen för organisering genomförs hobbyverksamhet på lokal eller regional nivå utifrån barnens och de ungas önskemål. Modellen underlättar samordningen av barns och ungas fritidsaktiviteter med familjernas välbefinnande så att verksamheten i huvudsak ordnas i samband med skoldagen. Modellen främjar sektorsövergripande samarbete mellan skolor och fritidsaktörer. Genom att garantera möjligheten till avgiftsfri och trevlig fritidsaktivitet främjas välbefinnandet, jämlikheten och jämställdheten bland barn och unga. Innehållet i åtgärden och effekterna på den kommunala ekonomin preciseras när beredningsarbetet framskrider.

Stärkande av elev- och studerandevården

Elev- och studerandevårdstjänsterna stärks inom den grundläggande utbildningen och på andra stadiet genom en reglering av den bindande dimensioneringen inom elevvården. Efter lagens ikraftträdande skulle kuratordimensioneringen vara 1 kurator per 670 elever och dimensioneringen av psykologer på motsvarande sätt 1 psykolog per 780 elever. För åtgärden anvisas 20 miljoner euro år 2022 och 29 miljoner euro år 2023. Dimensioneringen träder i kraft gradvis så att dimensioneringen för kuratorerna träder i kraft från och med januari 2022 och för psykologerna i augusti 2023. Åtgärdens inverkan på kommunekonomin år 2022 uppskattas till 8,4 miljoner euro i form av statsandelar och 11,6 miljoner euro i form av statsunderstöd. Från och med år 2023 överförs ansvaret för ordnandet av elev- och studerandevårdens tjänster och finansieringen av dessa till välfärdsområdena.

Elev- och studerandevårdstjänsterna stärks inom den grundläggande utbildningen och på andra stadiet genom en reglering av den bindande dimensioneringen inom elevvården. För åtgärden anvisas 20 miljoner euro 2022 och 29 miljoner euro 2023. Dimensioneringen träder i kraft gradvis så att dimensioneringen för kuratorerna träder i kraft från och med januari 2022 och för psykologerna i augusti 2023. Åtgärdens inverkan på kommunekonomin år 2022 uppskattas till 8,4 miljoner euro i form av statsandelar och 11,6 miljoner euro i form av statsbidrag.

Integrationsutbildning för invandrare

Inom det fria bildningsarbetet föreslås ett tillägg på 5 miljoner euro till integrationsutbildning för invandrare från och med 2022. Tillägget betalas till anordnare av fritt bildningsarbete i form av statsandelar, varav uppskattningsvis 1,5 miljoner euro riktas till kommunerna.

Utvidgning av läroplikten

I överensstämmelse med regeringsprogrammet höjs läropliktsåldern till 18 år. Målet är att säkerställa att alla som går ut grundskolan ska genomgå utbildning på andra stadiet. Dessutom ska de förberedande utbildningarna på andra stadiet och handledningen i övergångsskedet utvecklas. I reformen har en ny läropliktslag (1214/2020) stadgats, i vilken bestämmelserna om läroplikten har sammanställts. Efter avslutad grundläggande utbildning är den unge skyldig att söka till utbildning på andra stadiet. Studierna på andra stadiet genomförs primärt inom gymnasieutbildning eller examensinriktad yrkesutbildning, men även inom olika former av utbildning i övergångsskedet eller handledande utbildning. Anordnarna av grundläggande utbildning har en skyldighet att handleda eleverna och säkerställa övergången till studier på andra stadiet. Som sista alternativ är det boendekommunens uppgift att ta hand om en läropliktig ung person om hen blir utan studieplats eller avbryter studierna. Reformen träder i kraft från och med 1.8.2021 en åldersklass åt gången, på så sätt att läropliktslagen först gäller för dem som avslutat den grundläggande utbildningen på våren 2021. Den förnyade förberedande utbildningen för examensutbildning efter den grundläggande utbildningen inleds 1.8.2022.

Genom förlängning av läroplikten utvidgas också rätten till avgiftsfri undervisning. För läropliktiga studeranden omfattar avgiftsfriheten, utöver den undervisning som är avgiftsfri för alla och de dagliga måltiderna, också nödvändiga läroböcker, läromedel, arbetsredskap, arbetskläder och arbetsmaterial, fem prov som krävs för avläggande av studentexamen, skolresor på minst sju kilometer (inom systemet för stöd för skolresor) samt i vissa specialfall också inkvarterings- och resekostnader. För reformen allokeras 65 miljoner euro 2022.

Program för kvaliteten på och tillgången till gymnasieutbildning

Genomförandet av kvalitets- och tillgänglighetsprogrammet för gymnasieutbildningen, som startade år 2021, fortsätter. Åtgärderna inom programmet ska stödja utbildningsanordnarna i kvalitetsledningen och kvalitetshöjningen av gymnasieutbildningen samt förbättra kvaliteten på kompetensen. Med programmet stöds också genomförandet av utvidgandet av läroplikten. För ändamålet anslås 10 miljoner euro år 2022, av vilket uppskattningsvis cirka 9 miljoner euro tilldelas den kommunala ekonomin.

Anställning av lärare och handledare och stöd för undervisning och handledning

I syfte att säkerställa den undervisning och handledning som de studerande inom yrkesutbildningen behöver anvisas för anställning av lärare och handledare ett extra anslag på 70 miljoner euro år 2022. Det beräknas att cirka 51,8 miljoner euro av detta belopp riktas till kommunekonomin. Utbildningsanordnare kan vid sidan om anställning av nya lärare och handledare också använda det tilläggsanslag som tilldelas för att öka undervisningstimmarna för timlärare och för att anställa undervisningsstödpersonal så att lärarnas arbetsinsats blir mer undervisningsfokuserad.

Försök med att revidera grunderna för utbildningsersättningen för läroavtalsutbildning

Åren 2022–2023 genomförs ett försök med en reform av grunderna för bestämmande av utbildningsersättningen för läroavtalsutbildning för att stödja de ungas utbildning och samsättning. För försöket anslås 5 miljoner euro år 2022, av vilket uppskattningsvis cirka 3,7 miljoner euro tilldelas den kommunala ekonomin.

Ökning av antalet studieår inom närvårdutbildningen för att tillgodose ändringen av personaldimensioneringen

I anslaget till yrkesutbildningen har gjorts ett tidsbundet tillägg på 133 miljoner euro för åren 2020–2024 för utbildning av 5 000 nya närvårdare. Ökningen behövs för att tillgodose bestämmelserna om en bindande minimidimensionering av omsorgspersonalen på (0,7) i enheter med heldygnsomsorg. För att svara mot förändringen i skötardimensionen kommer ytterligare 43 miljoner euro att avsättas för utbildning av närvårdare år 2022, varav cirka 30 miljoner euro beräknas gå till kommunekonomin.

Utveckling av kontinuerligt lärande och kompetens

Syftet med den parlamentariska reformen av det kontinuerliga lärandet är att skapa ett system som svarar på människans livslånga behov av att utveckla och förnya sitt eget kunskapsbestånd. I samband med reformen utvecklas verksamheten, handledningen och finansieringen på olika utbildningsnivåer så att det uppstår ett täckande utbud av arbetslivsorienterade och mångsidiga utbildningshelheter.

I budgeten för år 2021 anslogs som en del av regeringens framtidsinvesteringar av engångskaraktär ett tillägg på 40 miljoner euro för att understöda kontinuerligt lärande och strukturförändringen samt främja kompetensen i synnerhet hos befolkningen i arbetsför ålder och personer med svaga grundläggande kunskaper samt sysselsättning bland äldre. I fjärde tilläggsbudgeten år 2020 anslogs dessutom ett tillägg på 20,5 miljoner euro för kontinuerligt lärande, som var avsett för kompetenshöjning bland personer i arbetsför ålder. Anslaget riktas till projekt som kompletterar det övriga utbildnings- och tjänsteutbudet.

För utveckling av kontinuerligt lärande och kontinuerlig kompetensutveckling samt förbättrande av läs- och skrivkunnigheten och de grundläggande färdigheterna hos dem som är familjelediga anvisas det 2 miljoner euro per år under åren 2021–2022 och 12 miljoner euro åren 2023–2024. Av dessa belopp riktas till den kommunala ekonomin enligt uppskattning 1,4 miljoner euro åren 2021–2022 och 5,6 miljoner euro åren 2023–2024.

Som en del av målen för faciliteten för återhämtnings- och återhämtningsstöd enligt Finlands program för hållbar tillväxt ökas finansieringen av kontinuerligt lärande och dess digitaliseringsprogram med 22,35 miljoner euro år 2022, varav 4 miljoner euro beräknas hänföra sig till kommunerna.

Främjande av idrott och elitidrott

Motion och elitidrott främjas utifrån regeringsprogrammet och statsrådets redogörelse om idrottspolitik (SRR 6/2018 rd) Åtgärderna år 2022 fokuserar på pilotförsök med motionsprojekt för äldre, effektiviseringsunderstöd till idrottsgrenar samt stöd till idrottsföreningar, idrottsakademier och träningscenter. För år 2022 liksom också för åren 2023–2025 anslås för åtgärderna totalt 4,5 miljoner euro, av vilket uppskattningsvis 0,9 miljoner euro tilldelas kommunerna.

Uppsökande ungdomsarbete

Kommunernas förutsättningar för det uppsökande ungdomsarbetet stärks i enlighet med regeringsprogrammet. År 2022 anslås för verksamheten i likhet med 2021 ett tillägg på 4,5 miljoner euro som tilldelas i sin helhet kommunsektorn.

Kommunikationsministeriet – åtgärder och deras effekter i kommunerna

Upphandling inom kollektivtrafik

Staten understöder årligen kollektivtrafiken i stora och medelstora stadsregioner. År 2022 anvisas stöd till kollektivtrafiken i stora stadsregioner till ett belopp på 12,3 miljoner euro och i medelstora stadsregioner till 8,6 miljoner euro. Dessutom riktas en klimatbaserad nivåförhöjning på 20 miljoner euro per år till upphandlingar inom kollektivtrafiken i enlighet med regeringsprogrammet. Största delen av denna riktar sig direkt till kommunerna. Nivåförhöjningen har positiva effekter ur kommunekonomin synvinkel. Understödet tilldelas i synnerhet för främjande av klimatvänlig materiel och drivkraft inom kollektivtrafiken, varigenom det bidrar till genomförandet inom kollektivtrafiken av det första skedet av den nationella lagstiftningen för genomförande av direktivet om rena vägtransportfordon, och kompenserar på så vis kommunerna för en del av dessa kostnader.

Avtal om markanvändning, boende och trafik (MBT) och transportinfra-understöd

Staten ingick avtal om markanvändning, boende och trafik (MBT) med stadsregionerna Helsingfors, Åbo, Tammerfors och Uleåborg i oktober 2020. MBT-avtalen omfattar ett flertal åtgärder för främjande av en hållbar stadsstruktur och användningen av hållbara färdmedel. Regeringen har förbundit sig att anslå 755,8 miljoner euro för åtgärder inom förvaltningsområdet för trafiken i de fyra största stadsregionerna.

MBT-avtalen utvidgades på våren 2021 till stadsregionerna Kuopio, Jyväskylä och Lahtis. De framförhandlade avtalen med de nya MBT-regionerna godkändes i statsrådet i juni 2021. Staten anvisar för varje ny MBT-stadsregion totalt 3,3 miljoner euro för kostnadseffektiva förbättringsprojekt som främjar trafiksystemets funktion, hållbarhet och säkerhet åren 2022–2023 i enlighet med Trafik 12-planen. Åtgärderna fastställs på det sätt som avtalas i trafiksystemarbetet i ett samarbete mellan kommunerna, Trafikledsverket och NTM-centralen. Ett villkor för statlig finansiering är att kommunerna använder ett motsvarande belopp för åtgärderna. Staten bistår kollektivtrafiken i regionerna under avtalsperioden 2021–2023 och anvisar 1 miljon euro per år för var och en av dem i klimatbaserat bidrag för kollektivtrafiken. Dessutom har man i avtalen kommit överens om bland annat förbättring av förhållandena för promenader och cykling och om det statsunderstöd som ska reserveras för detta.

Staten understöder i enlighet med MBT-avtalen stadsregionernas spårtrafikprojekt med sammanlagt 154 miljoner euro, varav 39,7 miljoner euro anvisas för år 2025. De projekt som överenskommit i MBT-avtalen är Västra Helsingfors spårvägar (inklusive snabbspårvägen på Vichtisvägen), snabbspårvägen Mellungsbacka-Dickursby-Aviapolis-Flygstationen, snabbspårvägen Vik-Malm, Tammerfors spårväg och Åbo spårväg. Staten understöder också projekteringen av lokaltågsdepåerna i Helsingforsregionen med 3 miljoner euro.

Förbättring av förhållandena för gång och cykling

Via investeringsprogrammet för att främja gång och cykling styrs statsfinansiering till verkningfulla gång- och cyklingsprojekt i kommunerna. Tack vare projekten förbättras förhållandena och attraktionskraften för gång och cykling och därigenom ökas antalet resor till fots och på cykel och färd sättens andel. Anslaget i form av statsunderstöd inom ramen för investeringsprogrammet uppgår till 4,0 miljoner euro år 2022. Understöd kan beviljas för högst hälften av de godtagbara kostnaderna för projektet.

Genomförande av Trafik 12-planen

Regeringen fattade beslut om den första riksomfattande trafiksystemplanen (2021–2032) våren 2021 och överlämnade den som en redogörelse till riksdagen. Med den riksomfattande trafiksystemplaneringen eftersträvas en långsiktig och förutsägbar verksamhet i syfte att utveckla trafiksystemet som fortgår över flera regeringsperioder. I planen läggs fram principer för hur trafiknätsinvesteringarna ska fördelas med kommunerna. Planen kommer att styra verksamheten inom hela trafikförvaltningsområdet på ett transparent sätt genom att visa på statens enhetliga vision för trafiksystemets utveckling. Trafiksystemplanen ska vid ingången av varje regeringsperiod ses över och samordnas med planen för de offentliga finanserna samt vid behov ses över då planen för de offentliga finanserna ändras.

Trafikledsverket utarbetar ett investeringsprogram för statens trafikledsnät för de följande 6–8 åren utifrån den riksomfattande trafiksystemplanen och den strategiska lägesbilden. Den nya verksamhetsmodellen ger också kommunerna och städerna en bättre översikt över utvecklingsbehoven och trenderna i framtiden.

Lagen om miljö- och energieffektivitetskrav vid upphandling av fordon och trafiktjänster

Republikens president har stadfäst lagen i juli 2021. Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon, i sin ändrade form. Syftet med direktivet är att fastställa för medlemsstaterna bindande minimiandelar utsläppsfria och utsläppsnåla fordon vid offentlig upphandling. Förpliktelserna enligt direktivet började gälla den 2.8.2021. Kommunerna ska framöver vid upphandling av fordon och transporttjänster kräva minimiandelar av miljövänliga och energieffektiva fordon. Det är inte fråga om någon ny uppgift för kommunerna, men skyldigheterna hänför sig till ordnandet av lagstadgad färdtjänst, som skolskjutsar. I det utkast till proposition som varit på remiss har kommunernas skyldigheter differentierats med hänsyn till regionala skillnader. Kostnaderna för kommunernas lagstadgade service väntas inte öka avsevärt

Arbets- och näringsministeriet – åtgärder och deras effekter i kommunerna

Utveckling av förvaltningen när det gäller sysselsättningstjänsterna

I enlighet med inskrivningarna i regeringsprogrammet utökas kommunernas ansvar för ordnandet av arbets- och närings tjänster. Den första åtgärden är kommunförsöken med sysselsättning som pågår från den 1 mars 2021 till den 30 juni 2023. I kommunförsöken deltar sammanlagt 25 försöksområden och 118 kommuner. En del av personalresurserna och beslutanderätten i användning av sysselsättningsanslag övergår från staten till kommunernas arbetsledning utifrån de kundvolymerna som uppstår i projekten. Kommunerna satsar egen finansiering på att höja servicenivån och utveckla tjänsterna.

Avsikten med projekten är att stärka kundorienteringen i tjänsterna och skapa förvaltningsövergripande lösningar. Målet med sysselsättningsförsöken är att på ett effektivare sätt än hittills främja att arbetslösa arbetssökande får arbete och styrs till utbildning samt att ta fram nya lösningar för att trygga tillgången på kompetent arbetskraft. De viktigaste målen med försöken är att förbättra möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden särskilt för dem som varit arbetslösa en längre tid eller som har en svagare ställning på arbetsmarknaden, effektivisera bedömningen av servicebehov och servicehandledningen, etablera kostnadseffektiva och enhetligare serviceprocesser, höja sysselsättningsgraden och förbättra effektiviteten i den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen.

Målen ska nås genom samordning av statens och kommunernas resurser, kompetens och tjänster. Därtill tillämpas olika individuella servicemodeller som bland annat bygger på intensivare möten med de arbetslösa, principen om en stark start och/eller intensifierad bedömning av servicebehovet, och starkare integrering av sysselsättnings-, utbildnings- och social- och hälsovårdstjänster.

Till försöken hänvisas inom försöksområdena arbetssökande som är arbetslösa eller deltar i arbetskraftsservice och som inte har rätt till inkomstrelaterad dagpenning. I målgruppen ingår dessutom alla arbetssökande under 30 år och alla invandrare eller främmandespråkiga personer som antingen är arbetslösa eller deltar i arbetskraftsservice vid arbets- och näringsbyråerna inom försöksområdena. Försökskommunen ansvarar för att tillhandahålla dessa kundgrupper offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

De statliga sysselsättningstjänster som med stöd av försökslagen överförs till kommunerna är servicehandledning och rådgivning av privatkunder, uppgifter inom beviljande av förmåner (sysselsättningsstöd, startpenning, rese- och logiersättningar, kostnadsersättning), beslut om att stöda och avsluta stödet för frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån samt beslut om att stöda och avsluta stödet för frivilliga studier som avses i lagen om främjande av integration. I försöksområdet kommer det att vara möjligt att ta emot meddelanden från arbetsgivar- och företagskunder om lediga jobb samt presentera arbetssökande.

Jämfört med tidigare försök har uppföljningen och utvärderingen av kommunförsöket för sysselsättning lagts upp mer systematiskt med särskild vikt på utvärderingen och uppföljningen. Utvärderingen kommer att genomföras inom statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet som samordnas av statsrådets kansli. Beslut om permanenta servicestrukturer fattas under regeringsperioden. Utvärderingen av försöken ger värdefull information som underlag för omstruktureringen av servicen.

Regeringen beslutade vid sin halvtidsöversyn att fortsätta beredningen av överföringen av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna. Ministerarbetsgruppen för sysselsättning har dragit upp en riktlinje om att tjänsterna ska överföras till en kommun eller ett samarbetsområde som består av flera kommuner och vars arbetskraftsbas ska vara minst 20 000 personer. Detta motsvarar minimistorleken på de pågående kommunförsöken med sysselsättning.

I anknytning till överföringen skapas en finansieringsmodell, som sporrar kommunerna att utveckla sin verksamhet så att den blir sysselsättningsfrämjande och att reformen på så sätt bidrar till att uppnå 7 000–10 000 nya sysselsatta. Staten och kommunerna delar på kostnadsansvaret i anslutning till finansiering av sysselsättningstjänsterna, varvid kommunernas incitament att ordna tjänster också för dem som har det sämst ställt på arbetsmarknaden tryggas. I den fortsatta beredningen görs en bedömning av möjligheterna att inkludera finansieringen av de uppgifter som överförs till kommunerna i statsandelssystemet. Regeringens proposition om överföring av arbets- och näringstjänster ska överlämnas till riksdagen i september 2022 och ansvaret för ordnandet av tjänsterna skulle överföras på kommunerna under år 2024. De nuvarande kommunförsöken fortsätter tills den permanenta servicestrukturen införs.

Den nordiska modellen för arbetskraftsservice

Den nordiska modellen för arbetskraftsservice är en av regeringens stora sysselsättningsreformer. I modellen skulle arbetssökanden söka arbete på egen hand och få individuellt stöd för sin jobbsökning i ett tidigare skede och på intensivare sätt. Syftet med detta är att bättre än tidigare stödja sysselsättningen och minska arbetslöshetsperiodernas längd. Regeringen har dragit upp en riktlinje om att bedömningen av de arbetslösas behov av service utvecklas för att stödja jobbsökningen och leda dem till service och att stödet för jobbsökning ökas så att de arbetslösa träffas med två veckors intervall i början av jobbsökningen. Därefter följer en intensiv serviceperiod på en månad alltid efter att arbetslösheten varat i sex månader. Dessutom införs en kvantitativ skyldighet att söka arbete för arbetssökandena. I samband med att modellen tas i bruk förnyas också systemet för utkomstskydd för arbetslösa och en påminnelsepraxis införs för arbetssökandena. Tillämpningen av lagstiftningen och serviceprocessen enligt modellen gäller både statens AN-byråer och de kommuner som deltar i kommunförsök med sysselsättning.

För genomförandet av modellen har regeringen anslagit 70 miljoner euro i permanent finansiering i planen för de offentliga finanserna till arbets- och näringsbyråernas omkostnader från och med år 2023. För år 2022 är avsikten att finansieringen kommer från EU:s facilitet för återhämtning (RRF). Dessutom innehåller budgetförslaget för år 2022 en finansiering på 13 miljoner euro (RRF) för digitaliseringsprojekt inom ramen för den nordiska modellen för arbetskraftsservice.

Den permanenta finansiering som gäller serviceprocessen fördelas mellan de statliga arbets- och näringsbyråerna och de kommuner som deltar i kommunförsök med sysselsättning, med beaktande av den intervjuskyldighet på olika nivåer vilken hänför sig till olika grupper av arbetssökande. Målet är att genomförandet av den nordiska arbetskraftsservicemodellen inleds i början av maj 2022, men de personalresurser som riktas till genomförandet av modellen kommer att användas redan i januari 2022 av AN-byråerna och de kommuner som deltar i kommunförsöken med sysselsättning.

Förstärkning av navigatorverksamhetens tvärsektoriala karaktär.

Navigatorernas tjänster är riktade till alla personer under 30 år som via Navigatorerna får omfattande avgiftsfri hjälp och avgiftsfritt stöd. För att stärka navigatorverksamheten införs en incitamentmodell för åren 2021–2024, genom vilken kommunerna kan ansöka om statsunderstöd för personalens lönekostnader. Principen för incitamentmodellen är att skapa ett incitament för kommuner att öka sin personal i Navigatorerna, antingen genom nya rekryteringar eller genom att uppdatera befattningarna för den existerande personalen. Genom att rekrytera en ny person till Navigatorn, kan kommunen hos staten ansöka om finansiering av lönekostnaderna för en annan person i enlighet med incitamentmodellen. Finansieringen beräknas ge cirka 100 ytterligare årsverken till Navigatorerna.

Avsikten med incitamentsmodellen är att säkerställa att kommunerna har möjligheter och tillräckliga direkta incitament att upprätthålla och utveckla Navigatorernas sektorsövergripande serviceförmåga. De rekryteringar som kommuner gör till Navigatorerna ska rikta sig antingen till sakkunniga inom social- och hälsovårdstjänster eller till sakkunniga inom undervisningssektorn.

För statsunderstöd för navigatorverksamhet som beviljas kommuner eller samkommuner föreslås 3,19 miljoner euro för år 2022. Finansieringen kommer från EU:s återhämtningsfacilitet (RRF).

Nationell regionutveckling

Regionutveckling är fortlöpande och långsiktiga utvecklingsinsatser som utgår från regionernas särdrag och styrkor. Riktlinjerna enligt regeringsprogrammet preciseras genom de riksomfattande prioriteringarna i regionutvecklingen, som landskapsförbunden ska beakta vid framtagningen av landskapsprogrammen, samt genom andra nationella strategier och

program. Regionutvecklingsmodellen bygger i allt högre grad på partnerskap och avtalsbaserat samarbete mellan staten och regionerna samt städerna. Förnyande av näringslivsstrukturen utgående från kompetens och innovation samt utveckling av resiliens spelar en viktig roll i den regionala ekonomin.

År 2022 anvisas för stödjande av målen för regionutvecklingen sammanlagt 38 miljoner euro i finansiering som reserverats för framtidsinvesteringar. Genom anslaget för stödjande av hållbar tillväxt och livskraft i regionerna främjas genomförandet av prioriteringarna i regeringens regionutvecklingsbeslut och av landskapsprogrammen samt genomförs andra i regeringsprogrammet angivna riktlinjer för regionutveckling och stadspolitik. Dessutom används anslaget för att stödja den regionala återhämtningen och återuppbyggnaden inom ekonomin och sysselsättningen efter coronakrisen. Finansieringen inriktas bland annat på åtgärder som stödjer en hållbar tillväxt och en förnyelse av näringarna i regionerna, statens avtalsenliga samarbete med städer och regioner, prognostisering och hantering av strukturomvandlingar samt frivillig utveckling av landskapen.

Konceptet Talent Hub

Regeringen har som mål att öka invandringen av kunnig arbetskraft. Vid sidan av de statliga åtgärderna har städerna en mycket central roll när det gäller att locka och förankra internationella experter, eftersom dessa experter till största delen flyttar till stadsregioner.

Som en del av programmet Talent Boost bildas på de största högskoleorterna samordnade servicekoncept för att locka och förankra internationella experter och sammanföra internationella experter och företag. Detta servicekoncept har arbetsnamnet "Talent Hub".

Talent Hub-verksamheten utgår från regionens och dess företags behov, och den för samman aktörer som har anknytning till regionens internationella experter och internationella rekrytering. En Talent Hub är ett serviceställe där företag och internationella experter över en enda disk får information om alla tjänster i regionen som har samband med internationella experter, oberoende av tjänsteproducent.

För genomförandet av Talent Hub föreslås 3 miljoner euro för år 2022. Finansieringen riktas speciellt till att främja etableringen av Talent Hub på de största högskoleorterna.

Stärkande av kommunernas roll vid integration

I enlighet med regeringsprogrammet ska invandrarnas aktiva integration i det finländska samhället stärkas, effektiviseras och påskyndas.

Kommunernas roll i att främja integration stärks genom statsunderstöd för kommunernas kompetenscentrumverksamhet och handlednings- och rådgivningstjänster för invandrare, för vilka sammanlagt 6 miljoner euro föreslås för år 2022.

Integration

Staten ersätter i enlighet med lagen om främjande av integration (1386/2010) kommunen för kostnaderna för mottagandet av flyktingar enligt en kalkylmässig grund eller enligt de faktiska kostnaderna. Sedan april 2016 har de kalkylerade kostnaderna för mottagande av flyktingar och främjande av integration betalats automatiskt utan särskild ansökan.

Enligt de faktiska kostnaderna ersätts kommunen för de kostnader som föranleds av flyktingars utkomststöd för högst tre år samt för de i lagen angivna specialkostnaderna, tolkningstjänsterna och kostnaderna för omsorg om minderåriga. Som dimensioneringsgrund för 2022 har använts enhetskostnader som beräknats på basis av de kostnader som betalats 2020. De enhetskostnader som används som grund för dimensioneringen varierar något från år till år beroende på antalet personer som omfattas av olika ersättningar och de åtgärder som ersätts.

Anslaget beräknas enligt en årlig uppskattning av antalet personer som omfattas av internationellt skydd eller andra ersättningar. Antalet personer som omfattas av ersättning har minskat från och med 2019, vilket minskar behovet av anslag.

Omsorgen om barn som kommit utan vårdnadshavare och som sökt internationellt skydd ordnas efter att de beviljats uppehållstillstånd i familjegrupper eller på något annat ändamålsenligt sätt. Åren 2016–2017 grundades cirka 50 nya familjegrupper eller enheter för stödboende; ungefär hälften av dem har lagts ner då barnen blivit myndiga. År 2020 ersattes kostnader för sammanlagt 25 enheter. Därtill ordnas eftervård för 18–24-åringar. Den övre åldersgränsen för minderåriga som kommit utan vårdnadshavare höjdes till 25 år den 15 juli 2020.

I enlighet med regeringsprogrammet höjdes antalet kvotflyktingar år 2020 till 850 personer och år 2021 höjdes flyktingkvoten till 1 050 personer. Årligen beräknas antalet kvotflyktingar uppgå mellan 850 och 1050 med hänsyn till antalet asylsökanden. Flyktingkvoten är 1 050 år 2022.

Med ett beslut av statsrådet beslutades det att till Finland evakuera personer som anställts på plats till ambassaden i Afghanistan och personal som ansvarade för säkerheten. Mottagningen av de 222 personer som evakuerats till Finland år 2021 påverkar de ersättningar som betalas till kommunerna år 2022.

De kalkylerade ersättningarna betalas för tre år i fråga om kvotflyktingar för fyra år. Av dem som omfattas av de kalkylerade ersättningarna beräknas 20 procent vara under 7 år och 80 procent personer som fyllt 7 år. I uppskattningen har man använt den ersättningsnivå som fastställs i statsrådets förordning (1393/2011), dvs. 6 845 euro/år för 0–6-åringar och 2 300 euro/år för personer som fyllt 7 år. År 2022 beräknas ca 13 021 personer omfattas av de kalkylerade ersättningarna.

Finland för förnyelse och kompetens 2021–2027 – utarbetande av EU-programmet för regional- och strukturpolitik

Beredningen av programperioden 2021–2027 har pågått sedan hösten 2018 under ledning av arbets- och näringsministeriet i samarbete med de relevanta ministerierna och myndigheterna på regional nivå. Det förslag till program med åtgärder som stöds av Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden var föremål för remiss på våren 2021 och överlämnades därefter för interngranskning till kommissionens avdelningar. Beredningen av programmet kommer att fortsätta på grundval av den respons som kom från kommissionen i juli. De insatser som omfattas av Fonden för en rättvis omställning (FRO) läggs till programmet i ett senare skede.

Regeringen drog i mars 2021 upp riktlinjer för fördelningen av mellan unionsfinansiering och nationell finansiering. Statens andel av är i regel 75 procent av den nationella offentliga medfinansieringen och kommunerna och annan offentlig finansiering står för 25 procent. Finansieringsramen för programmet fastställs i programdokumentet.

Europaparlamentets och rådets förordningar om regionalpolitik och strukturpolitik antogs den 24 juni 2021. Den nationella lagstiftning som antas på grundval av förordningarna träder i kraft den 1 september 2021. Målet är att statsrådet kan anta det färdiga programmet (med undantag för FRO-insatserna som läggs till senare) i början av hösten 2021, varefter det lämnas till kommissionen för godkännande. I så fall kan genomförandet av det nya programmet börja i slutet av året 2021.

Social- och hälsovårdsministeriet – åtgärder och deras effekter i kommunerna

Utvecklande av servicestrukturen

Åren 2020–2023 förbereder man sig för den framtida strukturreformen inom social- och hälsovården och framtidens social- och hälsocentraler genom att utveckla servicestrukturen. För ändamålet har reserverats 132,9 miljoner euro 2022. Största delen av anslagen riktar till att utveckla helheter som gäller framtidens social- och hälsocentral, utvecklandet av äldreomsorgen, den nationella mentalvårdsstrategin, utvecklandet av rehabiliteringen och förbättrad tillgång till basservice, innan de övergår till att bli permanenta utgifter för de kommande välfärdsområdena.

Det nationella screeningprogrammet utvidgas från och med början av år 2022. Screeningprogrammet kompletteras med screening av tarmcancer. För detta anslås 10 miljoner euro från och med 2022. Personaldimensioneringen inom barnskyddet skärps stegvis. År 2022 sänks dimensioneringen till 35 klienter per socialarbetare, vilket medför 4,8 miljoner euro merkostnader för kommunerna. År 2024 sänks dimensioneringen till 30 klienter per socialarbetare.

Den service som tillhandahålls hemma vidareutvecklas så att äldre personer i första hand kan bo hemma. Reformen av hemvården fortsätter inom ramen för ett utvecklingsprogram där olika modeller för akutvård och rehabilitering ska införas på nationell nivå, tillgången till heldygnstjänster förbättras och verksamhetsstyrningen utvecklas så att personalresurser kan fördelas på ett smidigt sätt efter klienternas servicebehov. Säkert boende hemma stöds i samarbete mellan olika sektorer.

Enligt regeringsprogrammet ska det utarbetas en strategi för mental hälsa som ser den mentala hälsan som ett kapital, tryggar rättigheterna till mental hälsa och tjänsterna för mental hälsa, länkar dem till de befintliga strukturerna, förebygger självmord och stärker de yrkesverksammas kompetens. Samtidigt ska lagstiftningen om mentalvård och missbrukarvård revideras i syfte att stärka den utveckling av tjänsterna som inleds inom ramen för utvecklingsprojekten. Målet är att påskynda tillgången till vård och tjänster av god kvalitet som ges i rätt tid. För fullföljandet av målet har det reserverats sammanlagt 50 miljoner euro för 2021 och 2022 och 18 miljoner euro för 2023, som en del av finansieringen av välfärdsområdena.

Modellen för bedömning av arbetsförmågan under sjukdagpenningsperioden för sjukförsäkringen ska utvecklas i enlighet med förslaget från reformkommittén, så att kontrollpoängen för sjukdagpenningsperioden ökas. Ändringen ökar sjukvårdsförsäkringens rehabiliteringsutgifter och kommunernas utgifter på grund av ökade läkarutlåtanden. Statsandelen för kommunal basservice höjs därför med 1 miljoner euro år 2022.

Målet för investeringarna i pelare 4 i faciliteten för återhämtning och resiliens i Finlands program för hållbar tillväxt, som social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för, är att åtgärda den vård-, rehabiliterings- och serviceskuld som covid-19-epidemin orsakat, att permanent påskynda tillgången till vård i hela landet genom att införa nya förfaringsätt samt att främja genomförandet av reformen av social- och hälsovården. För detta ändamål har 119 miljoner euro reserverats år 2022. Målet är att göra tjänsterna tillgängliga för alla och att modernisera dem på ett kostnadseffektivt och människoorienterat sätt. Målen går i samma riktning som exempelvis i Framtidens social- och hälsocentral-finansiering och i planeringen av finansieringen har man velat undvika en situation där man samtidigt riktar mycket pengar från olika källor till samma sökanden, eftersom utvecklingspotentialen i områdena är begränsad.

Målet för investeringarna i pelare 3, vilka social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för att bereda, är att påskynda höjningen av sysselsättningsgraden i enlighet med regeringsprogrammet. Genom att utvidga arbetsprogrammet och IPS-modellen (Individual Placement and Support/Investerar och träna) utvecklas en mångsidig helhet av stödtjänster för arbetsförmågan, vilken består av social-, hälso- och rehabiliteringstjänster samt AN-tjänster och sysselsättningstjänster. Målet är att tillgången till och kvaliteten på tjänster som stöder arbetsförmågan

ska motsvara de arbetslösas servicebehov och att tjänsternas effekt ska förbättras. Investeringarna i pelare 3 främjar den mentala hälsan och arbetsförmågan genom att sprida ändamålsenliga metoder och metoder för användning av arbetsplats- och företagshälsövård. Åtgärderna förbättrar också arbetsgemenskapernas resiliens och därmed förmågan att svara mot förändringar i arbetslivet. Dessutom riktas åtgärder till stöd för arbetsförmågan i de sektorer som drabbats hårdast av coronakrisen. Totalt har 9 miljoner euro reserverats för åtgärderna för år 2022, varav 5 miljoner euro beräknas gå till kommunekonomin.

Miljöministeriet – åtgärder och deras effekter i kommunerna

Kommunernas klimatåtgärder

Regeringen främjar i enlighet med sitt program beredningen av kommunernas och regionernas egna planer för koldioxidneutralitet och genomförandet av klimatåtgärder. Anslaget för klimatarbetet i kommunerna höjdes med 4 miljoner euro 2021. Åren 2021–2023 står sammanlagt 5 miljoner euro till förfogande.

Kommunerna ansvarar inom var sitt område för bland annat planläggning, markanvändning, trafikplanering, ägarstyrning av energibolag och val mellan olika sätt att värma upp byggnader. Utöver sina egna klimatinsatser kan kommunerna (de kommunala organisationerna) på många sätt främja klimatarbete bland invånare, näringslivet, lantbruksföretagare och andra intressegrupper.

Med anslaget för programmet Kommunernas klimatlösningar finansieras årligen klimatprojekt i cirka 15 kommuner och regioner samt cirka 15 småskaliga försök. År 2021 kommer programmet att bevilja finansiering för över 40 nya klimatprojekt i kommunerna. Avsikten är att hösten 2021 utlysa riksomfattande understöd för regionernas stöd till kommunernas klimatinsatser. Sökandens självfinansieringsandel, som tidigare var 40 procent av de godtagbara kostnaderna, ökar kommunernas engagemang i projekten. År 2021 sänktes självfinansieringsandelen till 30 procent för att fler kommuner ska kunna genomföra verkningfulla insatser för klimatet.

MBT-avtal

Staten och kommunerna i stadsregionerna Helsingfors, Tammerfors, Åbo och Uleåborg har ingått nya tolvåriga avtal om markanvändning, boende och trafik (MBT) för 2020–2031, så att de konkreta åtgärderna hänförs till 2020–2023. Avtalen undertecknades 8.10.2020. Resultaten av förhandlingarna med Lahtis, Jyväskylä och Kuopio stadsregionkommuner, 12-åriga MBT-avtal, uppnåddes på våren 2021 och statsrådets beslut om avtalen fattades 23.6.2021. De konkreta åtgärderna gäller åren 2021–2023.

I MBT-avtalen fastställs gemensamma mål för utvecklingen av samhällsstrukturen, bostadsproduktionen de kommande åren samt transportsystem som stödjer hållbara färd sätt. För-

längningen av MBT-avtalen till att omfatta tolv år underlättar den långsiktiga planeringen för utveckling av samhällsstrukturen och transportsystemet. För att stödja bostadsproduktionen anslår staten sammanlagt 25 miljoner euro per år som understöd för kommunalteknik i samtliga MBT-regioner. För nybyggnad av vanliga långvariga räntestödda bostäder anslår staten startbidrag på 10 000 euro per bostad i Helsingforsregionen och på 3 000 euro per bostad i regionerna Tammerfors, Åbo och Uleåborg. Dessutom anslås startbidrag på 5 000 euro per bostad för byggande av trähöghus i samtliga MBT-regioner. Totalt uppgör fullmakten för startbidrag till 39 miljoner euro per år 2021–2023. Av dessa belopp kommer uppskattningsvis 70 procent att kanaliseras till kommunala bolag.

Bostadspolitiska åtgärder

I regeringsprogrammet ingår ett flertal bostadspolitiska åtgärder som syftar till att stödja bl.a. kommunernas bostadspolitiska åtgärder. Enligt regeringsprogrammet ska det dessutom utarbetas ett övergripande och målinriktat utvecklingsprogram för bostadspolitiken som sträcker sig över åtta år i syfte att öka långsiktigheten i statens bostadspolitik. Arbetsgruppen för ett utvecklingsprogram för bostadspolitiken överräckte sin rapport den 18 december 2020 och utvecklingsprogrammet överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse år 2021. Åtgärderna enligt regeringsprogrammet och utvecklingsprogrammet för bostadspolitiken hänför sig å ena sidan till växande regioner, till vilka största delen av den statligt stödda bostadsproduktionen och de anknytande stöden riktas, och å andra sidan till områden där befolkningen minskar. I sådana regioner hjälper staten kommuner och samfund att till exempel med rivningsbidrag anpassa fastighetsbeståndet till den minskande efterfrågan och att bygga om det existerande ARA-bostadsbeståndet så att det lämpar sig särskilt för äldre personer. Som en del av det nya åldersprogrammet genomförs under regeringsperioden också ett separat åtgärdsprogram för boende för äldre personer, vilket bland annat stöder kommunerna i de äldres boenderelaterade utmaningar. För att minska bostadslösheten stöds kommunerna också i anordnandet av boenderådgivning och utvecklandet av olika former av socialservice. Förorten utvecklas genom ett tvärsektorielt förortsprogram.

Programmet för hållbara städer

Programmet för hållbara städer (2019–2023) stimulerar hållbar utveckling i städer och kommuner i syftet att uppnå både miljömässigt och socialt hållbara lösningar. Programmet stärker samarbetet mellan staten och kommunerna och stödjer städernas egna insatser för en hållbar stadsutveckling där de olika dimensionerna samverkar. Man löser städernas gemensamma hållbarhetsutmaningar, stärker det strategiska ledarskapet inom hållbar utveckling, tar fram och testar nya praktiska lösningar och anpassar bästa praxis för bredare användning. Verksamheten bedrivs utifrån regeringsprogrammet samt FN:s stadsutvecklingsagenda och hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030. Med anslag för programmet finansieras utvecklingsprojekt och försök som stimulerar hållbar stads- och kommunutveckling med sammanlagt cirka 3 miljoner euro 2019–2023. I stadsunderstödsprojekten

krävs också självfinansiering av projektgenomförarna, vilket stärker deras engagemang i utvecklingsarbetet och användningen av resultaten. I programmet lanserades under de två första åren cirka 40 utvecklingsprojekt och försök i vilka deltog cirka 70 kommuner och 50 andra aktörer.

Statsunderstöd för undanröjande av bostadslöshet

Bostadslöshetsarbetet och kompetensen i anslutning till det inom kommunernas basservice stärks i synnerhet för att förbättra situationen för sådana bostadslösa som behöver mycket stöd. Samtidigt utvecklar man social- och hälsovårdstjänster med låg tröskel och mobila social- och hälsovårdstjänster särskilt med sikte på att minska bostadslösheten. Avsikten är att de ovannämnda utvecklingsobjekten i kommunerna ska stödjas med statsunderstöd till ett belopp av ca 3 miljoner euro per år åren 2020–2021. Med understöd som beviljas genom förortsprogrammet 2020–2022 genomförs skrivningen i regeringsprogrammet om utveckling av förorterna och förebyggande av segregation. Understödet kan beviljas städer som utgör tillväxtcentrum, för strategisk utveckling av förorterna och samordning av denna utveckling. Understödet får användas för planering, utvecklande och genomförande av lokaler och verksamheter som ökar samhörigheten och livskraften, för förbättrande av förutsättningarna för tillbyggnad och renovering och för investeringar som syftar till att förbättra omgivningens trivsel, karaktär, funktionalitet, säkerhet, tillgänglighet och grönområden.

EU:s återhämtningsfacilitet

Med understöden för byggande av infrastruktur för elektronisk trafik på arbetsplatsfastigheter stöds laddningsstationer för el- och laddningshybridbilar som byggs på arbetsplatsfastigheter. Syftet är att undanröja hinder för köp av sådana bilar. Utöver företagen kan kommuner och samkommuner ansöka om dessa stöd, som beviljas till ett belopp på sammanlagt 1,5 miljoner euro.

Man uppmuntrar till avstående från oljeuppvärmning genom bidrag till fastigheter som ägs av kommuner, föreningar och församlingar. Understödet genomför regeringens mål att frångå oljeuppvärmningen i början av 2030-talet och inom den offentliga sektorn före år 2024. Anslaget uppgår till 4,9 miljoner euro och bygger på EU:s återhämtningsfinansiering. För kommunernas del har stödet varit i bruk sedan sommaren 2020.

Med understöden för investeringsprojekt som främjar grön övergång stöds i synnerhet utgifter som hänför sig till myndighetsgenomförandet av planläggning, tillstånd och utredning i anknytning till projekt som hör till EU:s återhämtningspaket, i kommunerna och landskapsförbunden. Syftet med understödet är att förebygga dröjsmål till följd av myndighetsprocesser och att påskynda genomförandet av projekten. Detta anslag uppgår till 750 000 euro.

4 Utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin och trycket på att anpassa ekonomin

I detta avsnitt beskrivs utvecklingsutsikterna för hela den kommunala ekonomin (inklusive Åland) åren 2021–2025 utifrån tryckberäkningen för kommunekonomin. Fokus i översynen av utvecklingsutsikterna kommer att ligga på budgetåret 2022. Finansministeriets ekonomiska avdelning utarbetar en utvecklingsprognos för den kommunala ekonomin där såväl begreppen i nationalräkenskaperna som i kommunernas bokföring används på ett inbördes konsekvent sätt. I kommunekonomiprogrammet beskrivs utvecklingsprognosen med begrepp som används i kommunernas bokföring. I utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin har åtgärderna i planen för de offentliga finanserna för 2022–2025 samt i budgetpropositionen för 2022 och tilläggsbudgetarna för 2021 beaktats. I utvecklingsprognosen ingår inte kommunernas och samkommunernas egna åtgärder efter 2021. Kommunernas skattesatser har hållits på samma nivå som 2021. I avsnittet bedöms dessutom i enlighet med kommunallagen de konsekvenser som statens åtgärder har för det strukturella saldot i kommunerna i Fastlandsfinland enligt kommungrupp samt genomförandet av finansieringsprincipen fram till 2025, och detta görs utgående från utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin.

Centrala punkter och observationer

- Finlands ekonomi har återhämtat sig snabbt från coronaepidemin från och med våren, och återhämtningen fortsätter på hösten. Ökningen av totalproduktionen beräknas bli 3,3 procent år 2021 och 2,9 procent år 2022. På medellång sikt kommer den ekonomiska tillväxten att avta till omkring en procent per år.
- Sjukdomssituationen med virusmutationer och vaccinationernas frammarsch ökar osäkerheten i prognosen både för ekonomin som en helhet och för kommunekonomin.
- År 2022 ser det ut som om den kommunala ekonomin blir utmanande. Konsekvenserna av coronakrisen beräknas i huvudsak avta och statens tidsbegränsade stödåtgärder kommer att upphöra. Kommunernas utgifter ökar snabbare än inkomsterna och kassaflödet från verksamheten och investeringar blir 1,5 miljarder euro negativt.
- I och med reformen av social- och hälsovårdspolitiken försvinner trycket på kommunerna att öka sina utgifter i anknytning till åldrandet, men det verkar fortfarande

finnas kvar en obalans mellan inkomst- och utgiftsutvecklingen. Det kommer därför att finnas ett fortsatt behov av strukturella reformer för att öka produktiviteten och effektiviteten i kommunerna. Personalkostnaderna utgör en stor del av kommunernas kostnader, varför lönelösningen inom kommunsektorn på våren 2022 har stor betydelse för kommunekonomin.

- Enligt de kommunspecifika tryckberäkningarna ökar det ekonomiska anpassningstrycket i alla kommunstorleksgrupper. Antal kommuner med negativt årsbidrag varierar i avsevärd grad åren 2022–2025.

Ekonomi håller på att återhämta sig från coronakrisen

Den ekonomiska återhämtningen från covid-19-epidemin har varit snabb sedan våren i år. I synnerhet sysselsättningen har förbättrats snabbt. Bruttonationalprodukten beräknas öka med 3,3 procent år 2021 uppbackad av den globala tillväxten och återhämtningen. Den ekonomiska återhämtningen kommer att fortsätta under hösten, särskilt inom de sektorer som fortfarande påverkats av begränsningsåtgärderna. Till följd av detta förblir den ekonomiska tillväxten fortsatt stark under resten av året och fortsätter år 2022 med en ökning av bruttonationalprodukten med 2,9 procent. Tillväxten fortsätter uppbackad av exporten, eftersom återhämtningen i den utvecklade världen och framför allt i euroområdet fortsätter att vara stark. Återhämtningen inom sektorer som drabbats hårt av krisen, såsom turism, kommer att försenas ytterligare under år 2021, då covid-19-epidemin bromsar människornas rörlighet. År 2022 väntas en snabb tillväxt i utrikeshandeln med tjänster, då tillväxten inom krissektorerna accelererar i takt med att begränsningarna och osäkerheten minskar.

Till följd av den snabba ekonomiska tillväxten åren 2021–2022 är produktionsgapet nästan uppätet redan år 2023 och den ekonomiska tillväxten avtar till 1,3 procent. I finansministeriets prognos på medellång sikt för åren 2024–2025 beräknas ekonomin växa i potentiell takt.⁵ Den ekonomiska tillväxten åren 2024–2025 beräknas följaktligen minska till omkring en procent per år på grund av strukturella faktorer i ekonomin.⁶

5 Finansministeriets prognos av utvecklingen på medellång sikt grundar sig på en prognos av den potentiella produktionens utveckling, eftersom den anses fastställa villkoren för den ekonomiska tillväxten på längre sikt. Utgångspunkten är att den ekonomiska tillväxten för åren t+3 och t+4 uppskattas på så sätt att produktionsgapet är uppätet senast år t+4. I exceptionella konjunktursituationer kan dock undantag göras från denna grundläggande förmodan, om det är uppenbart att iakttagandet av regeln skulle leda till icke-trovärdiga resultat. I sådana fall kan produktionsgapet vara positivt eller negativt under året t+4 beroende på situationen.

6 Vid bedömningen av den potentiella produktionen och produktionsgapet använder finansministeriet en produktionsfunktionsmetod som EU-kommissionen och medlemsstaterna gemensamt har utvecklat, i vilken ökningen av den potentiella produktionen delas in i uppskattningar av utvecklingen av den potentiella arbetsinsatsen, kapitalet och totalproduktiviteten. Den potentiella produktionen och produktionsgapet är icke skönjbara variabler och bedömningen av dem förknippas med osäkerhet speciellt under en kraftig konjunkturcykel samt när produktionsstrukturen förändras snabbt.

I prognosen förmodas det inte att en försämring av sjukdomssituationen begränsar ekonomins återhämtning. Den osäkerhet som är förknippad med sjukdomens utveckling, virusvarianter och vaccinationstäckning ökar osäkerheten i prognosen.

Den ekonomiska recessionen till följd av covid-19-epidemin och de åtgärder som vidtagits för att minska epidemins skadeverkningar ökade underskottet i de offentliga finanserna till en hög nivå förra året. Den snabba ekonomiska tillväxten efter recessionen förbättrar de offentliga finanserna i år, men underskottet i de offentliga finanserna förblir fortfarande stort, så gott som 10 miljarder euro. Den ekonomiska tillväxten under de närmaste åren och slutet för de stödåtgärder som beslutats på grund av epidemin kommer att stärka de offentliga finanserna, men efter en gynnsam konjunkturuppgång kommer de offentliga finanserna fortfarande att uppvisa ett underskott. Inom de offentliga finanserna råder en strukturell obalans mellan utgifter och inkomster.

Statsförvaltningen har axlat största delen av kostnaderna för de stödåtgärder som beslutats om på grund av covid-19-krisen. Statsförvaltningens underskott minskar under prognosperioden uppbackat av den ekonomiska tillväxten och de stödåtgärder som upphör. Också lokalförvaltningens finansiella ställning landar på underskott ett det exceptionellt starka förra året. Strukturen hos de offentliga samfunden i Finland kommer att ändra 2023 när ansvaret för att ordna social- och hälsovården samt räddningsväsendet överförs från kommunerna till välfärdsområdena. Detta lättar på det strukturella utgiftstryck som kommunerna har på grund av befolkningens stigande medelålder. Välfärdsområdena inleder sin verksamhet med ett svagt underskott, vilket är en följd av omfattande investeringar. Socialskyddsfonderna uppvisar däremot ett överskott på genomgående sätt under prognosperioden.

Den offentliga skuldkvoten steg i föl till en 10 procentenheter högre nivå än före covid-19-krisen. Under prognosperioden avtar skuldsättningstakten klart och i mitten av 2020 verkar det som om skuldkvoten tillfälligt stabiliseras till drygt 73 procent med stöd av en exceptionellt låg räntenivå. Den offentliga skuldkvoten håller på att stanna på en betydligt högre nivå än vid slutet av det senaste årtiondet.

4.1 Utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin

Utvecklingen av kommunekonomin har under de senaste två åren varit relativt exceptionell. Från den rekordlåga situationen år 2019 landade kommunekonomin i en ganska bra situation år 2020 mätt med ekonomiska siffror och kassaflödet från verksamheten och investeringar förbättrades med 1,8 miljarder euro till knappt -400 miljoner euro. Coronaepidemin som började på våren 2020 påverkade kommunernas inkomster och utgifter på många sätt i föl, men det som mest bidrog till den stärkta kommunekonomin var de coronastöd som staten anvisade och som översteg nettokostnaderna för kommunekonomin på grund av epidemin år 2020.

År 2021 har på grund av covid-19-krisen fortfarande varit exceptionellt i kommunekonomin. Behandlingen och bekämpningen av covid-19-epidemin, bland annat genom begränsningsåtgärder, har bromsat återgången till det normala, och det har varit nödvändigt att på nytt flytta fram många icke-brådskande vårdåtgärder inom hälso- och sjukvården på grund av den akuta behandlingen av coronakrisen. Som helhet har utsikterna för kommunekonomin inte egentligen förändrats jämfört med den bedömning som gjordes i kommunekonomiprogrammet förra våren, även om coronakrisen har fortsatt att vara värre än vad som förutspåddes på våren, då virusmutationerna orsakar nya hotbilder. År 2020 var vad gäller kommunekonomin dock något bättre än i bokslutsprognoserna, och prognosen för skatteinkomsterna för innevarande år är cirka 200 miljoner euro bättre än beräknat på våren på grund av en mer positiv ekonomisk utveckling än vad som tidigare beräknats.

Även om utsikterna för både samhällsekonomin och kommunekonomin är något bättre än vad som förutspåddes på våren, orsakar covid-19-krisen fortfarande osäkerhet för ekonomin. Denna utvecklingsbedömning och den underliggande prognosen för realekonomin bygger på ett antagande om att bekämpningen av sjukdomssituationen inte begränsar den ekonomiska återhämtningen. Framstegen i vaccinationsprogrammet inger ekonomiska aktörer hopp om en bättre framtid och samhället håller på att gå tillbaka mot mer normala omständigheter. Den osäkerhet som är förknippad med sjukdomens utveckling, virusvarianter och vaccinationstäckning ökar dock osäkerheten i prognosen.

Tabell 11. Den kommunala ekonomins utveckling till 2025, enligt kommunernas bokföring, miljarder euro (enligt verkliga priser)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Resultatbildning							
1. Verksamhetsbidrag	-29,8	-30,6	-31,0	-32,9	-12,7	-13,0	-13,2
2. Skatteinkomster	23,0	23,9	25,3	25,5	13,6	13,0	13,3
3. Statsandelar, driftsekonomin	8,7	11,0	10,0	10,6	3,2	3,3	3,4
4. Finansiella intäkter och kostnader, netto	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
5. Årsbidrag	2,3	4,7	4,7	3,6	4,5	3,7	3,8
6. Avskrivningar	-2,9	-3,1	-3,2	-3,3	-3,1	-3,2	-3,3
7. Extraordinära poster, netto	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Räkenskapsperiodens resultat	-0,2	1,7	1,6	0,4	1,5	0,6	0,6
Finansiering							
9. Årsbidrag	2,3	4,7	4,7	3,6	4,5	3,7	3,8
10. Extraordinära poster	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Korrigeringsposter till internt tillförda medel	-0,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Intern finansiering, netto	1,8	4,3	4,3	3,2	4,1	3,3	3,4
13. Investeringar i anläggningstillgångar	-5,4	-5,7	-5,8	-5,8	-5,0	-5,1	-5,2
14. Finansieringsandelar och försäljningsintäkter	1,4	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Investeringar, netto	-4,0	-4,7	-4,7	-4,8	-4,0	-4,1	-4,2
16. Finansieringsbehov (intern finansiering-investeringar)	-2,2	-0,4	-0,4	-1,5	0,1	-0,7	-0,7
17. Lånebestånd	21,9	23,4	23,8	25,4	20,6	21,3	22,1
18. Likvida medel	6,3	7,9	7,9	7,9	7,4	7,4	7,4
19. Nettoskuld (lån - likvida medel)	15,6	15,5	15,9	17,4	13,2	13,9	14,6

Den kommunala ekonomin 2022

De omfattande stödåtgärder som riktas till kommunekonomin på grund av coronaepidemin har för ett ögonblick överskuggat de strukturella problemen i kommunekonomin. År 2022 ser dock ut att på nytt bli mycket svårt för kommunekonomin. Ökningen av omkostnaderna beräknas mattas av till 3,0 procent år 2022, då de flesta av de extra insatser som krävs för att hantera coronaepidemin undanröjs i takt med att vaccinationstäckningen förbättras. Det är dock sannolikt, att covid-19-krisen även nästa år kommer att medföra omedelbara kostnader i viss mån för kommunekonomin. Dessa kostnader har inkluderats i utvecklingsprognosen till ett belopp på 600 miljoner euro.

Under covid-19-krisen har det uppstått en ny vård- och serviceskuld, vars storlek ännu inte kan bedömas fullt ut. I utvecklingsprognosen ingår finansiering från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens för avveckling av vård-, rehabiliterings- och serviceskulder och motsvarande kostnader för år 2022. Dessutom ökar driftkostnaderna i kommunekonomin på grund av att social- och hälsovårdsutgifterna ökar på grund av befolkningens åldrande, de utvidgningar av uppgifterna som regeringen har beslutat om samt prisstegringen. Å andra sidan kan social- och hälsovårdsreformen uppmuntra kommunerna att bromsa ökningen av social- och hälsovårdsutgifterna. Prisindex för basservicen, som beskriver kostnadsutvecklingen, ligger nästa år på 2,5 procent.

Kollektiv- och tjänstekollektivavtalen inom kommunsektorn går ut i slutet av februari 2022. Personalkostnaderna utgör den största kostnadsposten för kommunsektorn. Därför har löneuppgörelserna för kommunsektorn stor betydelse för hur den kommunala ekonomin utvecklas. I utvecklingsspåret har man förmodat att förtjänstutvecklingen inom kommunsektorn följer den prognostiserade förtjänstutvecklingen för hela samhällsekonomin åren 2022–2025 (se bilaga 1). Spänningen på arbetsmarknaden märks redan inom kommunsektorn, eftersom det enligt ANM:s yrkesbarometer råder brist på yrkespersoner, särskilt inom hälso- och sjukvården och socialarbetet, men också i rekryteringen av lärare inom småbarnspedagogiken har det förekommit utmaningar.

Även om takten för ökningen av de kommunala omkostnaderna beräknas avta något år 2022 jämfört med innevarande år, minskar kommunekonomin verksamhetsbidrag kraftigt, eftersom verksamhetsinkomsterna beräknas minska med omkring 5,5 procent i takt med att omkostnaderna ökar. Den största effekten på minskningen av verksamhetsinkomsterna beror bland annat på att coronaunderstöden och många tidsbegränsade åtgärder upphör. I utvecklingsprognosen har det dock gjorts ett tekniskt antagande om att cirka 600 miljoner euro av det statsunderstöd på 1,6 miljarder euro som ingår i budgeten för år 2021 för att bekämpa covid-19-krisen kommer att överföras till nästa år. Kostnaderna för skydd och bekämpning av covid-19-viruset och motsvarande finansiering har antagits vara lika höga i utvecklingsprognosen för år 2022.

Ökningen av kommunernas skatteinkomster planar ut till 0,7 procent år 2022. En bidragande orsak till den långsammare ökningen är att den temporära höjningen av kommunernas utdelning av samfundsskatten upphör. Också fastighetsskatteinkomsterna sjunker från året innan, eftersom det i fastighetsskatteinkomsterna för år 2021 ingår ett engångsbelopp på cirka 200 miljoner euro från skatteinkomstredovisningarna för år 2020.⁷ Däremot ökar statsandelarna med 6,1 procent till följd av bland annat de i regeringsprogrammet fastställda utvidgade uppgifterna, förhöjningen av nivån på statsandelen samt indexjusteringen.

⁷ Den så kallade rytmstörningen i fastighetsskatteinkomsterna ledde till övergången till ett flexibelt slutförande av fastighetsskatten och till ett nytt informationssystem.

Årsbidraget i kommunekonomin sjunker betydligt i tryckberäkningen jämfört med innevarande år, men det räcker för att täcka avskrivningar och nedskrivningar. Den snabbaste tillväxtfasen för investeringar i kommunekonomin beräknas ha upphört, men investeringsnivån förblir hög under hela prognosperioden. Under årets första kvartal har byggnationerna inom vård- och undervisningssektorn börjat öka igen och de pågående byggprojekten är fleråriga. Kassaflödet från verksamhet och investeringar blir cirka 1,5 miljarder euro negativt år 2022.

Utvecklingsprognosen för kommunekonomin 2023–2025

År 2023 är mycket exceptionellt i kommunekonomin både i fråga om utgifternas och inkomsternas utveckling, eftersom riksdagen 23.6.2021 antog regeringens proposition om inrättande av välfärdsområden och om reformen av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet. Till följd av social- och hälsovårdsreformen minskar kommunernas omkostnader och cirka hälften av driftsekonomiutgifterna flyttas bort (se bilaga 2). Beräkningarna relaterade till social- och hälsovårdsreformen är fortfarande preliminära. Beräkningarna relaterade till social- och hälsovårdsreformen preciseras i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna 2023–2026. I köpen har upptagits de av kommunernas kostnader som hänför sig till underhållet av social- och hälsovårdsfastigheter, till ett belopp på uppskattningsvis 700 miljoner euro. Omkostnaderna beräknas minska med 54,8 procent 2023.

Åren 2024–2025 ökar omkostnaderna i kommunekonomin med i snitt 1,7 procent om året. Ökningen i omkostnader på medellång sikt beror främst på stigande priser. Förändringen i prisindexet för basservice, som beskriver kommunernas kostnadsutveckling, är i genomsnitt 2,5 procent per år. Största delen av de kostnader som blir kvar i den kommunala ekonomin efter social- och hälsovårdsreformen hänför sig till ordnandet av småbarnspedagogik och grundläggande utbildning. Det minskande födelsetalet under 2010 talet har lett till att också det kalkylmässiga servicebehovet inom småbarnspedagogik och utbildning har minskat. För att det mindre servicebehovet ska realiseras som utgiftsbesparingar måste kommunerna vara beredda att anpassa serviceproduktionen enligt det. I många små kommuner har skolnätet redan minskats så mycket att det inte är möjligt att göra det ännu mindre utan att lägga ner servicen helt och hållet. Därför har minskningen av servicebehovet dämpats i utvecklingsprognosen. I fortsättningen kommer det att fordras samarbete mellan kommunerna och nya slags lösningar för att högklassig undervisning till skäliga kostnader ska kunna garanteras.

Investeringarna inom den kommunala ekonomin är på en synnerligen hög nivå sett till den historiska utvecklingen. Välfärdsområdena kommer att överta investeringar till ett värde på 950 miljoner euro från den kommunala ekonomin. Trots att den snabbaste tillväxten inom investeringar antas vara förbi, kommer investeringsnivån sannolikt att vara hög. Investeringstrycket i den kommunala ekonomin kommer att vara fortsatt stort bland annat på grund av byggnadernas ålder och migrationen.

År 2023 inverkar överföringen av ansvaret för social- och hälsovårdstjänsterna och räddningsväsendets tjänster till välfärdsområdena också på finansieringen av den kommunala ekonomin. Då finansieringsansvaret övergår från kommunerna till staten, måste statens inkomster höjas och kommunernas inkomster sänkas med ett belopp som motsvarar det överförda finansieringsansvaret. Inkomsterna i den kommunala ekonomin beräknas minska med cirka 33,4 procent 2023. Minskningen av verksamhetsinkomsten lindras av kommunernas hyresinkomst från social- och hälsovårdsfastigheter, som i utvecklingsprognosen beräknas vara 700 miljoner euro 2023.

För att det totala skatteuttaget inte ska öka, sänks kommunalskattesatsen i samtliga kommuner med en lika stor procentsats det år som social- och hälsovårdsreformen börjar gälla. Därtill minskas kommunernas andel av utdelningen av samfundsskatten med en tredjedel och statens andel höjs i motsvarande grad. I utvecklingsförslaget ingår också den gruvskatt som regeringen beslutat om i budgetförhandlingarna, vars införande beräknas öka kommunernas skatteintäkter från och med år 2023 med cirka 15 miljoner euro per år.⁸ Från kommunernas statsandelar dras av finansieringen för de uppgifter som övertas av välfärdsområdena. Kommunernas statsandelar i utvecklingsprognosen minskas också på grund av anpassningen på 24 miljoner euro från och med 2023, vilken hänförde sig till regeringens halvtidsöversyn, där ramutgifterna permanent sänks med 370 miljoner euro från och med 2023. Kommunernas skatteinkomster beräknas minska med 46,8 procent och statsandelarna med 70,2 procent 2023.

Verksamhetsinkomsterna ökar med cirka en procent om året 2024–2025. Skatteinkomsten minskar med 4,5 procent 2024, vilket beror på att skatteutfallet 2023 fortfarande i viss grad påverkas av skatter som uppburits enligt de högre kommunalskattesatserna för tidigare år. Samma effekt ses i samfundsskatter. Statsandelarna ökar med 3,9 procent år 2024, främst på grund av indexjusteringar. År 2025 ökar skatteinkomsten med 2,3 procent och statsandelarna med 3,0 procent.

Utgifterna för kommunekonomin förblir större än inkomsterna under hela granskningsperioden 2021–2025, med undantag för år 2023, då social- och hälsovårdsreformens skatteintäktsminskande effekt för kommunerna inte ännu syns till fullo i kommunal- och samfundsskatteintäkterna. Kommunekonomin belastas av strukturella problem, som avhjälpas genom social- och hälsovårdsreformen när kommunerna slipper de snabbast växande utgifterna. Enligt tryckberäkningen är kassaflödet från verksamheten och investeringarna i kommunekonomin ändå över 700 miljoner euro negativt åren 2024–2025, vilket tyder på att det behövs strukturella reformer för att höja produktiviteten och effektiviteten i kommunekonomin även efter reformen.

⁸ De eftersträvade skatteintäkterna av gruvskatten är 25 miljoner euro per år. Av skatteintäkterna styrs 60 procent till de kommuner där gruvorna finns och 40 procent till staten. Den slutliga gruvskattmodellen kommer att beslutas senare i takt med att beredningen framskrider.

År 2023 överförs uppskattningsvis 4,6 miljarder euro av de upptagna lånen bort från den kommunala ekonomin i samband med social- och hälsovårdsreformen. Efter det avtar tillväxttakten för lånestocken inom den kommunala ekonomin tydligt jämfört med den genomsnittliga tillväxttakten under det senaste årtiondet.

Kommunernas skatteinkomster

Kommunernas skatteinkomster utgörs av kommunal-, fastighets- och samfundsskatter. Kommunalskatten har i genomsnitt stått för cirka 84 procent av skatteintäkterna, fastighetsskatten för cirka 8 procent och samfundsskatten för cirka 8 procent. Kommunernas skatteintäkter förväntas uppgå till sammanlagt cirka 25,3 miljarder euro 2021. Jämfört med året innan ökar skatteinkomsterna med drygt 6 procent. Ökningen av skatteintäkterna förklaras i synnerhet av en gynnsam inkomst- och sysselsättningsutveckling. Det förutspås att skatteinkomsterna ökar med 0,8 procent 2022. Tabell 12 visar prognosen för kommunernas skatteintäkter 2019-2022. I prognosen har man beaktat utvecklingen av skattebaserna enligt makroprognosen för samhällsekonomin, de senaste resultaten och uppskattningarna av den slutliga skatten för varje skatteår och kända ändringar av skattegrunderna. I prognosen har man på ett proaktivt sätt tagit hänsyn till den korrigering av utdelningen som görs på hösten 2021 och som sänker kommunernas kommunalskatteintäkter i år. Bakgrunden till ändringen av utdelningen är en högre sysselsättning, en högre lönesumma och i synnerhet en högre ökning av kapitalinkomsterna än vad som tidigare förutsetts.

Lönernas andel av kommunalskattebasen är i genomsnitt cirka 67 procent, pensionernas andel cirka 24 procent och de övriga inkomsternas andel, bland annat dagpenningens, cirka 9 procent. Det förekommer emellertid stora skillnader i inkomststrukturen mellan olika kommuner. Hur befolkningsstrukturen och sysselsättningsgraden utvecklas har en avgörande inverkan på skattebasen för enskilda kommuner och därigenom på hur intäkterna bildas.

Prognosen för samfundsskatten skatteåret 2022 görs upp utifrån företagens uppskattade resultatutveckling från 2020 till 2022. Förändringen i företagens resultatutveckling beräknas främst med hjälp av förändringen i rörelseöverskottet i nationalräkenskaperna. Företagens resultatutveckling följer inte helt och hållet förändringarna i verksamhetsöverskottet. I synnerhet under kraftiga konjunkturväxlingar kan den bild rörelseöverskottet ger av företagets resultat avvika betydligt från verkligheten.

Nedan behandlas efter skatteslag de konsekvenser som olika lagändringar kommer att ha för kommunernas skatteintäkter under ramperioden. I texten hänvisas till prognossiffrorna i tabellen. Kommunerna kompenseras enligt nettobelopp för de konsekvenser som ändringarna i beskattningsgrunderna har för skatteintäkterna. För samfundsskattens del görs compensationerna inom skattesystemet genom en ändring av utdelningen, medan compensationerna för ändringar i beskattningsgrunderna för förvärvsinkomster gör via ett separat anslagsmoment från och med budgetpropositionen för 2020.

Tabell 12. Kommunernas skatteinkomster 2019–2022, enligt kommunernas bokföring, miljoner euro.

	2019	2020	2021	2022
Kommunalskatt	19 260	20 214	20 635	21 490
Samfundsskatt	1 916	1 930	2 586	1 982
Fastighetsskatt	1 897	1 718	2 106	2 040
Totalt	23 073	23 862	25 327	25 512
<i>Den genomsnittliga kommunalskattesatsen</i>	<i>19,97</i>	<i>19,97</i>	<i>20,02</i>	<i>20,02</i>
<i>Kommunernas andel av intäkterna från samfundsskatten</i>	<i>31,30</i>	<i>42,13</i>	<i>44,34</i>	<i>33,76</i>

4.2 Trycket på att anpassa ekonomin, enligt kommungrupp

Enligt kommunallagen ska kommunekonomiprogrammet innehålla en bedömning av förändringarna i kommunernas strukturella saldo både med beaktande av utvecklingen i hela landet och enligt kommungrupp. Balansen i kommunernas finansiering beskrivs i programmet med hjälp av begreppet verksamhetens och investeringarnas kassaflöde. Enklare uttryckt beskriver detta nyckeltal det negativa trycket på att öka lånestocken eller höja skattesatsen och den positiva kalkylerade möjligheten till bl.a. låneamorteringar eller sänkningar av skattesatsen.

Antaganden som använts i kalkylen

I tabellerna 13 och 14 presenteras kalkyler över kommunernas strukturella saldon 2021–2025 och kommunernas tryck på att höja den kalkylmässiga inkomstskattesatsen enligt kommunstorleksgrupp 2021–2025. Kalkylerna bygger på kommunspecifika prognoser över utvecklingen av skatteinkomsterna och statsandelarna och utjämnningen av statsandelen på basis av skatteinkomsterna. Finansministeriet har tagit fram prognoserna utifrån utvecklingen i hela landet. Social- och hälsovårdsreformens inverkan beaktas i kalkylerna från och med 2023.

Uppgifterna om verksamhetsbidraget 2021–2022 har hämtats ur kommunernas och samkommunernas redovisningar till Statskontoret om kommunernas och samkommunernas budgetar och ekonomiplaner. Uppgifterna för de enskilda kommunerna har räknats om enligt finansministeriets uppgifter för hela landet, så att proportionerna mellan kommunerna överensstämmer med de uppgifter som kommunerna redovisat. Driftsbidraget 2023–2025 har beräknats utifrån förändringen i befolkningsstrukturen i kommunen och den uppskattade totala förändringen i hela landet. Det innebär att verksamhetsbidraget för en enskild kommun inte följer den genomsnittliga förändringen i hela landet, utan det beräknade verksamhetsbidraget varierar mellan kommunerna beroende på hur kommu-

nens befolkningsstruktur utvecklas. I granskningen har hänsyn inte tagits till de kommunernas egna åtgärder som inverkar på verksamhetsbidraget, vilket i synnerhet i slutet av granskningsperioden kan medföra stora skillnader jämfört med de faktiska siffrorna.

I fråga om nettoinvesteringarna har man först beräknat ett genomsnitt för tre år för en enskild kommun utifrån ekonomiuppgifterna 2019–2021 och sedan utifrån genomsnittet utvecklingen för kommunens nettoinvesteringar med beaktande av den prognosticerade förändringen i hela landet. Det kommunspecifika genomsnittet per kommun har utvecklats enligt den prognosticerade årsförändringen i hela landet från och med 2024. I övrigt bygger nettoinvesteringarna på de budgetar och ekonomiplaner som nämnts ovan. Social- och hälsovårdsreformens inverkan på kommunernas nettoinvesteringar har inte beaktats i dessa kalkyler. Utvecklingen av nettoinvesteringarna är av väsentlig betydelse för kassaflödet av verksamhet och investeringar i kommunen och därmed för den kalkylerade förändringen i inkomstskatteprocenten. Det finns dock en betydande osäkerhet vad gäller prognosen över investeringar per kommun, varför man ska förhålla sig reserverat till de förändringar i skatteprocenten per kommun vilka presenteras i granskningen.

De finansiella utgifterna respektive intäkterna beräknas baserat på den prognosticerade förändringen i hela landet från och med 2024. I övrigt bygger de på kommunernas budgetar och ekonomiplaner. Statsandelarna för undervisnings- och kulturverksamhet för 2022–2025 bygger på den senaste informationen, det vill säga från år 2021. Inga ändringar har gjorts i kommunernas inkomst- och fastighetsskattesatser. Samkommunerna har inte tagits med i prognosmodellen. Kalkylerna per kommun har publicerats på finansministeriets webbplats.

Kalkylerna enligt kommun bygger i stort sett på uppgifterna i kommunernas budgetar och ekonomiplaner, den prognosticerade förändringen i hela landet och Statistikcentralens befolkningsprognos för kommunerna. Det säger sig självt att kalkylerna är mycket osäkra och siffrorna för enskilda kommuner inte ska tolkas på ett entydigt sätt. Granskningsperioden omfattar flera exceptionella år och därför bör man förhålla sig till beräkningarna med särskild försiktighet. För närvarande är den osäkerhet som föransleds av coronaepidemin stor i synnerhet vad gäller verksamhetsbidraget och skatteintäkterna.

Granskningen enligt kommunstorleksgrupp fördjupar bilden av olika kommuntypers ekonomi, men det finns skäl att förhålla sig försiktigare till tolkningen av granskningen enligt en hel grupp än till prognoserna för hela kommunekonomin. Dessutom finns det skäl att notera att skillnaderna mellan kommunerna kan vara stora även inom samma kommunstorleksgrupp.

Ökande tryck på ekonomisk anpassning i nästan alla kommunstorleksgrupper i slutet av ramperioden

Kassaflödet från verksamheten och investeringarna (den s.k. finansiella balansen) varierar stort mellan kommunstorleksgrupperna under de år som omfattas av granskningen (tabell 13). I genomsnitt beräknas kassaflödet från verksamheten och investeringarna vara omkring 234 euro negativt per invånare i slutet av ramperioden på hela kommunekonominivå. Visserligen förekommer det betydande variation och stora förändringar i de olika kommunstorleksgrupperna.

Under ramperioden åren 2022–2025 verkar kassaflödet från verksamheten och investeringarna bli svagare i alla kommunstorleksgrupper. Ett undantag till detta är år 2023, då kommunekonomin situation avsevärt förbättras genom att kommunernas skatteintäkter, trots social- och hälsovårdsreformen, redovisas på grundval av den situation som rådde ännu föregående år (jfr. en betydande överföring av kommunalskatten från kommunerna till finansieringen av välfärdsområdena). Situationen i synnerhet för kommuner med ett litet antal invånare uppskattas då vara relativt bra, eftersom kassaflödet från verksamheten och investeringar år 2023 är positivt i alla kommungrupper med mindre än 20 000 invånare. Den svagaste situationen med tanke på kommunekonomin finansiella balans infaller år 2022, då det sammanlagda kassaflödet från verksamheten och investeringar för alla kommuner är över 1,9 miljarder euro negativt. Den svaga situationen år 2022 förklaras av den betydande ökningen av verksamhetsbidraget, det vill säga nettoutgifterna, med cirka 6 procent, och den blygsamma ökningen av skatteintäkterna med cirka 1 procent. Vad gäller verksamhetsbidraget påverkas tillväxten för sin del av att statens coronastöd upphör.

Tabell 13. Uppskattning av kommunernas kalkylerade avvikelser från finansiell balans (verksamhetens och investeringarnas kassaflöde) 2019–2025 enligt kommunstorleksgrupp, mn euro och euro/invånare*

Kassaflöde från verksamheten och investeringar (M €)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	€/per invånare	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
över 100 000 invånare (sammanlagt 2 213 288 invånare, befolkningsdata för 2020, 9 kommuner i kommunindelningen 2021)	-490	-46	-160	-930	-502	-592	-592		-223	-21	-71	-412	-221	-258	-256
40 001–100 000 (1 052 391 invånare, 18 kommuner)	-528	112	-59	-382	-24	-282	-270		-502	107	-56	-364	-23	-270	-258
20 001–40 000 (758 624 invånare, 28 kommuner)	-23	35	-188	-351	-105	-217	-226		-31	46	-249	-467	-140	-290	-303
10 001–20 000 (603 644 invånare, 41 kommuner)	-167	23	-121	-198	40	-158	-168		-276	38	-203	-332	68	-267	-286
5 001–10 000 (533 403 invånare, 73 kommuner)	-168	177	36	-78	110	-4	-7		-313	332	68	-149	212	-7	-13
2 001–5 000 (290 392 invånare, 88 kommuner)	-48	79	-20	-25	85	-35	-47		-162	272	-68	-90	304	-129	-173
under 2000 (51 922 invånare, 36 kommuner)	-7	2	2	-6	13	-10	-13		-130	47	42	-116	250	-206	-262
Fastlandsfinlands kommuner sammanlagt	-1 430	383	-509	-1 970	-384	-1 299	-1 323		-260	70	-93	-357	-70	-235	-239

I tabell 14 har förändringarna i kassaflödet i verksamheten och för investeringarnas del ställts i relation till intäkten per enhet av kommunalskattesatsen under 2021–2025. Förändringstrycket beskrivs antingen som ett tryck på att öka kommunalskatten (positivt värde) eller som en minskningsreserv (negativt värde). Tabellen visar också det genomsnittliga förändringstrycket åren 2021–2025.

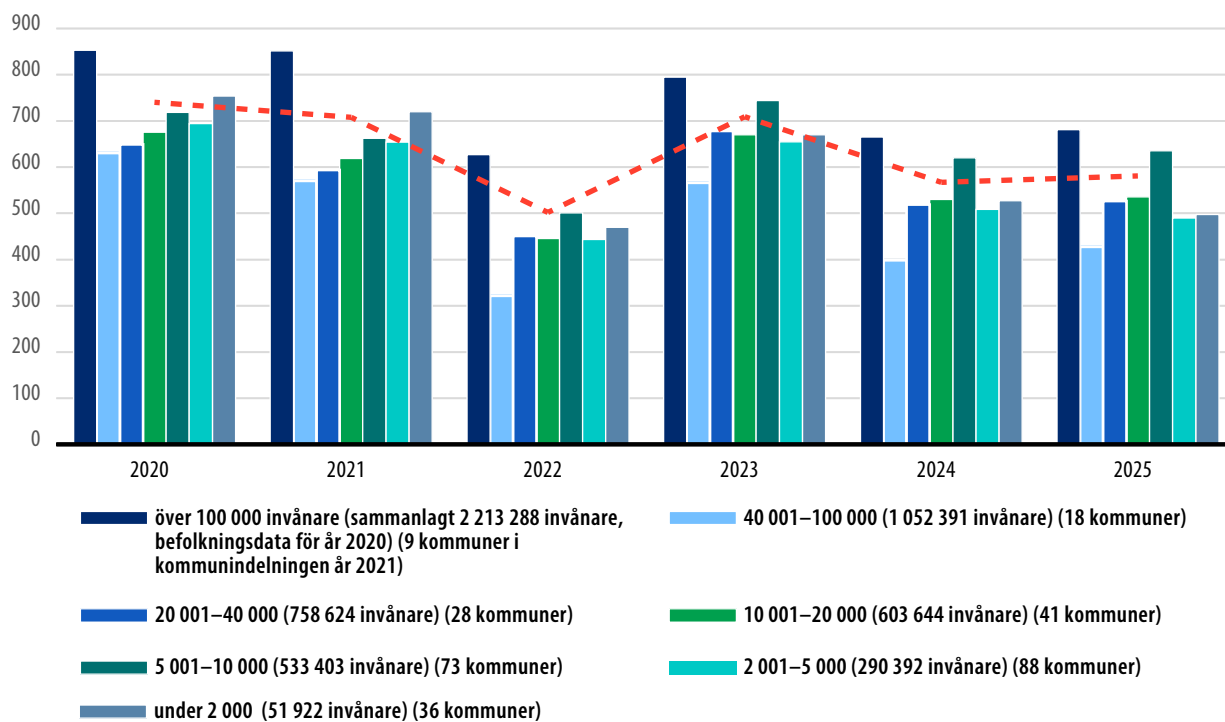
Tabellen visar att det genomsnittliga höjningstrycket är högre i kommuner med större invånarantal. I kommungrupper med mer än 10 000 invånare är det genomsnittliga höjningstrycket ungefär en procent, medan det i kommungrupper med färre än 10 000 invånare är betydligt lägre. Det högre trycket i kommungrupper med mer än 10 000 invånare förklaras allmänt av den högre investeringsnivån än i de mindre kommunerna, i synnerhet åren 2022–2023. På basis av granskningen är kommungruppen med 5 000–10 000 invånare den enda grupp där förändringstrycket under granskningsperioden i genomsnitt är negativt, det vill säga att skatteprocenten är föremål för en minskningsmarginal på -0,11 procentenheter. Den starka situationen förklaras av ett starkt årsbidrag i förhållande till den rimliga investeringsnivån. Det största höjningstrycket, +1,4 procentenheter, finns i kommungruppen med 20 000–40 000 invånare, där årsbidraget och räkenskapsperiodens resultat är ganska svaga under hela granskningsperioden. Kommungruppernas resultat kan också påverkas av kommunernas eventuella exceptionella uppgifter som de uppgett i budget- och planförfrågningen. I granskningen av inkomstskatteprocentsatserna ska hänsyn tas till effekterna av social- och hälsovårdsreformen, som resulterar i en jämnstor minskning av kommunernas inkomstskattesatser med cirka 12–13 procentenheter år 2023 (baserat på skattesatserna för år 2022).

När man tittar enbart på balansen i inkomstfinansieringen, det vill säga årsbidraget (figur 3), finns den starkaste situationen under hela granskningsperioden i stora kommuner med över 100 000 invånare. Den svagaste situationen finns återigen i kommungruppen med mellan 40 000–100 000 invånare, vilket till stor del förklaras av det ovan nämnda största trycket att höja kommunalskatten.

Tabell 14. Uppskattning av kommunernas kalkylerade avvikelser från finansiell balans (verksamhetens och investeringarnas kassaflöde) och av det kalkylerade tryck på att höja skattesatsen som den finansiella balansen medför enligt kommunstorleksgrupp 2021–2025*

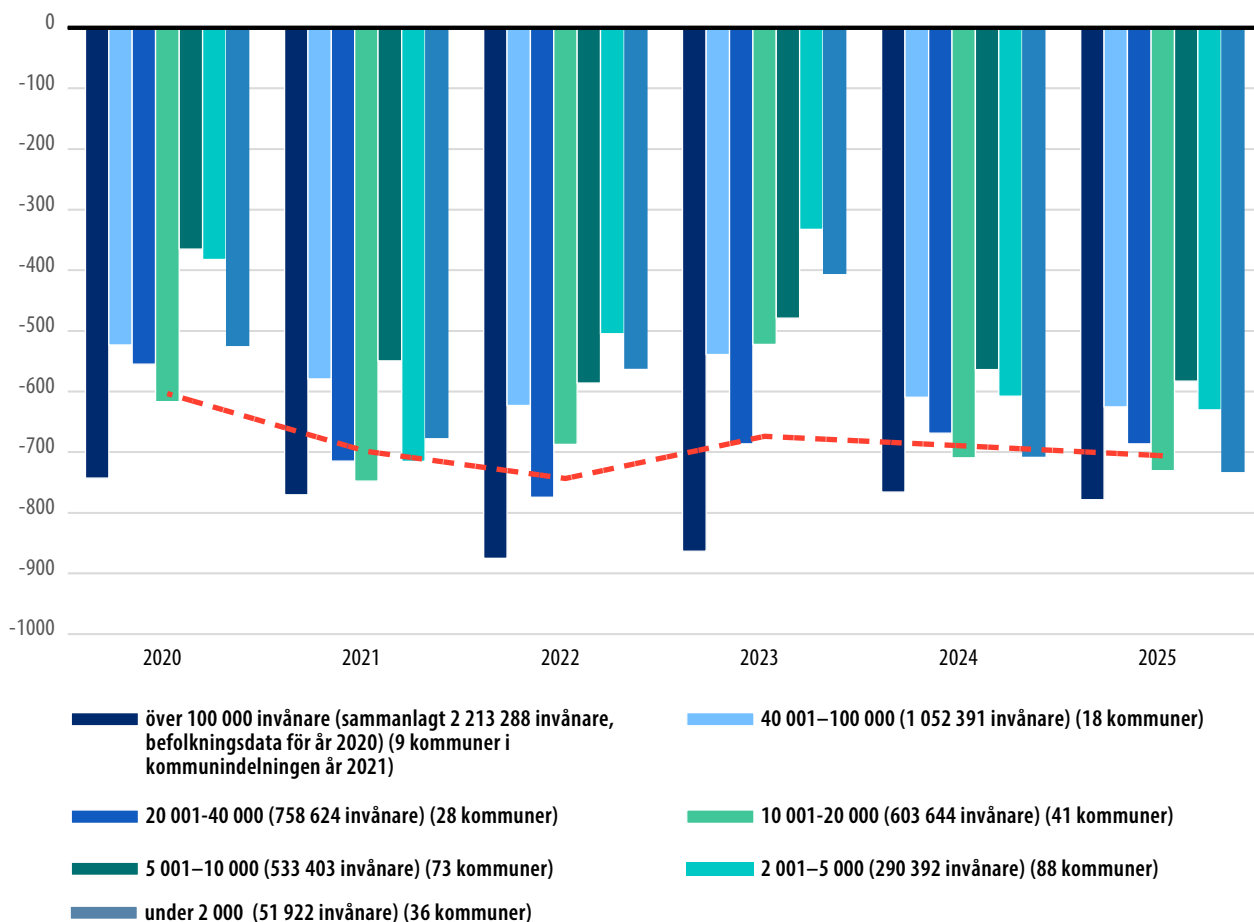
Det kalkylerade trycket på att höja skattesatsen (procentenheter)	2021 skatte-sats	2021	2022	2023	2024	2025	2025 genomsnittligt tryck, %
över 100 000 invånare (sammanlagt 2 213 288 invånare, befolkningsdata för 2020, 9 kommuner i kommunindelningen 2021)	18,95	0,4	1,9	0,9	1,0	1,0	1,03
40 001–100 000 (1 052 391 invånare, 18 kommuner)	20,81	0,4	2,0	0,1	1,3	1,2	0,99
20 001–40 000 (758 624 invånare, 28 kommuner)	20,69	1,4	2,4	0,6	1,3	1,3	1,40
10 001–20 000 (603 644 invånare, 41 kommuner)	20,84	1,3	1,9	-0,3	1,3	1,3	1,09
5 001–10 000 (533 403 invånare, 73 kommuner)	21,22	-0,4	0,9	-1,0	0,0	0,0	-0,11
2 001–5 000 (290 392 invånare, 88 kommuner)	21,31	0,5	0,5	-1,6	0,6	0,8	0,19
under 2000 (51 922 invånare, 36 kommuner)	21,42	-0,2	0,7	-1,4	1,1	1,3	0,31
Fastlandsfinlands kommuner sammanlagt, utgångsnivå 20,00	20,00	0,5	1,8	0,3	1,0	1,0	0,95

Figur 3. Årsbidrag 2020–2025 enligt kommunstorleksgrupp, €/invånare.

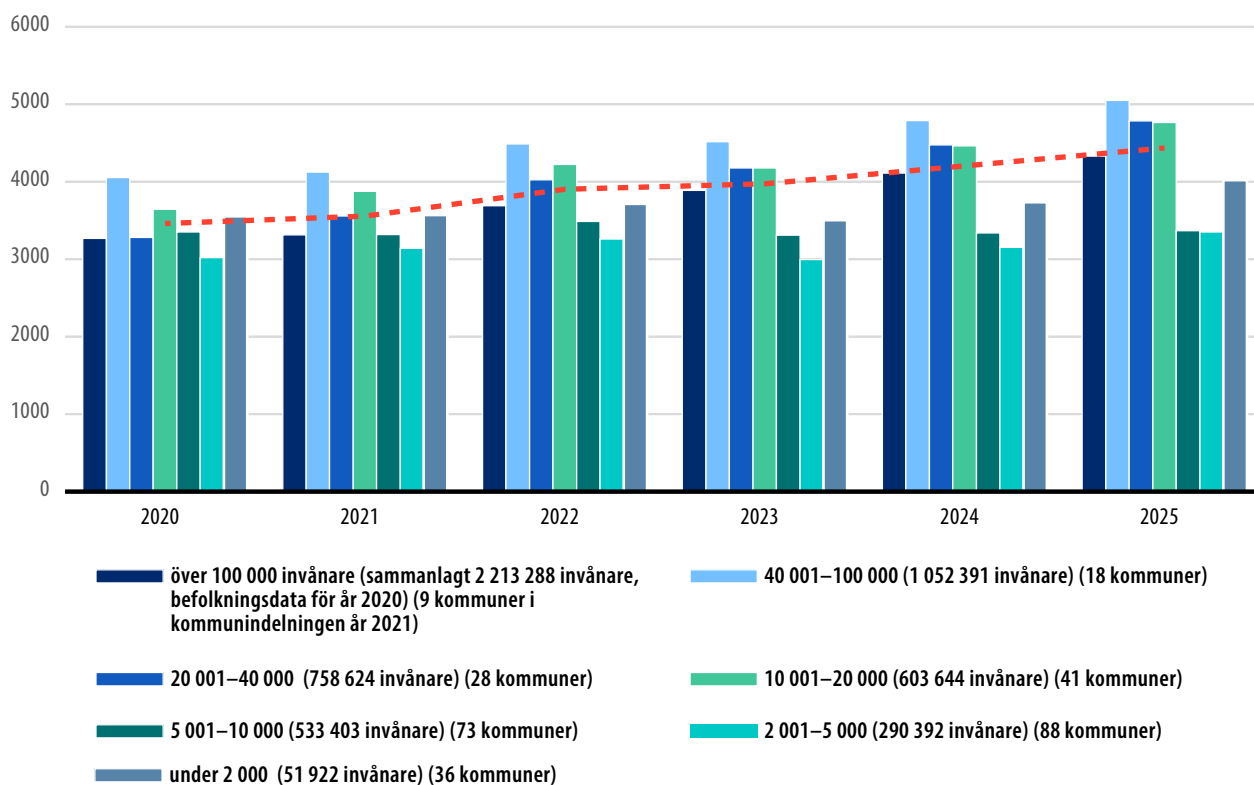

I figur 4 visas nettoinvesteringarna åren 2020–2025, av vilka det framgår att investeringsnivån i synnerhet åren 2022–2023 är klart högre för de största kommunstorleksgrupperna än för kommuner med ett lågt antal invånare.

Figur 4. Nettoinvesteringar åren 2020–2025 enligt kommunstorleksgrupp, €/invånare

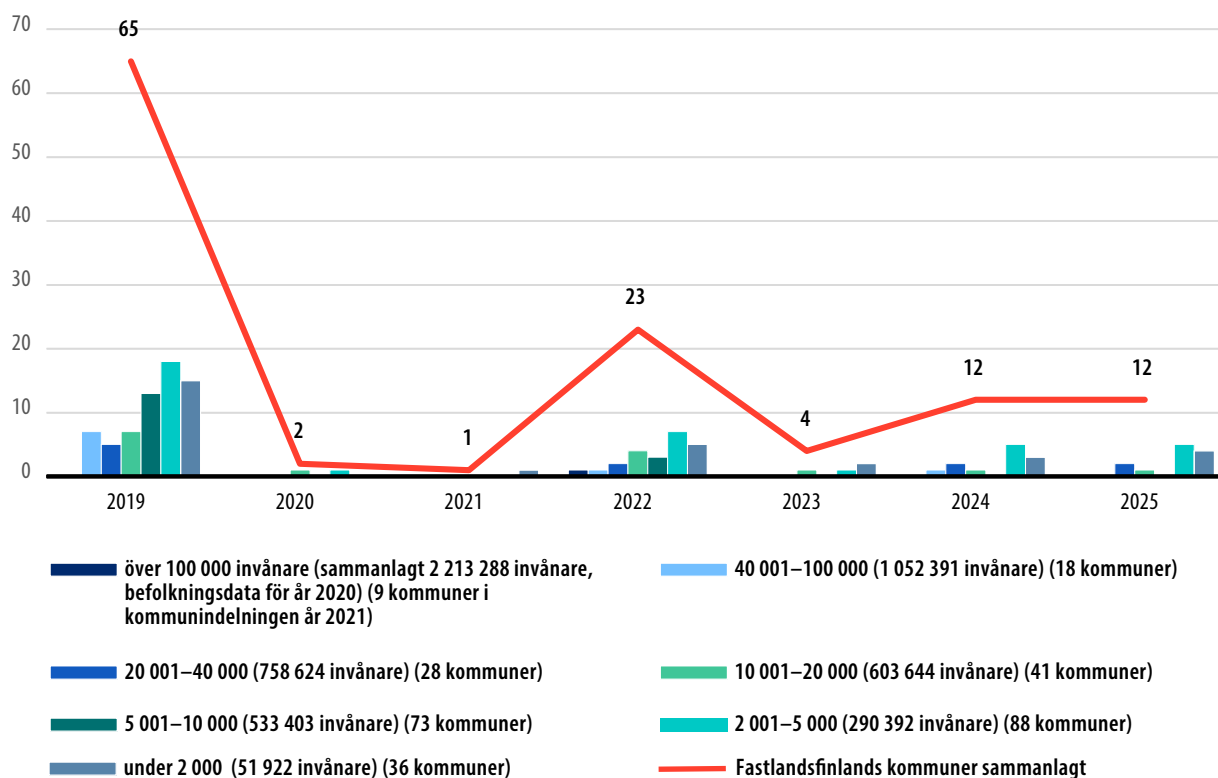
Förändringarna i kassaflödet från verksamheten och investeringarna återspeglas i sin helhet i tryckberäkningen naturligtvis också i förändringarna i kommunernas lånebelopp. Lånebeloppen ökar klart mest i kommungrupper med mer än 10 000 invånare. Tillväxten är störst i kommuner med 20 000–40 000 invånare, där ökningen från år 2020 till år 2025 är nästan 44 procent, medan den genomsnittliga ökningen i landet är omkring 29 procent. Även i fråga om lånebeloppet är tillväxttrycket minst i kommungruppen med 5 000–10 000 invånare, och granskningen visar att lånebeloppet knappt ökar för kommungruppen under hela granskningsperioden.

Figur 5. Utvecklingen av lånebeloppet åren 2020–2025 enligt kommunstorleksgrupp, €/invånare

Antalet kommuner med negativt årsbidrag och underskott ökar också

Figur 6 visar antalet kommuner med negativt årsbidrag. Enligt bokslutsuppgifterna var årsbidraget år 2020 negativt enbart för två kommuner. På basis av tryckberäkningen är också situationen för år 2021 exceptionellt bra, antalet kommuner med ett negativt årsbidrag uppskattas vara endast ett. År 2022 kommer situationen dock att försämrans klart, då antalet kommuner med negativt årsbidrag stiger till 20 kommuner. År 2023 återgår man till en bra situation i likhet med åren 2020–2021, och årsbidraget är negativt enbart för fyra kommuner. Social- och hälsovårdsreformen bidrar till att kommunekonomin år 2023 är mycket stark, men från och med år 2024 blir den ekonomiska situationen på nytt mer utmanande. Enligt tryckberäkningen ökar antalet kommuner med ett negativt årsbidrag 2024–2025 till över 10 kommuner.

Liksom tidigare år är kommunerna med negativt årsbidrag också under de närmaste åren i huvudsak små kommuner med färre än 5 000 invånare.

Figur 6. Antalet kommuner med negativt årsbidrag enligt kommunstorleksgrupp åren 2019–2025.

I årsredovisningarna för 2020 hade sammanlagt 27 kommuner ett kumulerat underskott i balansräkningen, och antalet kommuner med ett underskott beräknas vara exceptionellt lågt även under innevarande år (tabell 15). Antalet kommuner med underskott beräknas öka från och med år 2022. På grund av det starka resultatet år 2023 förblir antalet kommuner med underskott på samma nivå som året innan, men det börjar åter öka från och med år 2024. År 2025 bedöms det finnas 40 kommuner med underskott. Av de ovannämnda kommunerna skulle nio höra till kommungrupper med mer än 40 000 invånare och två till kommuner med mer än 100 000 invånare. Underskotten fördelas ganska jämnt mellan alla kommunstorleksgrupper.

Tabell 15. Antal kommuner med ett ackumulerat underskott i balansräkningen 2020–2025 enligt kommunstorleksgrupp

Akkumulerat underskott i balansräkningen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
över 100 000 invånare (sammanlagt 2 213 288 invånare, befolkningsdata för 2020, 9 kommuner i kommunindelningen 2021)	0	0	0	1	0	1	2
40 001–100 000 (1 052 391 invånare, 18 kommuner)	6	1	2	6	5	6	7
20 001–40 000 (758 624 invånare, 28 kommuner)	4	2	1	4	3	3	5
10 001–20 000 (603 644 invånare, 41 kommuner)	9	3	2	4	3	5	7
5 001–10 000 (533 403 invånare, 73 kommuner)	11	8	4	4	5	5	5
2 001–5 000 (290 392 invånare, 88 kommuner)	19	9	3	5	7	8	10
under 2 000 (51 922 invånare, 36 kommuner)	7	4	3	2	2	4	4
Fastlandsfinlands kommuner sammanlagt	56	27	15	25	25	32	40

På basis av det ackumulerade underskottet i balansräkningen enligt koncernboksluten för 2020 och 2021 omfattades 1–3 kommuner av utvärderingsförfarandet i fråga om kommuner som har en speciellt svår ekonomisk ställning (det s.k. kriskommunförfarandet); underskottskriteriet är -500 och -1 000 euro/invånare två år i följd. Antalet kommuner som kommer att omfattas av utvärderingsförfarandet bedöms vara ungefär detsamma åren 2022–2025 utifrån nyckeltalen. Utöver detta ska kommunen i enlighet med 110 § i kommunallagen täcka ett underskott i balansräkningen för år 2016 senast år 2021, eller senast år 2022 om underskottet var mer än 500 euro/invånare år 2015. Enligt utvecklingsprognosen kan 1–2 kommuner komma att omfattas av utvärderingsförfarandet år 2022 när det slutliga bokslutet för år 2021 godkänns.

Bilaga 1. Den totalekonomiska utvecklingen och vissa bakgrundsantaganden

BNP och sysselsättning	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
BNP:s värde, md euro	240,1	236,2	248,9	260,9	269,4	277,7	286,0
BNP, volymförändring, %	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4	1,1	1,0
Antalet sysselsatta, förändring, %	1,0	-1,5	2,2	1,5	0,6	0,3	0,2
Arbetslöshetsgrad, %	6,7	7,7	7,8	6,8	6,4	6,3	6,2
Sysselsättningsgrad (15–64-åringar), %	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1	74,3	74,5
Lönesumma, förändring, %	3,5	-0,4	4,5	4,5	3,1	2,9	2,9
Pensionsinkomster, förändring, %	3,2	3,3	2,2	3,4	3,3	3,2	3,1
Priser och kostnader, %	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Allmän inkomstnivå, förändring	2,1	1,9	2,3	3,0	2,5	2,6	2,7
Kommunernas inkomstnivå, förändring	3,4	2,1	2,6	3,0	2,5	2,6	2,7
Konsumentpriser, förändring	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7	1,8	1,9
Byggnadskostnadsindex	1,0	0,1	3,4	2,4	2,2	2,3	2,4
Basprisindex för hemmamarknadsvoror	1,0	-3,3	6,6	2,3	2,0	2,2	2,3
Prisindex för basservicen ¹⁾ , förändring	2,0	1,1	2,7	2,5	2,3	2,4	2,5
1) Prisindex för basservicen där återinförandet av semesterpenningen 2019 och 2020 har beaktats							
Kommunarbetsgivarens socialskyddsavgifter, %	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sjukförsäkringsavgift	0,8	1,3	1,5	1,3	1,4	1,5	1,4
Arbetslöshetsförsäkringspremie	2,0	1,6	1,8	2,0	1,9	1,9	1,9
Pensionsavgift (KomPL)	21,2	20,8	20,7	20,4	20,4	20,4	20,4
Läraernas pensionsavgift	16,8	16,2	16,2	16,6	16,6	16,7	16,7
Övriga socialförsäkringsavgifter	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Kommunarbetsgivarens avgifter sammanlagt	24,6	24,5	24,8	24,4	24,5	24,5	24,5
De försäkrades socialskyddsavgifter, %	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Löntagares arbetslöshetsförsäkringspremie	1,5	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Löntagares pensionsavgift, under 53 år	6,8	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2
Löntagares pensionsavgift, över 53 år	8,3	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7
Poängtal för ArPL-index	2 585	2 617	2 631	2 682	2 728	2 778	2 833
ArPL-index, förändring	1,5	1,2	0,5	1,9	1,7	1,9	2,0
Poängtal för FPL-index	1 617	1 633	1 639	1 669	1 692	1 721	1 752
FPL-index, förändring	0,0	1,0	0,4	1,8	1,4	1,7	1,8

Bilaga 2. Kommunernas och samkommunernas utgifter 2019–2025, miljarder euro, enligt verkliga priser

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Omkostnader	39,2	39,8	41,7	42,9	19,4	19,7	20,1
Personalkostnader sammanlagt	21,0	21,3	22,0	22,9	11,5	11,7	12,0
Löner och arvoden	16,8	17,0	17,6	18,3	9,2	9,4	9,6
Lönebikostnader	4,2	4,3	4,5	4,6	2,3	2,4	2,4
Köp	14,2	14,4	15,9	16,2	5,4	5,5	5,5
Understöd	2,4	2,5	2,0	2,0	1,3	1,3	1,3
Övriga omkostnader	1,6	1,7	1,8	1,8	1,2	1,2	1,2
2. Verksamhetsintäkter	9,4	9,2	10,6	10,0	6,7	6,8	6,8
3. Verksamhetsbidrag (=2-1)	-29,8	-30,6	-31,0	-32,9	-12,7	-13,0	-13,2
4. Finansiella utgifter, brutto	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
5. Investeringar, brutto	5,4	5,7	5,8	5,8	5,0	5,1	5,2
6. Bruttoutgifter (1+4+5)	45,0	45,9	47,8	49,1	24,7	25,1	25,5
7. Bruttonationalprodukt, miljarder euro	240,1	236,2	248,9	260,9	269,4	277,7	286,0
8. Omkostnader, % av BNP	16,3	16,9	16,7	16,5	7,2	7,1	7,0
9. Bruttoutgifter, % av BNP	18,7	19,4	19,2	18,8	9,2	9,0	8,9
10. Totalinkomster, % av BNP	18,0	19,5	19,2	18,4	9,3	8,9	8,8
11. Verksamhetsintäkter, % av omkostnaderna	23,9	23,1	25,5	23,4	34,4	34,3	34,0
Anställda inom kommunsektorn, 1 000 personer	422	423	429	436	214	213	212

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

FINANSMINISTERIET

Snellmansgatan 1 A
PB 28, 00023 STATSRÅDET
Telefon 0295 160 01
finansministeriet.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-893-4 (pdf)

September 2021